

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАўЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 19 (2805)

Пятніца, 7 мая 1976 г.

Цана 8 кап.

ПАРТЫЙНЫ ПАДЫХОД ДА ПЫТАННЯЎ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА СПАЛУЧАЕ ЧУЛЫЯ АДНОСІНЫ ДА МАСТАЦКАЙ ІНТЭЛІГЕНЦЫІ, ДАПАМОГУ У ЯЕ ТВОРЧЫХ ПОШУКАХ З ПРЫНІПЫПОВАСІЮ ГАЛОУНЫМ КРЫТЭРЫЕМ АЦЭНКІ ГРАМАДСКАІ ЗНАЧАСЦІ ЛЮБОГА ТВОРА. ЗРАЗУМЕЛА, БЫЛА І ЗАСТАЕЦЦА ЯГО ІДЭІЯНАЯ НАКІРАВАНАСЦЬ.

(Л. І. БРЭЖНЕЎ, Са Справаздачнага даклада Цэнтральнага Камітэта КПСС XXV з'езду партыі)

Браніслаў Спрычан выступае перад рабочымі Мазырскага нафтаперапрацоўнага завода.

Удзельнікі літаратурнага аб'яднання пры шчучынскай раённай газеце «Савецкая вясна» настаўніца Берштаўскай СШ Любоў Міналаеўна Русілка і яе дачка вучаніца 10-га класа Вольга Русілка пішуць вершы. Кансультацыю дае паэт Рыгор Барадулін.

ЗАЎСЁДЫ З ПАРТЫЯЙ, ЗАЎСЁДЫ З НАРОДАМ

Савецкі пісьменнік піша па закліку сэрца, а сэрца яго належыць партыі.

Гэтыя пранікнёныя і праўдзівыя словы выдатнага мастака слова Міхаіла Шалахава носіць у душы і можа з гонарам паўтарыць кожны савецкі паэт, праязік, драматург.

Для савецкіх пісьменнікаў няма больш пачэснай і высокай місіі, як адлюстроўваць у сваіх творах душу, імкненні і справы свайго народа. Савецкі пісьменнік адчувае вялікі гонар і вялікую адказнасць пе-

рад партыі, народам, перад сваім сумленнем мастака за прыналежнасць да спаўнай кагорты савецкіх літаратараў.

Беларуская савецкая літаратура, як раўнапраўная і неад'емная састаўная частка шматнацыянальнай савецкай літаратуры, успаўляе наш савецкі лад жыцця, мірную стваральную працу савецкага народа, дапамагае роднай партыі выхоўваць новага чалавека, актыўна ўплывае на ўвесь ход камуністычнага будаўніцтва ў нашай краіне. Пра гэта сведчаць многія творы таленавітых беларускіх пісьменні-

каў, творы самых розных відаў і жанраў літаратуры, якія выйшлі за апошнія гады ў выдавецтвах рэспублікі, надрукаваны ў нашай перыёдыцы, перакладзены на рускую, мовы братніх савецкіх народаў, народаў братніх сацыялістычных краін, якія шырока разышліся ва ўсім свеце.

Няма ніякага сумнення, што менавіта з такімі думкамі і пачуццямі рыхтуюцца беларускія мастакі слова да свайго чарговага VII з'езда, які днямі пачне работу ў сталіцы рэспублікі — горадзе-героі Мінску.

Міхась Калачынскі, Анаоль Вялюгін, Пімен Панчанка, Васіль Вітна на калгаснай ферме.

Казімір Камейша, Пятрусь Маналь і Мар'ян Дукса на Гродзенскім заводзе аўтамабільных агрэгатаў. Фота Ул. КРУКА.

У ЦЭНТРАЛЬНЫМ КАМІТЭЦЕ КПСС

Цэнтральны Камітэт КПСС прыняў пастанову «Аб далейшым удасканаленні работы з п'сьмамі працоўных у святле рашэнняў XXV з'езда КПСС».

ЦК КПСС з задавальненнем адзначыў, што падрыхтоўка і правядзенне XXV з'езда КПСС выклікалі выключна высокі ўзровень палітычнай і працоўнай актыўнасці працоўных, які праявіўся таксама і ў масавым паступленні ў адрас з'езда і ў ЦК КПСС п'сьмаў, тэлеграм і працоўных рапартаў ад калектываў прадпрыемстваў, калгасаў, саўгасаў, устаноў, арганізацый і асобных савецкіх грамадзян. За гэты час на імя з'езда і ў ЦК КПСС паступіла больш чым 600 тысяч п'сьмаў і тэлеграм, вялікая колькасць п'сьмаў атрымана мясцовымі партыйнымі органамі.

XXV з'езд КПСС удзяліў вялікую ўвагу п'сьмамі працоўных, укажуў на іх важнае грамадска-палітычнае значэнне як адной з форм сувязі партыі з масамі, што адлюстроўваюць «велізарны энтузіязм мільёнаў працоўных, біццё пульсы вялікай, магутнай дзяржавы, якая будзе камунізм» (Л. І. Брэжнеў). З'езд адзначыў, што павелічэнне колькасці п'сьмаў і іх змест сведчаць аб растучай свядомасці савецкіх людзей, іх грамадскай актыўнасці, палітычнай сталасці, гаспадарскіх клопатах аб далейшым працітанні сацыялістычнай Радзімы, непадзельным давер'і да палітыкі Камуністычнай партыі і падтрымцы яе ленінскага курсу.

За апошнія гады ў змесце і характары п'сьмаў працоўных, якія паступаюць у цэнтральныя і мясцовыя арганізацыі, адбылі значныя змены. Узрасла колькасць п'сьмаў, у якіх узнімаюцца пытанні, што маюць агульнапартыйнае і агульнадзяржаўнае значэнне, змяшчаюцца яркія і жывыя водгукі на важнейшыя рашэнні і мерапрыемствы партыі ў галіне ўнутранай і знешняй палітыкі, канкрэтныя, дзелавыя прапановы, парады і пажаданні, накіраваныя на павышэнне эфектыўнасці грамадскай вытворчасці, паліяшэнне якасці работы, на хутчэйшую ліквідацыю наяўных недахопаў. Многія прапановы, выказаныя аўтарамі п'сьмаў, былі выкарыстаны пры падрыхтоўцы матэрыялаў XXV з'езда КПСС і знайшлі адлюстраванне ў яго дакументах, найбольш важныя парады і мер-

каванні разгледжаны ў ЦК КПСС, улічваюцца пры распрацоўцы пастаноў, ажыццяўленні кантролю за іх выкананнем, у практычнай дзейнасці кіруючых органаў.

ЦК КПСС лічыць, што вопыт работы з п'сьмамі працоўных у перыяд падрыхтоўкі і правядзення XXV з'езда КПСС, усенароднага абмеркавання праекта асноўных напрамкаў развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1976—1980 гады заслугувае шырокага пашырэння і выкарыстання з мэтай п'сьмаў народнай гаспадаркі ў разгляд п'сьмовых і вусных зваротаў працоўных.

Разам з тым ЦК КПСС адзначыў таксама наяўнасць істотных недахопаў у рабоце з п'сьмамі і арганізацыі прыёму грамадзян. Усё яшчэ дапускаюцца факты няўважлівых, раўнадушных адносін да вырашэння прапановаў, просьбаў і скаргаў. Некаторыя кіраўнікі партыйных, савецкіх і гаспадарчых органаў не надаюць належнага грамадска-палітычнага значэння гэтай важнай рабоце, прахляюць спрашчэнскі падыход да яе выканання; у радзе арганізацый няма неабходнай патрабавальнасці да кадраў за дэклані і своечасовы разгляд п'сьмаў працоўных. Маюць месца выпадкі фармальнага адносіна да абгрунтаваных просьбаў грамадзян, што вымушае іх звяртацца з паўторнымі скаргамі ў вышэйшайчыя арганізацыі, разгляд асобных п'сьмаў неапраўдана затрымліваецца.

ЦК КПСС лічыць, што ва ўмовах паслядоўнага развіцця сацыялістычнай дэмакратыі, умацавання сувязі партыі з масамі ўсё большае значэнне набываюць далейшае паліяшэнне работы з п'сьмамі працоўных, усямернае ўдасканаленне яе форм і метадаў у святле патрабаванняў XXV з'езда КПСС.

ЦК Кампартыйных саюзных рэспублік, краёвым, абласным, акруговым, гарадскім і раённым камітэтам партыі, Саветам Міністраў саюзных і аўтаномных рэспублік, выканкамам мясцовых Саветаў дэпутатаў працоўных, міністэрствам і ведамствам, прафсаюзным і камсамольскім органам, кіраўнікам прадпрыемстваў, арганізацый, устаноў, калгасаў і саўгасаў

прапанавана прыняць неабходныя меры, якія забяспечылі б далейшае паліяшэнне работы з п'сьмамі працоўных, строга кіруючыся пры гэтым рашэннямі XXV з'езда партыі, палажэннямі і задачамі, вызначанымі таварышам Л. І. Брэжневым у Справаздачным дакладзе Цэнтральнага Камітэта КПСС і ў прамове пры закрыцці з'езда. Звярнуць асабліва ўвагу на замацаванне, пашырэнне і развіццё становага вопыту работы з п'сьмамі, набывага ў ходзе падрыхтоўкі і правядзення XXV з'езда КПСС, на актыўнае выкарыстанне ў практычнай дзейнасці прапановаў і пажаданняў працоўных з мэтай паспяховага выканання планаў эканамічнага і культурнага будаўніцтва.

У далейшым удасканаленні работы з п'сьмамі працоўных важнае месца павінны заняць шырока разгорнутая палітыка-выхаваўчая работа, аператыўнае інфармаванне насельніцтва аб унутранай і знешняй палітыцы партыі і дзяржавы, растлумачэнне задач гаспадарчага і культурнага будаўніцтва, прапаганда савецкіх законаў, паліяшэнне прававога выхавання насельніцтва.

Аддзелам ЦК КПСС, ЦК Кампартыйных саюзных рэспублік, крайкамам і абкамам партыі ў адпаведнасці з устаноўленымі патрабаваннямі ў тэрмін да 1 ліпеня 1976 года завяршыць работу з п'сьмамі працоўных, якія паступілі ў адрас XXV з'езда КПСС, забяспечыць уважлівы і ўсебаковы разгляд паступаючых у іх пытанняў, больш актыўна выкарыстоўваюць прапановы і пажаданні рабочых, калгаснікаў, інжынераў і тэхнікаў, работнікаў навукі і культуры, накіраваныя на паліяшэнне справы і ліквідацыю наяўных недахопаў.

Партыйным, савецкім, прафсаюзным і гаспадарчым органам, паслядоўна ажыццяўляючы ленінскія прыныцы работы з п'сьмамі працоўных, рэгулярна праводзіць праверку выканання рашэнняў аб арганізацыі разгляду п'сьмовых і вусных зваротаў грамадзян, ажыццяўляць строгі кантроль за іх вырашэннем, абмяркоўваюць звязаныя з гэтым пытанні на пленумах і бюро партыйных камітэтаў, сесіях і выканкомам Саветаў дэпутатаў працоўных, калегіяў міністэрстваў і ведам-

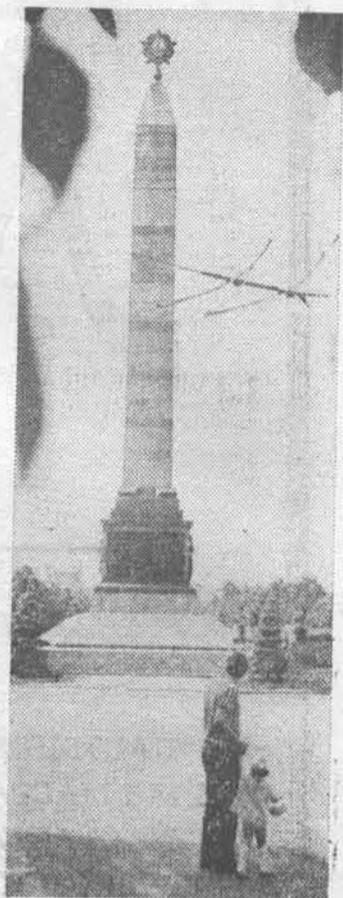
стваў, заслухоўваюць справаздачы, шырай прыцягаюць да разбору заяў партыйна-савецкі актыў. Увесці ў практыку работы сістэматычнае комплекснае вывучэнне паступаючых п'сьмаў, рабіць на аснове іх аналізу неабходныя вывады, звязаныя з вырашэннем бягучых і перспектывных задач. Прыняць меры да далейшага паліяшэння асабістага прыёму грамадзян у цэнтральных і мясцовых арганізацыях, ва ўстановах і на прадпрыемствах. Пастаянна працягваць клопаты аб павышэнні культуры работы апарата кіравання, выхаванні кадраў у духу ўважлівасці, чулага, прынцыповага і дзелавога падыходу да разбору кожнага п'сьма, уважлівых адносін да людзей, іх думак і запатрабаванняў.

Партыйным, савецкім і гаспадарчым органам прымаць строга меры спагнання ў адносінах да службовых асоб, якія парушаюць устаноўлены парадок работы з п'сьмамі працоўных, дапускаюць фармальна-бюракратычны падыход да іх разгляду, своечасова рэагуюць на крытычныя сігналы і паведамленні аб недахопах і злоўжываннях, часцей практыкаваць выезды на месца для разбору канкрэтных скаргаў.

Партыйныя, савецкія, гаспадарчыя органы, кіраўнікі прадпрыемстваў, арганізацый, устаноў, калгасаў і саўгасаў абавязаны разглядаць п'сьмы працоўных, як правіла, у тэрмін не звыш аднаго месяца; своечасова паведамляць аўтарам п'сьмаў аб выніках разгляду іх прапановаў і просьбаў.

Рэдакцыям цэнтральных і мясцовых газет і часопісаў, тэлебачання і радыёвяшчання рэгулярна публікаваць п'сьмы працоўных, паведамленні аб прынятых па іх мерах, больш актыўна выкарыстоўваюць вынікі аналізу рэдакцыйнай пошты з мэтай падрыхтоўкі і абнародавання матэрыялаў на з'явадзённыя тэмы, шырай асветляць пытанні арганізацыйнай работы з п'сьмамі і вуснымі заявамі грамадзян, даводзіць да іх ведама факты бюракратызму і валакіты ў вырашэнні справядлівых скаргаў працоўных.

ЦК КПСС адобрыў вопыт работы рэдакцыі газеты «Правда», якая сістэматычна публікуе падборкі п'сьмаў чытачоў, у таксама матэрыялы аб выніках іх разгляду.

Не згасне ён,
Світальнай зоркі ўзбліскі,
Як, стылы космас,
Ты яго не мгла, —
Вянчае зорка зорны абеліск
Зямнога подзвігу
Маёй зямлі.
Рыгор БАРАДУЛІН.

У ГОНАР ДНЯ ДРУКУ

Сваё свята работнікі друку сустралі ў абстаноўцы высокай палітычнай і працоўнай актыўнасці, выліканай гістарычнымі рашэннямі XXV з'езда КПСС. Аб гэтым гаварылася на прайшоўшым учора ў Мінску ўрачыстым сходзе, прысвечаным Дню друку.

У прэзідыуме знаходзіліся сакратар ЦК КПБ А. Т. Кузьмін, загадчык аддзела прапаганды і агітацыі ЦК КПБ С. Я. Паўлаў, сакратар Мінскага абкома КПБ Р. П. Платонаў, рэдактары газет і часопісаў, дырэктары выдавецтваў, друкарняў, актывісты друку.

З вялікім уздымам прысутныя выбралі ганаровы прэзідыум у саставе Палітбюро ЦК КПСС на чале з Генеральным сакратаром ЦК КПСС таварышам Л. І. Брэжневым.

З дэкланам аб Дні друку і задачах работнікаў прэсы, якія вынікаюць з рашэнняў XXV з'езда КПСС, выступіў намеснік старшыні праўлення Саюза журналістаў БССР, рэдактар газеты «Савецкая Беларусь» А. К. Зінін.

Удзельнікі ўрачыстага сходу аднадушна прынялі тэкст прывітальнага п'сьма Цэнтральнаму Камітэту КПСС.

БЕЛТА.

ДА ДЗЕН ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА УКРАЇНСКАЙ ССР У БЕЛАРУСКАЙ ССР

НА МАГІСТРАЛЯХ ДРУЖБЫ

сэнка, В. Казачэнка, Ю. Збанацкі, М. Нагібеда, С. Каўганок, Б. Чалы, Д. Паўлычка, Б. Алейнік, Л. Горлач, Г. Вігурская разам з іншымі нашымі таленавітымі пісьменнікамі і перакладчыкамі.

Мне даўно палюбілася мілагучная, чароўная беларуская мова, яе прываблівая краса, высокі палёт паэтычнага слова А. Куляшова, М. Танка, П. Панчанкі; мілы і задушэўны напеў А. Вялюгіна, К. Кірэнін, С. Дзяргая; задумліва-пашчотная лірыка Р. Барадзіліна, Хв. Чэрні, К. Камейшы ды і іншых паэтаў-слэброў, з кім я падтрымліваю творчы сувязі і перакладаю іх творы.

Нялёгка гэта справа — перакладчыцкая работа. Як

цяжка бывае саборнічаць з А. Куляшовым ці М. Танкам, адчуваючы магутнае прыцягненне іх паэтычнага слова, цяжка вырвацца з плону іх роздуму, імклівай плыні іх настрою, каб потым зноўку наблізіцца да працытанага, адшукаць раўнацэннае. Здаецца, ужо знайшоў, але зноўку непакоіць думка, падраўнаецца сумненне: а ці згадзіліся б яны з тым, што перадаеш ты?..

Летась у маім перакладзе на ўкраінскую мову выйшла апавесць В. Быкава «Воўчая зграя». Пасля прагавання здавалася, што не так і цяжка перакласці гэты твор — п'сьмо В. Быкава вельмі простае, будзённае, няма вобразнай ускладнёнасці, немудрагелістая мова яго герояў... Але паспрабуй адразу

дасягнуць гэтай прастаты і лаканізму споведзі, прыроднай натуральнасці гучання фразы сваёй мовай, украінскай!... Каб увайсці ў каліну і правільна ўлавіць яго манеру, мастацкі стыль, давялося перачытваць не толькі гэту апавесць, але і іншыя яго творы.

Беларуская мова вельмі блізкая да нашай, украінскай, слоўніковым складам, сігнэтычнай будовай, нават фразеалагізмамі. Але менавіта гэтая блізкасць прыносіла шмат цяжкасцей у працы над перакладам. Нібыта так і можна сказаць «а-ўкраінску, ажно не, выходзіць не тое, адчуваюцца інтанацыйныя правалы, сэнсавыя недакладнасці. Не мве гаварыць, наколькі я справіўся з гэтай работай, але імкнуўся да таго, каб твор у перакладзе

чытаўся гэтак жа лёгка, як бы ён напісаны па-ўкраінску.

Пры рабоце над перакладам з беларускай мовы на нашу падільноўваюць і іншыя нечаканасці і кур'ёзы. Перакладчыка могуць падвесці словы-амонімы (крыніца — джэрэло, бага — погано), нябодра, васілёк — рамашка), фразеалагічныя звароты беларускай мовы (з вуха на вуха — з вуст в уста, уззяць за шчэплены — узяті за зябра, даць у хамут — впасти в амбіцыю і інш.).

Ёсць у Р. Барадзіліна, цудоўнага нашага паэта і майго пабраціма, такое метафарычнае вызначэнне — «Перакладчыкі — іпалаўкладчыкі...». Цудоўна сказана! Што ж, мы, працаўнікі слова, шчаслівыя, бо таксама ўносім сваю, няхай маленькую часцінку ў пабудову ўсё шырэйшых дарог і магістралей нашай дружбы і братняга аднавання.

Алесь ЖОЛДАК.

ВЯЛІКІЯ творчыя набыткі пісьменніцкай братняй Беларусі даўно ўжо сталі і нашым духоўным скарбам. З кожным годам на Украіне выходзіць усё больш і больш іх кніг. Толькі ў адным нашым выдавецтве «Дніпро» за пасляваенны час выпушчана вялікімі тыражамі каля пяцідзясяці твораў беларускіх майстроў мастацкага слова, Сярод іх — кнігі Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча, П. Броўкі, П. Глебкі, А. Куляшова, М. Танка, І. Мележа, І. Шамякіна, Ул. Карпава, А. Адамовіча, П. Галавача, В. Быкава, І. Пташнікова, двухтомная «Анталогія беларускай мазі» і іншыя. А колькі яшчэ кніг выйшла ў выдавецтвах «Молодь», «Містэцтва» і «Веселка»!

Шмат творчых намаганняў і майстэрства ўклалі ў гэту справу П. Тычына, М. Рільскі, М. Тарашчанка, Ул. Сасюра, А. Малышка, Т. Ма-

Залацінка... Таежны пасёлка, што раскінуўся ў паўднёвай Януцкі. Тысячы кіламетраў аддзяляюць яго ад бланітна-азёрнай Беларусі. І усё ж, сёння ўсе мы з радасцю можам сказаць, што Залацінка стала і нашай, беларускай. Тут, на суровай зямлі, працуе Ударны камсамольска-маладзёжны атрад імя Мікалая Кедышкі. Беларускія хлопцы і дзяўчаты паказваюць прыклады самаадданасці на трасе Тында—Беркакіт.

Крыху больш як год назад прыехалі яны сюды, у таежную глухамань, каб будаваць Байкала-Амурскую магістраль. І заўсёды памяць пра Беларусь. Глядзячы фільмы, чытаючы кнігі. А нядаўна, як мы паведамілі ўжо, ЦК ЛКСМБ і Януцкі абіом камсамола прынялі рашэнне адзначыць «Дні шэфства Беларусі над БАМам».

У Залацінцы павывала дэлегацыя беларускай моладзі, у якую уваходзілі тансама дзеячы літаратуры і мастацтва. Выязджаў туды і журналіст, намеснік рэдактара газеты «Чырвоная змена» Анатоль Бутэвіч. Уражанні ад сустрэч з землякамі і падразалі яму тэму нарысаў. Адзін з іх і прапануем вашай увазе.

НАШ ІМКЛІВЫ «TV-134» рэзка адарваўся ад узлётнай паласы Мінскага аэрапорта і ўзяў кірунак на Маскву. Затым былі аэрапорты Чэлябінска, Новасібірска, Чыты, Чумльмана. Быў 140-кіламетровы пераезд ад Чумльмана да Залацінкі на адзінай галоўнай дарозе, якая звязвае Януцкую АССР з цэнтрам краіны — Амура-Якуцкай аўтамабільнай магістралі. І нарэшце мы прыбылі на станцыю Залацінка — капецны пункт нашага падарожжа. Праўда, станцыя называецца гэтак менавіта, бо пройдзе яшчэ пэўны час, перш чым тут загучаць чэлябінскія гудкі і хуткія цягнікі пачнуць вывозіць шматлікія багаці Сібіры.

А пакуль сярод глухой адвечнай тайгі, на берэзе невялікай рачулі, золата якой, здабытае ўмельнымі рукамі майстроў, папайнае багаці краіны, размясціўся пасёлак Залацінка. Гэта «сталіца» Першага беларускага ударнага атрада імя героя Саветскага Саюза Мікалая Кедышкі, які год назад прыехаў на поўдзень Якуці, каб пачаць тут будаўніцтва Байкала-Амурскай магістралі.

На гадзіну атрада і прыбыла дэлегацыя Цэнтральнага Камітэта камсамола рэспублікі на чале з сакратаром ЦК ЛКСМБ Барысам Саўчанкам. У яе саставе знаходзіліся лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола кампазітар Ігар Лучанок, заслужаная артыстка рэспублікі Вольга Шутава, артыст Белдзяржфілармоніі Леанід Шурман, аспірантка Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі цымбалістка Таццяна Чанцова, саліст Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР Віктар Стральчэня, лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі паэт Генадзь Бурэйкі, артыст Беларускага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы Валерый Анісенка і іншыя.

Трэба было бачыць, з якой цеплынёй і ўвагай сустракалі бамаўцы сваіх землякоў, з якім захапленнем слухалі песні і вершы, проста расказы аб справах «там, на радзіме», з якой гордасцю паказвалі свой пасёлак, расказалі пра справы лепшых людзей атрада. А госці ў сваю чаргу імкнуліся як мага больш даве-

дацца аб першапраходцах, іх думках і настроі, іх адказнай і самаадданай працы на магістралі веку. Няма сумніня, што ўбачанае і пачутае дасць магчымаць напісаць новыя творы аб нашай цудоўнай моладзі, ляжа ў аснову новых вершаў і песень. Бо людзі, якія памянлі ўтульныя і цеплыя кватэры ў Мінску і Брэсце, Гомелі і іншых гарадах Беларусі на інтэрнаты і пакоі ў далёкай і халоднай Сібіры, святочныя касцюмы, сукенкі і модныя туфлі на камбінезонах

Анатоль БУТЭВІЧ

ТАМ, ДЗЕ РЭЙКІ ІДУЦЬ ПРАЗ ТАЙГУ

і кірзавыя боты, — гэтыя людзі вартыя песень.

Год назад — у красавіку 1975 года — высадзіўся ў тайзе першы беларускі «дэсант». 116 юнакоў і дзяўчат з камсамольскімі пунцёўкамі прыехалі сюды ўзводзіць так званы Малы БАМ. А сёння ў Залацінцы жыве каля 600 чалавек. На вечнай мёрзлаце, сярод старых лістоўніц і соснаў вырастаюць сучасныя пасёлкі. Вакол галоўнай вуліцы — праспекта імя Мікалая Кедышкі, размясціліся сярэдняя школа, гасцініца, бальніца, Дом быту, пошта, магазіны — прамтаварны, прадуктовы, кніжны, дзіцячы сад і іншыя пабудовы. Есць у пасёлку свая лазня, хлебапечкарня, сталовая — словам, усё, што неабходна для жыцця любога іншага гарадскога пасёлка.

Пачалося ж усё... з клуба. Так, ледзь наспелі распачаць будаўніцтва, адразу ўзвялі клуб. Праўда, палатачны, але гэта не мела істотнага значэння. Зрабіла гэты падарунак брыгада плотнікаў Васіля Жураўскага ў перабочы час. І сімвалізаваў ён першую перамогу байцоў атрада, іх адносіны да справы, да калектыўнага жыцця, іх разуменне сучаснай новабудовы. Было гэта на першым тыдні бамаўскага жыцця.

А праз шэсць месяцаў, да дня параджэння Ленінскага камсамола, у пасёлку з'явіўся новы, стаяцыйны клуб на

200 пасадачных месцаў. Штодзённа тут дэманструюцца кінафільмы, прычым самыя новыя, бываюць танцы, выступаюць мясцовыя і прыездзячыя артысты. Працуе ў клубе свой вакальна-інструментальны ансамбль «Спадчына». Яго кіраўнік Дамітрый Бараноўскі з захапленнем расказваў пра цягу моладзі да культурнага адпачынку, пра самадзейных артыстаў. Даведаліся мы і пра тое, што на першым конкурсе самадзейных калектываў будаўнікоў БАМа вакальна-інструментальны ансамбль «Спадчына» заняў другое месца.

Тут жа, у час сустрэчы, было заключана своеасаблівае творчае пагадненне паміж самадзейнымі артыстамі і Ігарам Лучанком. Кампазітар перадаў ансамблю сваю новую песню «Залацінка», якую творчая група нашай дэлегацыі выканала ўпершыню на ўрачыстым вечары, прысвечаным гадавіне Беларускага атрада, іншыя свае творы і пабаяў

ёнаў 573 тысячы рублёў. Гэта 180 працэнтаў плана. Узведзены больш як чатыры тысячы квадратных метраў жылля, 1,5 кіламетра цэлатрасы, электрастанцыя і іншыя аб'екты. На 1976 год план калектыву павялічаў удвая. Што ён будзе выканан паспяхова, сумнявацца не даводзіцца. З першых дзён года тэмпы ўзяты ўдарныя. Датэрмінова выканан план першага квартала.

Калектыву БМП-578 выступіў ініцыятарам сацыялістычнага саборніцтва за права ўкладкі «залатога» звяна на граніцы Амурскай вобласці і Якуцкай АССР. Гэты пачыў падтрыман усімі падраздзяленнямі, якія працуюць на участку чыгункі Тында — Беркакіт.

У час знаёмства з байцамі атрада мы зразумелі, якім багатым духоўным жыццём жывуць будаўнікі Байкала-Амурскай магістралі. Яны тонка разумеюць сучаснае мастацтва, знаюць навінкі кіно і літаратуры, спрачаюцца аб

сёй — Паўднёва-Якуці. Гэта ўнікальнае месца нараджэння вугалю распрацоўваецца адкрытым спосабам. Магутнасць вугальнага пласта дасягае 70 метраў. А непадалёк адсюль — у некалькі дзесятках кіламетраў знойдзены багатыя залежы жалезнай руды. Такое блізкае суседства таксама надзвычай рэдкае ў свеце. Вось да гэтых багаццяў Паўднёвай Якуці і пракладаецца чыгунка.

Павывалі члены дэлегацыі і ў сталіцы БАМа — горадзе Тынды, сустрэліся з воямі-будаўнікамі магістралі веку. За чатыры дні дадзена пяць канцэртаў. Нягледзячы на дзяжурны пералёт, на палёгкай пераезды на накручальных і часта небяспечных сібірскіх дарогах, на шасцігадзінную розніцу паміж маскоўскім і мясцовым часам (што таксама выбывала з каляны), артысты пераадоўвалі стомленасць і заўсёды ахвотна ішлі на сустрэчы з будаўнікамі БАМа — заплаванымі і пазаплаванымі. Гледачы адказвалі ім такім жа дасерам і цеплынёй. Калі здаралася, што з-за дарожных умоў артысты спазніліся, гледачы цярпліва чакалі іх прыезду. І пасля гэтага, здавалася, яшчэ цяплейшай была сустрэча.

Усюды, дзе б ні выступалі беларускія артысты, іх майстэрства знаходзіла жывы водгук-слухачоў. Аднолькава доўга не змаўкалі апладысменты ў перапоўненых залах пасля песень Ігара Лучанка і вершаў Генадзя Бурэйкіна, беларускіх народных песень у выкананні Вольгі Шутавай і гучання цымбалаў Таццяны Чанцовай. А калі заканчваўся канцэрт, проста за сцяну прыходзілі ўдзячныя гледачы: землякі-беларусы. Прыходзілі, каб выказаць падзяку за высокае майстэрства, каб яшчэ раз набачыць і пачуць землякоў, перадаць прывітанне родным мясцінам.

Гэта была найвышэйшая ацэнка выступлення прадстаўнікоў беларускага мастацтва на БАМе. А афіцыйным прызнаннем шэфскай работы дэлегацыі з'явіліся граматы БМП-578, якімі ўзнагародзіла кожнага кіраўніцтва поезда, пісьмо-падзяка ў адрас ЦК ЛКСМБ, у якім штаб ЦК ВЛКСМ на БАМе і камітэт камсамола БМП-578 выказалі шчырую ўдзячнасць творчай групе майстроў беларускага мастацтва за шэфскія канцэртны перад будаўнікамі магістралі.

Мінск — Залацінка — Тынды — Мінск.

СПРАВАЗДАЧНЫЯ ПІСЬМЕННІЦКІЯ СХОДЫ

ГОМЕЛЬ

Са справаздачным дакладам выступіў сакратар Гомельскага аддзялення Саюза пісьменнікаў БССР Л. Гаўрылін. У спрэчках на дакладу ўдзельнічалі М. Грынчык, М. Луфераў, кіраўнікі літаратурных аб'яднанняў Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта і Беларускага інстытута інжынераў чыгуначнага транспарту В. Ярац і Ю. Саковіч, настаўнік Ц. Кажамякін, Ул. Дзюба.

ГРОДНА

Даклад «Аб творчых здабытках пісьменнікаў Гродзеншчыны за мінулыя пяць гадоў і задачах літаратараў ў святле рашэнняў XXV з'езда КПСС» зрабіў сакратар Гродзенскага аддзялення СП БССР В. Быкаў. У спрэчках удзельнічалі Г. Шутэнка, А. Карпюк, А. Пяткевіч, намеснік старшын

аб падрыхтоўцы да VII з'езда пісьменнікаў БССР і задачах літаратараў у святле рашэнняў XXV з'езда КПСС гаварыў М. Гамолка.

Сакратаром Гомельскага аддзялення СП БССР абраны Л. Гаўрылін.

У рабоце сходу прыняў удзел намеснік загадчыка аддзела Гомельскага абкома партыі У. А. Лазько.

праўлення СП БССР А. Грачанікаў.

Сакратаром Гродзенскага аддзялення СП БССР абраны В. Быкаў.

У рабоце сходу прынялі ўдзел сакратар Гродзенскага абкома партыі Е. Я. Емяльянава і намеснік загадчыка аддзела В. У. Болтач.

Пасёлак Залацінка, дзе жывуць байцы Першага беларускага атрада. Галоўная вуліца — праспект імя Мікалая Кедышкі. Фота аўтара.

АБ АДКРЫЦЦІ VII З'ЕЗДА ПІСЬМЕННІКАЎ БЕЛАРУСІ

VII з'езд пісьменнікаў Беларусі адкрываецца 11 мая ў 10 гадзін раніцы ў памяшканні Дома літаратара (вул. Фрунзе, 5).

Дэлегаты і госці з'езда рэгіструюцца:

10 мая з 10 да 20 гадзін — у старым будынку СП БССР (вул. Энгельса, 9).

11 мая з 8-30 — у фае Дома літаратара.

Б АДАП, ніхто не будзе аспрэчваць таго, што Іван Шамякін адзін з самых папулярных сучасных беларускіх пісьменнікаў. Кнігі яго не залягаюць ні на паліцах кнігарань, ні на стэлажах бібліятэк. Надзённасць тэмы, займальнасць сюжэта, вострыя канфліктныя сітуацыі захапляюць чытача, прымушаюць яго да роздуму, супастаўлення, параўнання. Сіла пісьменніка І. Шамякіна — у пастаянных кантактах з людзьмі працы. З сустрэч са сваімі чытачамі пісьменнік чэрпае новыя тэмы. Яны пахвояюць яго на стварэнне запамінальных вобразаў, даюць магчымасць убачыць, як адбываецца яго праца. Удзел Івана Шамякіна ў канферэнцыі чытачоў, на якую запрасілі яго мінскія будаўнікі, адна з многіх, што адбыліся за апошні час.

Рабочыя і служачыя трэста № 5 сабраліся на сустрэчу з народным пісьменнікам з працуцём задаволенасці за ўдалы працоўны дзень, за

свае поспехі, упэўненасці ў рэальнасці сваіх планаў на будучае.

Ім было пра што раскажаць свайму любімаму пісьменніку. Нядаўна калектыў трэста адзначыў сваё трыццацігоддзе. Ордэн Леніна на яго сцягу — ацэнка партыі і ўрада таго ўкладу будаўнікоў у адраджэнне індустрыяльнага Мінска, які ўнесены за гэты час.

Толькі на працягу дзевятай пяцігодкі будаўнікі трэста восем кварталаў запар выходзілі пераможцамі ва Усесаюзным сацыялістычным спаборніцтве.

За датэрміновае выкананне народнагаспадарчага плана на 1975 год і паспяховае завяршэнне пяцігодкі трэст узнагароджаны памятным знакам ЦК КПСС, Савета Міністраў СССР, ВЦСПС і ЦК ВЛКСМ «За працоўную доблесць у дзевятай пяцігодцы», а таксама пераходным Чырвоным сцягам ЦК КПСС, Савета Міністраў СССР, ВЦСПС і ЦК ВЛКСМ з записаннем на Усе-

саюзную Дошку гонару на ВДНГ СССР.

Творцы індустрыі здалі ў эксплуатацыю за апошні час дзесяткі важных народнагаспадарчых аб'ектаў. Сярод іх — новыя вытворчыя будынкі заводаў трактарнага, аўтамабільнага, халадзільнікаў, мотавеласіпеднага, мясаперапрацоўчага і іншых.

Удалай была пісьменніцкая пяцігодка і для Івана Шамякіна. Яго раманы і апавесці «Атланты і карыятыды», «Шлюбная ноч», «Гандлярка і паэт» мільённымі тыражамі разляцеліся па нашай краіне. Не сыходзіць з

ўсе званні будаўнічага канвеера яшчэ працуюць як след. Часам здараюцца зрывы, паступае не той матэрыял, што патрэбны, падганяюць тэрміны, перашкаджаюць іншыя няўвязкі. Але там, дзе працуюць прынцыповыя людзі, яны дабіваюцца, каб кожны з усёй адказнасцю адносіўся да сваёй справы. Вось такой адказнасці і прынцыповасці трэба вучыцца ў Максіма Карнача.

— У рамане ўзнята шмат пытанняў аб праблемах сям'і, — гаворыць выхавалець інтэрната Тэрэза Карповіч. — Тут як бы супрацьстаў-

і стандартнасць. Гэтага вымагала будаўнічая індустрыя і недахоп сродкаў. Зараз яго хвалюе праблема, каб ператварыць сталь і шкло ў творчасць, якім бы любаваліся людзі, які б выхоўваў чалавека.

Змяніліся адносіны і да ўнутранай планіроўкі кватэр, накой, лесвічных пляцовак. Архітэктура больш пачала дабаць пра чалавека, пра задавальненне яго патрэб. Вось якая размова адбылася паміж Макаедам і Шугачовым. Гаворыць Шугачоў:

... «Дом — машына для жыцця». Гэта я чуў яшчэ ў

СОНЕЧНАЯ ПЕРСПЕКТЫВА

РЭПАРТАЖ З КАНФЕРЭНЦЫІ ЧЫТАЧОЎ ПА РАМАНУ ІВАНА ШАМЯКІНА «АТЛАНТЫ І КАРЫЯТЫДЫ»

Канферэнцыя чытачоў па рамане «Атланты і карыятыды» закончана. Іван Шамякін дае аўтографы будаўнікам.

экранаў і зняты па яго сцэнарый кінафільм «Хлеб пахне порахам».

Сустрэча людзей, задаволеных сваёй працай і яе вынікамі, вылілася ў шчырую сяброўскую размову, якая выйшла за межы абмеркавання рамана і яго персанажаў.

Пачала яе рабочая Надзея Галаўкова.

— Кніга Івана Шамякіна, — сказала яна, — вучыць нас больш любіць жыццё свой край, свой горад. Мы захапляемся галоўным героем рамана Максімам Карначом, яго прынцыповасцю, апантанасцю справай, смеласцю, расшчасцю. Ён пастаянна дбае пра эстэтыку і лепшае архітэктурнае вырашэнне будынкаў свайго горада. І калі бацьчы, што яго задумы правільныя, гатовы змагацца за іх, што называецца да апошняга дыхання. Яго прынцыповасці можна пазайздросціць. Ні перад чым не спыніўся чалавек: пагрозай звальнення, вымовай, разрывам з сябрамі. Клопат Карнача пра будучыню горада выклікае павагу нават у яго праціўнікаў.

Будаўнікам зразумелыя клопаты, якімі жывуць героі рамана. Яны імкнуцца таксама зрабіць свой горад больш прыгожым, дыхтоўным, дбаюць не толькі пра сённяшні дзень, а глядзяць у будучае. У марах уяўляюць яго яшчэ лепшым. Увасабляць задумы архітэктараў часам бывае нялёгка. Не

ляюцца ўзорныя сем'і Шугачовых, Прабабніных і сям'я Макаедаў. Хацеў мець добрую сям'ю і Максім Карнач.

Ён аднойчы сказаў, што зайдзросціць Шугачова, бо ў яго сапраўдная сям'я. Чаму так? Магчыма, гэта ідзе ад прастаты і непасрэднасці адносін. Паліна Шугачова такоўна, умела кіруе членамі сям'і, напярэджвае ўсе недарэчнасці. Тое ж назіраецца і ў доме Прабабніных.

Моладзь бярэ з іх прыклад як жыццё, як наладжваць сямейныя адносіны.

Мы прывыклі, што ў станоўчага героя твора ўсё ідэальнае. Шамякін паказаў чалавека такім, якім ён ёсць. У Карнача сям'я распалася. Чаму? Вельмі розныя людзі яны з жонкай. І ён не хоча, хаця і мог, ствараць бачнасць ідэальных адносін.

Такі ён герой сённяшняга дня, які не церпіць фальшу, недагаворанасці.

— У рамане «Атланты і карыятыды» ўзнята вельмі шмат архітэктурных праблем. Нам яны вельмі зразумелыя.

Гэта словы выхавалець інтэрната Георгія Чыгіра.

Дом будуюцца не толькі для тых, хто ў ім жыве, ці працуе, але і для тых, хто на яго глядзіць. Любое збудаванне павінна выказваць чалавечую надзею, дух часу, эпохі. Гэта крэда архітэктара Максіма Карнача.

Не вельмі даўно ён сам змагаўся за скразныя паралелі, простыя лініі, шкло і сталь — за універсальнасць

інстытуце. Я не чытаў усіх выказванняў Карбіозье. Але ведаю, што практыкай сваёй Карбіозье клапоціцца пра эстэтыку і — што асабліва важна — вучыць людзей, якім трэба жыць у гэтых «машынах» — дамах, кватэрах, цэлых гарадах. Мы з табой вучым гэтаму? Мы лешім «машыны для жыцця» — і больш нічога. Ды і машыны ўстарэлі. Іх не параўнаеш нават з першым аўтамабілем. Пры тэхнічнай і эстэтычнай нязграбнасці ў тым аўтамабілі быў хоць прастор. Не такая дэсната. Адзін кітайскі архітэктар яшчэ гадоў за шэсцьсот да нашай эры сказаў: «Вокны і дзверы прасякаюць, каб зрабіць дом, карысць жа дома ад пустой прасторы».

Ад пустой прасторы!

— Гэта я чуў ад Карнача. Ён любіць цытаваць кітайцаў.

— Ён цытуе мудрых людзей...

— Віктар, дарагі. Гэта бесплодная спрэчка. Мы выконваем заказ. Сацыяльны. Партыі, дзяржавы. Забяспечыць людзей кватэрамі. Так, будзем пакуль што яшчэ цесныя «машыны для жыцця». Іх не параўнаеш з сучаснымі самалётамі. Але ў авіяцыі не шкадуець грошай не толькі на канструктарскую распрацоўку, але і на дызайнерскую. А ў нас? Трэба эканоміць на кожным метры. Нельга не эканоміць пры такіх маштабах. Я павяжаю Карбіозье, Райта. Аднак, калі ставяць у прыклад

МНОГІЯ ГЕРОІ ЗНАЁМЫЯ ЧЫТАЧАМ

З асаблівай цікавасцю сустрэлі дакументальную апавесць Л. Прокшы «За Добрычэй рэчкай» мазырчане. Пісьменнік звыш сарака гадоў назад настаўнічаў у тутэйшых мясцінах, а цяпер наведваў іх зноў і расказаў пра сённяшняе Палессе.

Адразу пасля выхаду кнігі з друку аўтар сустрэўся са сваімі героямі і чытачамі ў інтэрнаце № 2 трэста № 6 «Мазырнафтахімбуд».

А нядаўна чытацкую канферэнцыю правяла Міхалкаўская сельская бібліятэка. У абмеркаванні апавесці ўдзельнічалі краваўшчыкі трэста № 6 «Мазырнафтахімбуд» Г. Чырун, кіраўнік трактарнай брыгады саўгаса «Мазырскі» С. Ламановіч, настаўнік Міхалкаўскай СШ С. Казачэнка і іншыя.

Г. ШАРАЙ,
супрацоўнік мазырскай аб'яднанай газеты «Камуніст Палесся».

СПРАВАЗДАЧУ ТРЫМАЕ ПАЭТ

Зала Талачынскага раённага Дома культуры ў той вечар была перапоўнена. Перад жыхарамі райцэнтра трымаў справаздачу заслужанага дзеяча культуры БССР паэт Міхась Калачынскі. Вечар уступным словам адкрыў першы сакратар раённага камітэта партыі М. І. Цігоў. Ён каротка расказаў пра дасягненні працоўнікоў раёна ў дзевятай пяцігодцы, пра тое,

як зладжана пачалі яны дзесятую пяцігодку. А потым пайшла гаворка пра паэзію Міхася Калачынскага. І распачаў яе лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларускай партыі Р. Бардулін, які і вёў вечар. Пра жыццёвы і творчы шлях М. Калачынскага, пра асаблівасці яго паэзіі расказаў крытык Ванкарэм Нікіфаровіч.

Творчасць М. Калачынскага — шматпланавая. Ён — аўтар

«Колерамі вясёлкі»... Невялікая кніжка ў сціплай вокладцы, апошняя ў Рамана Сабаленкі, якую аўтар так і не паспеў пабачыць. Перачытваеш яе з асаблівым хваляваннем, бо нарысы пра выдатных дзеячаў беларускай культуры і літаратуры кранаюць шчырасцю і цеплынёй.

«З далёкага» — нататкі пра Паўлюка Труса. У іх — уражанні маладосці, успаміны аб сустрэчы з паэтам. Хораша напісаў Р. Сабаленка пра Нятра Глебку і Петруся Броўку ў нарысах «Пчаліны мёд» і «Яблык». Ён пры-

ЦЕПЛЫНЯ ЯГО СЭРЦА

вёў толькі па адным эпізодзе з жыцця пісьменнікаў, але і за гэтымі штрыхамі бачацца яркія творчыя індывідуальнасці.

«Талент можа развівацца тады, калі чалавек унутрана дысцыплінаваны, калі ён робіць усё тое, для чаго з'явіўся на свет, для чаго жыве» — словы гэтыя з нарыса «Шчодрасць» пра народнага артыста СССР Уладзіміра Дзядзюшку смела можна аднесці і да Глебки, і да Броўкі. Іх самабытная творчасць

і ёсць выражэнне «ўнутранай дысцыплінаванасці». Шчодрасць не толькі чалавечая, але і прафесійная, бо Дзядзюшка быў чалавекам надзвычайнага таленту, хоць прызначанне і прыйшло да яго не адразу. Давялося шмат павандраваць з тэатральнай трупай, выконваць другарадныя ролі.

Цікавы нарыс «Прага песні» пра народнага артыста Савецкага Саюза Генадзя Цітовіча. Гэты сціплы, нават крыху сарамлівы чалавек шмат робіць для прапаганды народнай песні. Сцежкі ягоныя і пудывіны Р. Сабаленкі неаднаразова скрыжоўваліся. — то ў Баранавічах, то ў Сабалях...

Ю. Смірнова, заслужанай артысткі БССР Н. Якімавай, саліста Дзяржаўнага тэатра оперы і балета БССР А. Бокава, артысткі Белдзяржфілармоніі Л. Катранжы. У іх выкананні прагучалі вершы, а таксама песні на словы паэта.

У заключэнне вечара выступіў Міхась Калачынскі. Ён падзяліўся сваімі творчымі планами і задумамі, прачытаў новыя вершы.

Аўтар у кожным сваім героі заўважыў істотнае, самае важнае. Ягоная кніжка сапраўды зьяе непаўторнымі колерамі вясёлкі, у якіх цесна пераплятаецца мілагучнасць і светласць інтанацый з патрабавальнасцю.

І. МЯДЗВЕДЗЕУ,
настаўнік.
Гомельскі раён.

вілу Сава, мне смешна. Хто ў нас можа загадаць такую вілу? Хто ў ёй будзе жыць? Колькі яна каштуе?

— Але і пры нашым функцыяналізме людзі ўмеюць будаваць такое, што можна назваць твораў мастацтва... —

Архітэктурныя праблемы, што ўзяты ў рамане, блізкія і надзённыя для будаўнікоў нашага трэста, — заключыў сваё выступленне Георгій Чыгір. — І хоць будаўнікі ў рамане паказаны схематычна, дзесьці на другім плане, мы адчуваем іх турботы, мы заклапочаны іх праблемамі.

Работніца сталовай трэста Людміла Леванькова выказала сваю думку пра маладое пакаленне ў рамане.

— Не, тут не існуе сур'езных канфліктаў паміж бацькамі і дзецьмі. У асноўным, моладзь вартая свайго старэйшага пакалення, пераймае яго лепшыя рысы. Аднак пісьменнік і не хавае таго, што некаторыя маладыя людзі (Вяліка Карнач, Марына Ігнатовіч) прагнуць да накаплення рэчаў, праўляюць іншыя мяшчанскія рэцэпты.

Адуль гэта бяроўца? Адуль у некаторых юнакоў і дзяўчат настолькі развіта мяшчанская філасофія? — задае пытанне Людміла Леванькова і спрабуе разабрацца ў гэтым.

На яе думку, гэта ідзе ад недастаткова выхавання ў сям'і, у школе, у калектыве, ад непажаданага ўздзеяння на юнакоў і дзяўчат маральна разбэшчаных людзей.

— Атланты і карыятыды... Сімвалічна назваў пісьменнік свой раман, — выступае будаўнік Валодзя Гулеўскі.

Нам дорагі героі рамана, блізкія іх праблемы і перажыванні. Прачытаўшы яго, хочацца быць надобным на Максіма Карнач, пераймаць яго лепшыя рысы характару. Ён вучыць прычыновасці, партыйнай патрабавальнасці, чуласці да людзей. Памятаеце, як дэпутат Карнач дабіваўся, каб выдзелілі кватэру для маладой будаўніцы. Гэты эпізод вельмі запамінальны, бо праз яго пісьменнік раскрывае рысы дабраты і павагі да людзей у характары свайго героя.

— На нацыянальнасці я руская і ў Беларусі зусім нядаўна, — гаворыць настаўніца Дзіна Кудзіна. — «Атланты і карыятыды» — першая кніжка, якую я прачытала на беларускай мове. Мяне ўсхваляваў раман надзённасцю і актуальнасцю ўзятых у ім

праблем, складанасцю ўзаемаадносін яго герояў. Хочацца сказаць пісьменніку: «Вялікае дзякуй».

Заканчваючы абмеркаванне рамана, загадчыца бібліятэкі трэста Марыя Масленікава сказала:

— Хацелася б, каб у такім вялікім творы былі паказаны больш шырока і вобразы тых, хто ўвасабляе задумы архітэктараў, вобразы будаўнікоў. І, наогул, вельмі мала яшчэ створана твораў пра будаўнікоў, якія пераўтвараюць жыццё, нясуць людзям радасць і шчасце.

Марыя Яўгенаўна падзякавала Івана Шамякіна за ўдзел у канферэнцыі чытачоў, пажадала пільных поспехаў у рабоце над новымі творамі.

— Так, пра людзей вашай прафесіі трэба пісаць лепш і больш. — пачаў сваё выступленне Іван Шамякін. — Мне хочацца напісаць пра будаўнікоў, якія адраділі наш прыгажун горад-герой Мінск. Праца такіх людзей вартая таго, каб яе ўслаўлялі ў кнігах і помніках. І абавязак нас, работнікаў мастацтва, здзейсніць гэта.

Іван Пятровіч расказаў прысутным пра тое, з чым ідзе пісьменніцкая арганізацыя рэспублікі да свайго чарговага з'езда. Спыніўся на поспехах нашай прозы, паэзіі, драматургіі. Гаварыў пра свой творчы шлях, пра сваю пісьменніцкую пяцігодку, пра тое, як наспела ў яго думка напісаць раман «Атланты і карыятыды».

Праблемы горадабудаўніцтва і архітэктурны ўсхвалявалі пісьменніка не выпадкова. Яны маюць адносіны да выхавання чалавека, развіцця ў яго эстэтычных густаў. Архітэктара аказвае, магчыма, не меншае ўздзеянне на людзей, чым літаратура. Аднак пытанні гэтыя не заўсёды рашаліся так, як трэба. І крэда пісьменніка ў гэтым пытанні наступнае: «Архітэктурна аперыруе стандартнымі матэрыяламі, гэтага патрабавала індустрыяльнае будаўніцтва, але сама архітэктурна не можа... яна ніколі не павінна быць стандартнай». І яшчэ: «А гэта мара кожнага сур'янага архітэктара — стварыць нешта такое, на што людзі глядзелі б, як на помнікі эпохі».

Іван Шамякін падзякаваў прысутным за запрашэнне на сустрэчу, пажадаў будаўнікам трэста поспехаў у выкананні задач, намечаных XXV з'ездам КПСС.

А. АСТРЭЙКА.

Кнігу Івана Мележа можна чытаць як своеасаблівы дзёнік — у храналагічным парадку, месца за месцам, год за годам. Яе можна чытаць і як справаздачу выдатнага беларускага празаіка аб зробленым за трыццаць год грамадскай і літаратурнай дзейнасці. Яе можна чытаць таксама і як гісторыю творчых пошукаў і жыццёвых клопатаў яркай пісьменніцкай індывідуальнасці, чалавека рэдкага таленту і вялікага сэрца. Гісторыю, у якой адлюстравана шлях нашай пасляваеннай літаратуры, эпас барацьбы нашага народа за светлую будучыню. Але ва ўсякім выпадку чытаць яе — справа не простая. І найперш таму, што аўтар сам шмат і глыбока думае, і чытача прымушае думаць над няпростымі праблемамі. І жыццёвымі, і літаратурнымі.

Чытаючы кнігу І. Мележа, востра адчуваеш, якое важнае месца займае літаратурная крытыка, літаратурная тэорыя ў працэсе творчасці. Колькі горкіх слоў сказана ў яе адраі! Справядлівых слоў! Бо іменна ў час працы над твораў перад пісьменнікам наўстае мноства нявырашаных тэарэтычных праблем, замінае, а часам і дэзарыентуе няяснасць многіх творчых пытанняў.

Сёння, напрыклад, вельмі дзіўна было б бачыць чалавека, які б сказаў, што тэма Вялікай Айчыннай вайны ўстарэла. А між тым ужо праз два гады пасля Вялікай Перамогі ў асяроддзі беларускіх літаратараў забытавала думка, што творы пра народны подзвіг — гэта ледзь не адыход «у гісторыю», што барацьба за мір нібыта выключнае неабходнасць і мэтазгоднасць развіцця «ваеннай» літаратуры. Не выпадкова, што творы пра вайну, як піша І. Мележ, «сустрэкалі больш чым халодны прыём у рэдакцыях часопісаў і ў Дзяржаўным выдавецтве Беларусі».

Між іншым, гэта ўжо само па сабе гаворыць, які быў у той час тэарэтычны ўзровень нашай крытыкі, як адставала яна ад іншых літаратурных жанраў, як не хапала ёй «умення падняцца над асобнымі фактамі, звязаць гэты факт з іншымі, глянуць на яго як на з'яву няспынай гістарычнай плыні».

У артыкулах «Наш раман і яго крытыка», «Вакол прывычных імён», «Быць у першым эшалоне» І. Мележ рашуча выступае супраць такога вузкага і прымітыўнага разумення задач літаратуры.

У тым, што сёння творы на тэму Вялікай Айчыннай вайны заваявалі ўсенароднае прызнанне, немалая заслуга і І. Мележа. І не толькі як аўтара «Мінскага напрамку», але як і крытыка.

«Былі погляды, перакананні, — піша І. Мележ у артыкуле «Развагі пра нашу крытыку», напісаным на аснове памятнага выступлення пісьменніка на пленуме СП БССР 16 лютага 1972 года, — якія, як бярвенні, ляжалі на нашай дарозе, затрымлівалі, прымушвалі таптацца на месцы, збочваць».

Са спрочаным разуменнем складанай праблемы сучаснасці І. Мележ сутыкнуўся і ў час напісання рамана «Людзі на балоце». І зноў ён страпі і паслядоўна адстойвае сваю пазіцыю: «Мне здаецца, што разуменне сучаснасці літаратурнага твора вельмі звужаецца, спрашчаецца настолькі, што яно часам замінае пісьменнікам добра працаваць. Яшчэ нярэдка і цяпер над сучаснасцю твора ў нас разумеюць толькі сучаснасць матэрыялу: сённяшні дзень, сённяшняе жыццё... Сучаснасць твора вызначае перш за ўсё, на-мойму, яго ідэйная накіраванасць, адна-

Іван Мележ. Жыццёвыя клопаты. Артыкулы, эсэ, інтэрв'ю. Мінск. «Мастацкая літаратура», 1975.

веднасць сённяшнім патрэбам людзей тых маральных, духоўных пачуццяў, якія абуджае, выклікае, выхоўвае твор. Таму сучасным можа быць твор на матэрыяле рознай даўнасці. Гэта мае перакананне».

Сказана гэта больш за дзесятак год назад, а мы, як ні дзіўна, яшчэ і сёння б'ядуем аб тым, што тэма сучаснасці не знаходзіць належнага творчага ўвасаблення. Аб неабходнасці твораў пра мінулае нашага народа мы гаворым, нібы апраўдваючыся, доўга і нудна разважаем аб «грамадскай», «вясковай», «ваеннай» і г. д. праблематыцы, забываемся, што літаратура — гэта адзіны эласны арганізм, які жыве, дышае сучаснасцю.

У кнізе І. Мележа часта

ПРАЎДЗІВА, МУЖНА, ЧАЛАВЕЧНА

сустрэкаюцца словы: «гэта элементарна», «гэта простая ісціна». Ісціны, якія І. Мележ нястомна і паслядоўна імкнецца давесці да свядомасці і літаратараў, і чытачоў, ісціны, якія ён прапаведуе і за якія змагаецца, сапраўды простыя, сапраўды не новыя. Як тая ж табліца множання. Як тое, што мы дыхаем паветрам. І таксама, як мы нечакана заўважаем паветра, калі яго атручана гарам і чадам, у нейкі момант сутыкаемся з тым, што сёй-той забывае простыя ісціны, на якіх, выяўляецца, трымаецца свет. Нямаля душэўнай энергіі патраціў, нямаля напорыстасці і сілы волі выявіў І. Мележ, каб сцвердзіць іх.

«Вельмі складаная і вельмі супярэчлівая рэч — жыццё! — заўважае І. Мележ у артыкуле «І сёння, і заўтра, і заўсёды» — Было заўсёды складаным, застасціца цяпер складаным і будзе, мушці, ва ўсе вялікі складаным. Як гэта ш клопатаў». Такая думка паўтараецца пісьменнікам зноў і зноў і, на сутнасці, выяўляе пафас усёй кнігі. Жыццё — складанае, чалавек — цэлы свет, яны — увесь час у руху, і разабрацца ва ўсім гэтым не проста. Праўда не даецца зналець. Яна — вынік вялікай і напружанай працы творчай свядомасці пісьменніка, яго напружанага роздому над тым, «што то дзеясца на свеце». За кожнай напісанай кнігай, старонкай, словам — цэлае жыццё. І чым багацейшае жыццё пісьменніка, чым болей увабралі яго сэрца, розум святла, пахаў і фарбаў свету, тым багацейшыя яго творы. Гэта перакананне І. Мележа. Гэта знойдзенае, адчутае ім самім у працэсе жыццёвай і творчай дзейнасці. Простыя ісціны? Простыя! Але як часта мы забываем пра іх і, забываючы, патрабуем ад пісьменніка таго, што супярэчыць самім асновам псіхалогіі творчасці.

Праўда — вялікая мэта мастацтва. Яна натхняе мастака на працягла і напружаны пошук. Яна ўзвышае яго над мітуснёй будзённасці, нясмелага ператварае ў смелага, слабага робіць моцным. «Мастацтва — гэта, на-мойму, неадменны закон — можа жыць і павінна жыць толькі сапраўднымі колерамі жыцця — усімі колерамі вясёлкі!».

Сапраўды твор мастацтва ўзнікае ў выніку дзейнасці канкрэтнага суб'екта, які бачыць свет надзвычай індывідуальна і

непаўторна і які тым не менш павінен імкнуцца выявіць яго аб'ектыўную сутнасць. Першы парыв чалавека, які ўсвядоміў гэта, — пісаць аб'ектыўна, пісаць аб тым, што адбылося з другімі. І толькі потым, пасля доўгага пошуку, пасля роздому, расчаравання, самааналізу прыходзіць яснасць: пісаць трэба пра сябе. Пра сябе — гэта і значыць, пра ўсіх, пра ўсе. «Чалавек», — шчодра дзеліцца І. Мележ асабістым вопытам, — не толькі не павінен хаваць сябе, а, наадварот, адкрывацца ва ўсёй шырыні, глыбінні, шырыні. Не трэба здавацца ні горшым, ні лепшым, чым ты ёсць, трэба быць самім сабою. Усякая штучнасць будзе ў шкоду. Ніякі фальш не пройдзе без следу... Каб высокае было мастацтва, трэба, каб высокай была асоба творцы. Усё гэта «адкрыцці» даўня, але што зробіш: да старых ісцін прыходзіцца дабрацца самому, сваёй дарогай. З-тое няма чыны нават самому малому, самому сціпламу асабістаму вопыту!».

Іменна гэта — асабісты творчы вопыт, здобутыя напружанай працай веды, уласныя назіранні і вывады, індывідуальнае разуменне агульных праблем псіхалогіі творчасці — прыцягвае ўвагу да такіх артыкулаў, адказаў на шматлікія анкетныя выступленні І. Мележа, як напрыклад «Трохі зглад і думак», «Перад першай старонкай», «Бачыць глыбока і шырока», «І сёння, і заўтра, і заўсёды!», «Раман і яго праблемы», «Праца пісьменніка», «Знайсці сябе», «Наказ перажытага» і іншыя.

Жыццё, літаратура, час — вось гадоўныя тэмы кнігі. Знайсці вобраз часу — гэта задача стаіць перад кожным сапраўдным пісьменнікам. Знайсці, адкрыць, адчуць агульнае ў асабістым, заканамернае ў выпадковым, тыповым у звычайным сёння не проста. «Увесь свет кожны дзень стукаецца ў сэрца кожнага. Кожны становіцца саўдзельнікам або сведкай усёго, што адбываецца ў свеце. Сэрца кожнага павінна ўмяшчаць свет». Зразумела, што адчуваць вобраз часу не зможа пісьменнік, які стаіць у баку ад хуткаплыннага, стоголасага жыцця. Сучасны пісьменнік, каб быць на ўзроўні вялікіх патрабаванняў, якія ставіць перад ім народ і партыя, піша І. Мележ, «непазбежна павінен становіцца грамадскім, палітычным дзеячам».

Літаратура — справа калектывная, нягледзячы на тое, што кожны асобны твор узнікае ў выніку працы творчай адзінкі. Выконваючы свой індывідуальны план, сучасны пісьменнік, лічыць І. Мележ, павінен бачыць тое, што робіць сам, між таго, што робіць другія, помніць, што ён працуе ў вялікай пісьменніцкай сям'і, ведаць, што «чым баганей будзе наша літаратура ў цэлым, тым больш будзе ўмоў для поспехаў кожнага пісьменніка паасобку». Гэта акалічнасць шмат што вызначае ў характары жыццёвай і творчай дзейнасці пісьменніка: Яна вымагае ад яго заўсёды быць на высокім узроўні развітых літаратур свету, ставіць перад сабой асабліва высокія патрабаванні, «развіваць, паглыбляць свой светапогляд, мысліць шырока, бачыць глыбока, няспынна дбаць пра сваю прафесіянальную культуру, пра майстэрства». Абмежаванасць поглядаў, вузкасць інтарэсаў, суб'ектыўнасць пагібелны для пісьменніка.

«Берагчы вялікія скарбы» — так называецца адзін з артыкулаў. Берагчы вялікія скарбы жыцця і літаратуры, здобываць у працэсе дзейнасці многіх пакаленняў людзей. Берагчы ад замядзання, ад ілжэнаватарства, безадказнасці, легкаважасці. Быць праўдзівым, мужным, чалавечным. Такая велікая задача стаіць, на думку І. Мележа, перад кожным сапраўдным пісьменнікам.

М. ТЫЧЫНА.

Паэт Анатоль Вярцінскі на чарговых занятках літаратурнага аб'яднання МТЗ.

Фота Ул. КРУКА.

У СУКВЕЦІ ТАЛЕНТАЎ

Балгарскі часопіс «Септември» («Верасень») у другім нумары за гэты год пад рубрыкай «Сучасныя савецкія паэты» змясціў вершы Маргарыты Алігер, Кайсына Куліева, Расула Гамзатава, Мікалая Дарызо, Яўгена Вінакурава, Роберта Раж-

дзественскага і іншых вядомых савецкіх паэтаў. Сярод прадстаўленых балгарскаму чытачу аўтараў — народны паэт Беларусі Пятруся Броўка. На балгарскую мову перакладзены яго верш «Зварот да бярозы».

Здаўна, яшчэ з 20-х гадоў, за Беларускім дзяржаўным універсітэтам імя У. І. Леніна ўсталявалася слава «пісьменніка асяродка». Заўсёды тут кіпела літаратурнае жыццё, гарталіся маладыя таленты...

В. РАГОЙША, кіраўнік гуртка, дацэнт БДУ імя У. І. Леніна.

Воблік незабыўнага Купалы

Як ні дзіўна, але да апошняга часу беларускае літаратуразнаўства не часта магло пахваліцца зборнікамі ўспамінаў пра выдатных пісьменнікаў рэспублікі...

І вось летась пабачылі свет адрозу дзве кнігі: «Шлях паэта» — успаміны пра М. Багдановіча і «Такі ён быў»...

У апошнім паўстае вобраз дарагога, незабыўнага Я. Купалы. Сярод пяцідзесяці аўтараў — Я. Колас і К. Чорны, М. Лынькоў і П. Глебка...

Праасочаныя найбольш значныя весті ўсяго жыццёвага шляху паэта — ад маленства (вспаміны «сестры песняра» Л. Раманаўскай) і да апошніх дзён (вспаміны А. Бялевіча, Б. Емяльянава, І. Нацяпына і інш.)...

Такі ён быў. Успаміны пра Янку Купала. Мінск, «Мастацкая літаратура», 1975.

друкаваліся ў розных перыядычных і асобных выданнях, але не зводзіліся разам. Некалькі ж з іх публікацыяў упершыню (Б. Ірыніна, А. Міронава, Ул. Юрэвіча, І. Кана) або ў дапрацаваным ці поўным выглядзе (А. Пасаха, А. Александровіч, М. Рыленкава, П. Кавалёва, Я. Садоўскага)...

Праўда, хацелася б выказаць і некалькі заўваг. Як нам здаецца, кніга атрымалася крыху аднастайнай. У ёй добра паказаны Купала-класік, вядлікі паэт, грамадзянін, настаўнік літаратурнай змены і г. д. У той жа час бытавое, сямейнае наваколле паэта, яго асабісты, інтымны свет — усё тое, без чаго таксама мы не можам сёння належным чынам успрыняць яго як індывідуальнасць — засталася ў асноўным, па-за межамі зборніка.

А з якой неаслабнай цікавасцю чытаюцца, напрыклад, старонкі ўспамінаў — нарыса «Галіка барбарысу» Т. Масанкі з яго «Рамана памяці» (Міну, 1965), дзе менавіта гэты чыста сямейны свет паэта ўяноўлены яскрава і захалююча! Дарэчы, чамусьці складальнік зборніка І. Жы-

Успамінаецца леташняя сустрэча на філалагічным факультэце БДУ імя У. І. Леніна. Разам з Р. Барадуліным выступаў амаль невядомы студэнтам «апошняга прызыву» малады паэт Алесь Камароўскі, які, дарэчы, у свой час скончыў гэты факультэт. Цяпер у руках першая кніжка аўтара...

Які ж гэты пачатак? Што «сее» ў душах чытачоў малады паэт? Вось першы верш — «Аўтапартрэт»... У ім сімвалам пераемнасці пакаленняў, непарукай сувязі былога і будучага паўстае воблік самога аўтара:

Пільна ўгледзяся... Воблік акрэслены стыне Бацькі майго праз мяне ў мамі будучым сыне.

Знаёмячыся з творамі, пераконваешся, што многія радкі і строфы напісаны ўмелай і патхнёнай рукой. У іх няма празмернай метафарычнасці, награванчвання ўсемагчымых вобразных асацыяцый. Усё проста, ясна і шыра. Узяць хоць бы верш «Дзяўчынка»:

А дома — Смячна есца, А дома — Смячна спіцца... Краноцца поўнач з месца — Прыгожа вельмі сніцца.

Дзяцінства праліцела Па ўтоптаным гасцінцы Дзяўчынкаю ў белай Раскрыленай хусцінцы.

А. Камароўскі. Пачатак. Вершы. Серыя «Першая кніга паэта». Мінск, «Мастацкая літаратура», 1975.

Альбо «Смерць бацькі». Усё тут перахлыта, і адразу ж наскрозь востра працінае чалавечы боль.

Нібы рачной прахалодай-свежкасцю ад самой «маленькай Ловаці», выпраменьваецца светласць і чысціня ад радкоў верша «Ёсць рачулка...».

Добрыя па сваёй задуме вершы, прасякнутыя рамантыкай працоўных будняў. Гэта «Нараджэнне», «Не для рамантыкі кніжнай», «Цыркулярка», «На цэменце», «Каваль» і іншыя. Безумоўна, да лепшых твораў кніжкі можна аднесці і верш «Соль», сюжэт якога ўзяты з самой гісторыі. Некалькімі штрыхамі паэт стварае яркую карціну далёкага і жаклівага мінулага з часоў распадарання на Беларусі князёў Радзівілаў.

Асобнае месца ў паэзіі А. Камароўскага займаюць вершы, прысвечаныя родным мясцінам. Аўтар, які нарадзіўся і рос у слаўтай Мікалаеўшчыне вядзе чытача па слядах народнага песняра.

У вершы «Зямля мая» ўдала скарыстаны вершаваны памер «Новай зямлі».

А дзяўчына «Юзін» — шалюныца — Гату яму я пакланіцца — Падручціць хватка свае вусы: — Не ўсе зваліся беларусы!

На вёску родную панжа: — Ды жыць тут — шчасце, а не гора.

А маладых васьм цягне ў горад Яно, вядома, не прывяжаш... Вайна не закрунула непа-

срэдня аўтара «Пачатку». Але яна жыве ў памяці пакаленняў, аживае ў свядомасці моладзі. Звяртаецца да яе і А. Камароўскі, бо па-ранейшаму на ўсёй шматпакутнай зямлі Беларусі шумяць партызанскія лясы — «помнікі мёртвым і жывым», тыя самыя лясы, дзе нарадзіліся дзеці ў дзень смерці сваіх бацькоў, дзеці, якія выраслі. Гэта ў іх не гасне надзея: «А можа, яшчэ жыць?».

Гэта ў іх не гасне надзея: «А можа, яшчэ жыць?».

Гэта радкі з верша «Дзень нараджэння». І як своеасаблівы працяг іх — вершы «Памяць» і «Паклон».

Зборнік не пазабавлены і твораў не даходзіць. Нават у добрых вершах сустракаюцца радкі, якія не нясуць патэтычнай нагрукі. («Не для рамантыкі кніжнай...», «Нараджэнне», «Дзень нараджэння»).

Не заўсёды яшчэ А. Камароўскі ў згодзе са словам, з жыццёвым вобразам. («Неба замружвае тысячы вок...», «...з першай палучкі месяца келіх кулялі» і г. д.).

Аднак у цэлым кніжка ўдалася.

Югенія МАЛЬЧЭУСКАЯ.

песняра. («Кніга народнай паэзіі», «Янка Купала», «Патрыярх»).

Неаднаразова пра аўтара «Калейні» пісалі К. Крапіва і П. Броўка. Магчыма, усё гэта цалкам да ўспамінаў аднесці нельга. Але ж можна было тады папрасіць зрабіць гэта спецыяльна для названага выдання.

І яшчэ адно. У кнігах падобнага тыпу ў канцы павінны быць не кароткія «заўвагі», а разгорнутыя «каментары» (хача б накітавалі тых, што змешчаны ў зборніку «Шлях паэта»). Да таго ж, «заўвагі» складзены залішне паспешліва, у іх не вытрымліваецца адзіны прынцып каментарывання; у адным выпадку надаюцца даты жыцця аўтара ўспамінаў, род яго заняткаў, у другім — не сказана, хто перакладаў матэрыялы для зборніка, адукаваныя ў рускім, украінскім, літоўскім друку і г. д.

Ігар ЖУК.

Валянцін МЫСЛІВЕЦ

РОЗДУМ НАПЯРЭДАДНІ З'ЕЗДА

ЖЫВАЯ РЭЧАІСНАСЦЬ І «ПАПЯРОВЫЯ ВАЛАДАРЫ»

Жыццё і літаратура... Пісьменнік і час... Глыбокае адлюстраванне жывой, канкрэтнай рэчаіснасці мовай паэзіі і прозы, публіцыстыкі... З кожным годам новае адценне, новы змест, большае грамадскае гучанне набываюць гэтыя словы, і з кожным днём павялічваецца цікавасць аўтараў да фарміравання новай грамадскай псіхалогіі, новага сацыяльнага характару, новых рытмаў нашай явы. Часта ўзнікаюць спрэчкі пра майстэрства мастака.

Што ж яно — майстэрства — заключае ў сабе? Бяліжскі гаварыў ясна і проста: «А мне паэзіі і мастацкасці трэба не больш, як настольды, каб аповесць была праўдзівая, гэта значыць, не ўпадала ў алегорыю і не аддавалася дысертацый. Для мяне справа ў справе. Галоўнае, каб яна (апавесць. — В. М.) выклікала пытанні, рабіла на грамадства маральнае ўражанне».

Асноўнае ў творчасці пісьменніка — яго ўменне настроіцца на ноту сучаснасці, дакладна ўлавіць дух часу. Менавіта да гэтай высновы прыходзіць член-карэспандэнт Акадэміі медыцынскіх навук, выдатны псіхолог С. Да-

лецкі. І калі ён раіць «за абрывачымі фразамі» сучаснікаў лавіць важныя думкі — дык зусім не мае намеру агітаваць пісьменнікаў за так званы «тэлеграфны стыль», як паспешліва, не адглыбокага разумення праўды жыцця зрабілі выснову некаторыя нашы крытыкі.

І Шамякін сваім раманам «Атланты і карыятыды» бліскуча пацвердзіў тое, што на новым, яшчэ не аджылым матэрыяле можна стварыць кнігу глыбокага філасофскага і сацыяльнага абагульнення рэчаіснасці. Пісьменнік узнімае новыя пласты жыцця, адкрывае новыя характары, смела ўнікае ў складаныя канфлікты і праблемы, на якія не спулае навукова-тэхнічная рэвалюцыя.

У рамане «Атланты і карыятыды», бадай, упершыню ў беларускай літаратуры галоўнай формай раскрыцця характараў стаў псіхалагічны працэс творчасці, асновай большасці канфліктаў — навуковая спрэчка, палеміка. Таму, мусіць, такім маштабным, яркім атрымаўся вобраз камуніста Максіма Карначы — тыповага прадстаўніка нашай інтэлігенцыі. І Шамякіну ўдалося знайсці індывідуальны стрыжань, які най-

больш характэрны для «дзелавых» людзей нашага часу і вызначае сацыяльныя паводзіны героя.

Пра «добры стыль» у прозе Балзак некалі сказаў так: «гэта мастацтва прымусяць сябе слухаць і быць чутным».

Прымусяць сябе слухаць... З развіццём навукова-тэхнічнай рэвалюцыі, аказваецца, чытач становіцца больш перабортлівым, патрабавальным. Бывае, крытыка настойліва рэкамендуе яму, на думку яе, крытыкі, цікавыя кнігі. А чытач адмахваецца ад іх. І яны, такія кнігі, па дзесяць, дваццаць, трыццаць гадоў мёртвым грузам стаяць на палках кнігарань і бібліятэк, спісваюцца, як устарэлыя.

«Трэба ўлічваць, што змянілася не толькі літаратура, але і чытачы, — гаворыць І. Навуменка. — Сёння ўжо не тая чытацкая аўдыторыя, што была пяцьдзесят, сорак гадоў назад. І літаратура, калі яна хоча быць на ўзроўні часу, павінна ўлічваць гэтыя ўзросшыя запатрабаванні новага чытача, а інакш яе проста не будучы чытаць».

Такое гавораць пісьменнікі, кнігі якіх шукаюць чытачы і чытаюць з захваленнем.

Пра будучага чытача сваіх твораў вельмі клапаціўся Леў Талстой. У нас жа многія супакойваюць сябе тым, што праз трыццаць, сорак... сто гадоў чытач вернецца да іх кніг. Якая ілжэнасць! Мая ж душа хінецца больш да тых, каго чытаюць сёння. Нават у тым выпадку, калі крытыка не прызнае кнігі за дасягненні, калі яна ўпарта ігнаруе факт існавання таго ці іншага праявіўца ці паэта.

Цяпер ужо недастаткова — пазнаць пісьменніка паслядоўнікам ці пераемнікам самога Шэкспіра, Балзака, Талстога, Буніна. Чытачу давай твор, як факт. Чытач умее думаць, умее абагульняць рэальныя працэсы, умее выдзяляць істотнае і важнае ў творы. У цывілізаваным грамадстве індывідуумы духоўна абагачаюць адзі аднаго.

Асабліва спрыяльныя ўмовы для духоўнага і культурнага ўзаемаўзбагачэння ў вядомых цэхах, хоць, зразумела, не заўсёды і не кожныя рабочы ад станка ці варштата становіцца вучоным, інжынерам. Зноў жа ўспамінаецца незабыўны мадэльны цэх на Мінскім заводзе аўтаматэчных ліній. Глыбокія веды, інжынерны падыход да вырашэння складаных тэхнічных праблем, шырокі круггляд характэрнымі былі і для кіраўнікоў, і для рабочых. І не дзіўна, бо пазней кожны трыці мадэльчык стаў інжынерам ці тэхнікам. Пра гэтых людзей мною напісаны нарысы «Сябры-таварышы», «Жыццё хлопцы-

равеснікі», аповесць «Сакавік — месяц вясельны».

У апошні час з'явіліся творы, у якіх вялікая ўвага надаецца маральнай сутнасці працы, ідэяна-маральнаму вобліку самога працаўніка. Нагадаем сцэнарый А. Гельмана «Прэмія».

Мая аповесць «Гарачая сталь» пабачыла свет у 1971 годзе. Вось фрагменты з аднаго з раздзелаў:

«Лішні рубель у кішэні, думаў я, нікому не муляцца. Але ж іх не даў кварталнага плана. За што прэмія?»

«Каму ні глянеш у твар — сумныя. Лева, нехаця аднаваляюць на прывітанне, апуснаюць долу вочы. Няўжо не ведаюць, што цэку далі прэмію?»

У суме, адзіноце, роздуме м'нуў полудзень. Доўгім здаўся, непатрэбным. Зацятая ў сябе, злосныя былі хлопцы. Як да той сталі, не дрануцца да каторага. І не зразумець за прэмію яны ці супраць».

Герой аповесці адмовіўся ад прэміі, вырашыў пусціць яе на грамадскія патрэбы. Што ж засланыла такое ад вострага вока крытыкаў?

Многія з'явы рэчаіснасці ўдалося паказаць А. Савіцкаму ў дакументальнай апавесці «След пракладае першы». Найперш нараджэнне працоўнага энтузіязму сярод рабочых у пасляваенныя гады, шырокае развіццё грамадскай працоўнай ініцыятывы. Задача пастаўлена не з маленькіх, калі помніць, што праца заўсёды адыгрывала важную ролю ў вызваленні ўсіх сіл чалавечтва для творчасці, для ўпрыгожвання нашай зямлі, для арганізацыі на ёй форм жыцця,

— Грошы не пахнуць, — мне казаў адзін,
Хоць ты ваду таўчы, хоць ты клей

галёшы,

ПРЫХОДЗЬ

Калі заціхне вуліца,
Да вокан змрок прытуліцца,
І пойдучь спаць вясёлыя сябровак

галасы,

Прыходзь парой вячэрняю,
Туды, дзе ветрык чэрвеня
Бязрозку задрамаўшую цалуе ў валасы.

Хоць ноччу з тапаром пад мост ідзі —
Абы плацілі добра, абы грошы...
Не пахнуць грошы! Не, не згодзен я.
Яны мне з басаножка пахлі горка,
Расою лютаю, што ногі есць да дня,
Айчымавай маршанскаю махоркай.

Яны мне пахлі палыном дарог,
Шалёным морам і салёным потам,
Тайгою, дзе не быў яшчэ сам бог,
Карэльскім, тройчы чортавым балотам.

Яны растуць у працы спакваля,
І не яны, а ты для іх — асоба...
Жалезам пахнуць грошы каваля,
Духмяным хлебам — грошы хлебароба.

І нават тым, хто іх даўно крадзе,
Яны таксама пахнуць. І дакладна—
Мяшчанскаю нікчэмнасцю надзей,
Старонкай, мякка кажучы, прахладнай...

Прыходзь сцяжынкай вузкаяю,
Што ледзь прыкметнай стужкаю,
Яшчэ ад сонца цёплая бяжыць сярод

жытоў.

Яна, мая выбранніца,
Раскажа, як да раніцы
Штоноч цябе чакаю ўсё і зноў чакаць

гатоў...

Прыходзь, не будзеш каляца,
Бо не, не ўсім здараецца
Убачыць, як цалуецца зара з маладзіком,
Ці як пад зоркай Млечнаю
Зямля-матуля вечная
Сваіх сыноў-калосікаў пясце малаком.
Прыходзь...

Яўген Амбражэвіч нарадзіўся ў 1936 г. у г. Дзяржынску Мінскай вобласці. У 1952 годзе пераехаў у Карэлію. Працаваў там з 14 гадоў качагарам, затым машыністам лакамабіля. З 1955 па 1958 год служыў у Запалар'і.

Пасля дэмабілізацыі працаваў на параходах Беларускага параходства качагарам, машыністам, затым памочнікам механіка. Вучыўся ў вячэрняй і завочнай школе.

У 1966 годзе вярнуўся ў г. Дзяржынск. Працаваў у Уздзенскай і Дзяржынскай раённых газетах. Апошні час — інструктарам Дзяржынскага райвыканкома. Летась закончыў філалагічны факультэт БДУ імя У. І. Леніна.

КАЛІНА ЦВІЦЕ...

(З народнага)

Над рэчкаю нізка каліна цвіце,
За рэчкаю сцежкай дзяўчына ідзе...
Скажы мне, каліна, дзе сцежку знайсці,
Каб к сэрцу дзяўчыны па ёй перайсці.
Скажы мне, каліна, дзе сцежку знайсці...
Што вечар іграе мой сябар-баян,
Што вечар прыходзіць красуня мая,
Ды толькі заўсёды мне споў нестася
Сказаць, як я моцна кахаю яе.
Ды толькі заўсёды мне споў нестася
...Пачула каліна, бядзе памагла,
Праз рэчку глыбокую кладкай лягла
Дзяўчыне галінку-руку падала
І кладкай-сабой к юнаку правяла.
Дзяўчыне галінку-руку падала...
Ад гэтай пары там пяюць да відна
Пра шчасце каханія баян і яна.
Каліна над рэчкаю нізка цвіце
І квецень такую не ўбачыш нідзе.
Каліна, каліна, каліна цвіце.

ЗОЛАТА

Я, нарэшце, разжыўся на золата,
І раблю з ім цяпер, што хачу...
За добро і за зло хоць на золату
Чыстым золатам спраўна плачу.

Чырванее, жаўцее ў скарбонцы,
Есць у злітках і россыпы ёсць...
Толькі той, хто аслеп ад чырвонаў,
Не заўважыць яго прыгажосць.

Гэта золата пробы найлепшай,
Быццам з банкаўскага стала,
Восень — шчодрая мільянерша
Беззваротна мне ўсё аддала.

дастойных чалавека. Праз Барашкіна пісьменнік раскрывае перад намі вобраз сучаснага, няўрымслівага шукальніка, патрыёта сваёй справы, які, прайшоўшы праз многія нягоды і выпрабаванні, як стойкі партыяц-ленінец, захаваў цэльнасць натуры, цвёрдасць характару, волю да барацьбы, першароднасць пачуццяў.

І ўсё ж не ўсё так, як было на самай справе, паказаў А. Савіцкі. Крыху залітаратурана, легкавата ўзноўлена сама атмасфера жыцця аўтазаводцаў, ёсць іншыя пралікі. Праўда, яны на відavoк для тых, хто ведае рабочае жыццё. Для тых жа, хто завод уяўляе на малюнках, хто моцна трымаецца за свае фальшывыя перакананні, людзі на рабоце ўяўляюцца толькі шчаслівымі. Хоць на самай справе, папярэджаў М. Горкі, праца — не паэзія, а драма, нават трагедыя.

Чалавек прыходзіць на прадпрыемства перш за ўсё працаваць, выконваць вытворчае заданне. Гэта яго найпершы, самы пачэсны абавязак. Яму няма справы да крытыка з папярэвай каронай, які, уявіўшы сябе валадаром, хацеў бы мець сабе падобных каля станкоў і вэрштатаў.

«А між іншым, як многа на свеце такіх папярэвых валадароў... паміж людзей, якія карыстаюцца вядомацю выдатна разумных галоў», — заўважыў некалі Бяліцкі.

Сярод пісьменнікаў і літаратурнай грамадскасці добра вядома імя крытыка У. Юрэвіча. Многія ягоныя артыкулы ўяўляюць, па-мойму, узоры крытычнай думкі. Вось толькі рабочая тэма чамусьці здаўна не па душы крытыку. Ён даўно перасце-рагае пісьменнікаў і чытачоў, «каб, сціраючы грані між горадам і вёскай, не сцерці і некаторыя перавагі (?) сельскага побыту...» І далей сцвярджае, што «будучыня павінна абавірацца на традыцыі вясковага ўкладу...». Для беларускай літаратуры, згодна са шматлікімі выказваннямі крытыка, таксама традыцыйнай павінна быць вясковая тэма.

Раманы Ул. Карпава «За годам год», «Нямігі крыва-выя берагі», «Вясенні ліўні», «Сотая маладосць», Т. Хадкевіча «Даль палаявая» і «Песня Дзвіны», А. Кулакоўскага «Гартаванне», М. Паслядовіча «Цёплае дыханне», Л. Гаўрыліна «Не магу без цябе», А. Каштанава «Заводскі раён», творы А. Савіцкага, А. Русецкага, Б. Спрычана, Э. Ялугіна і многіх іншых пісьменнікаў для крытыка не ў залік. Не ляжыць душа — не пішы, ніякіх за тое папрокаў. Не прызнаеш аўтараў і іх твораў — бяда не вялікая.

Горш тое, што У. Юрэвіч у кнізе «Погляд размяжоўвае рабочы клас і рабочую тэму», «Для У. Юрэвіча паняцці «рабочы клас» і «рабочая тэма» — піша крытык С. Андраюк у рэцэнзіі на зборнік, — строга раздзелны.

За імі розныя рэальнасці. У адным выпадку — жыццё, у другім — літаратура».

Ці варта лішні раз даказаць, што жыццёвасць і папулярнасць кніг пра людзей працы якраз жа і заклячаецца ў тым, што ў іх паказана наша ява, якая яна ёсць. Большасць герояў вышэй пералічаных твораў характэрныя яшчэ і тым, што маюць сваіх прататыпаў у жыцці або названы сапраўднымі імёнамі.

У мастацтве, як і ў жыцці, адна памылка цягне за сабою другую, больш сур'ёзную. Так і С. Андраюк хуценька падхапіў відavoкна памылковы тэзіс У. Юрэвіча і зрабіў вывад, што крытык пасля раздзялення паняццяў «рабочы клас» і «рабочая тэма» вылучае тыя найбольш істотныя недахопы, якія не дазваляюць гэтым творам стаць упоравень з лепшымі дасягненнямі нацыянальнай літаратуры.

А цяпер давайце паглядзім, як «анекда» некаторымі крытыкамі пісьменнікаў, што пішуць пра рабочы клас, па-спрыяла развіццю гэтай тэмы, тэмы працы ў нашай літаратуры? На тым, што зроблена, мы ўжо спыніліся. Што ж там, на гарызонце бачыцца?

Пасля рамана «Атланты і гарытыды», новы твор пра людзей горада абянае Іван Шамякін. Вельмі добра, што пісьменнік не пакідае аб'янавым сучаснае жыццё.

А што далей? У. Карпаў і А. Савіцкі пішуць пра вайну. Заўчасная

смерць вырвала з літаратуры Т. Хадкевіча. Каля дзесяці гадоў не можа надрукаваць алоесць пра цагельчыкаў І. Шальманаў і наўрад ці калі асмеліцца напісаць іншыя творы пра гараджан, пра рабочых, пра самую працу.

Пра жодзінскіх аўтазаводцаў напісаў кнігу апавяданняў Іван Панчанка. Пра горад па колькі твораў напісалі Яўген Радкевіч, Аляксей Жук, Васіль Гігеліч, Іван Кавановіч. Але ж у гэтых апавесцях і апавяданнях часцей мы бачым жыццё мяшчан, пралаз, дасціпных абібокаў, а не людзей працавітых, дзелавых, якімі так багата жыццё.

Прагал у асвятленні тэмы працы, які насявае ў бліжэйшы час, нейкім чынам пакрыць заклікана калектыўная кніга «Вытокі» — пра рабочых Мінскага станкабудаўнічага завода імя Кірава. Аўтары падабраліся вядомыя, вольныя. Такія кнігі, безумоўна, будзе напісана. Але ці вырасць яна безліч праблем, якія неабходна вырашаць неадкладна?

Пісьменнікам нікога нельга зрабіць, але адкрываць новыя таленты мы абавязаны. Яны ёсць у асяроддзі рабочага класа. З гэтай мэтай, відаць, у Саюзе пісьменнікаў рэспублікі патрэбен чалавек, які б непасрэдна займаўся літаратурай на рабочай тэматыцы, ведаў, што напісана, што пішацца, і дастойна прадстаўляў усё гэта не толькі ў рэспубліцы,

але і ў Маскве, у іншых культурных цэнтрах краіны.

Вельмі слушна заўважыў В. Каваленка: менш захвалення дасягнутым, менш спакою і самаўсхвалення, больш самаахварнай, натхненнай працы ў імя росквіту роднай літаратуры, якой варта наш германскі народ. На савецкай беларускай літаратуры ў Маскве ён сказаў: «Беларуская літаратура асабліва мае патрэбу ў хуткім развіцці. У мінулым, адчуваючы ўцёск гістарычных абставін, яна многае недаравала, многае ўпусціла».

Галоўнае ж не тое, хто якое месца зойме ў літаратуры. Важна, каб у душы кожнага творцы быў свайго роду агонь, у які б ён верыў.

Навукова-тэхнічная рэвалюцыя, якая стрымлівае ўзрастанне колькасці рабочых, разам з тым ажыццяўляе структурную перагрупоўку ў рабочым асяроддзі ў карысць людзей высокай культуры і тэхнічнай адукаванасці. Гэтыя змены, несумненна, станюць паўплываюць і на якасць твораў на сучасную, заўсёды надзённую, рабочую тэму.

У савецкім грамадстве мастацтвай літаратуры заўсёды адводзілася ганаровая роля ў духоўным развіцці народа. Гэта з асаблівай сілай падкрэслена і на XXV з'ездзе КПСС. Будзем спадзявацца, што час вялікіх мастацкіх адкрыццяў на шырокай народнай ніве чакае нас у недалёкім будучым. І самі творчай, натхненнай працай будзем набліжаць той дзень.

Мікалаю КРУГАВЫХ—50

БССР накіравала юбіляру пры-
вітання, у якім гаворыцца:

«Дарагі Мікалаі Пятровіч!
Сардэчна вітаем Вас, вядома-
га прайма, з п'ятдзяцігод-
дзем з дня нараджэння!
Салдатам-артылерыстам Вы
прайшлі па суровых дарогах
Вялікай Айчыннай вайны, да
апошняга часу заставаліся. У
радах Савецкай Арміі, Усё гэта
вызначыла характар і тэматы-
ку Вашай літаратурнай творча-
сці. Шырокую папулярнасць у
чытача атрымалі Вашы рама-
ны «Чесць ярма не прыемлет»,
«Где не ждуть тишины», «Доро-
га в мужество», аповесць «Не
ради славы». Нашым сучасні-
кам, іх жыццю і працы пры-
свечаны Ваш новы твор — апо-
весць «Ленина удача».

Творчую работу Вы свая-
чаеце з актыўным удзелам у
жыцці пісьменніцкай арганіза-
цыі, а таксама з працай на кі-
настудыі «Беларусьфільм», дзе
шмат сіл і энергіі аддаеце вы-
хаванню маладых кінадрама-
тургаў.

Ад усёй душы жадаем Вам,
дарагі Мікалаі Пятровіч, моц-
нага здароўя і шчасця, новых
поспехаў у творчай і грамад-
скай дзейнасці».

Рэдакцыя штодзённіка «Лі-
таратура і мастацтва» далуча-
ецца да гэтага віншавання і
шчыра жадае юбіляру багдз-
расці духу, творчага неспакою,
новых мастацкіх твораў.

9 мая рускаму праймаіку Мі-
калаю Кружавых спайняецца
50 год, 3 гады юбілею праі-
ленне Саюза пісьменнікаў

ВЕРНАСЦЬ ТЭМЕ

Напэўна, кожнаму, хто пі-
ша напярэдадні п'ятдзяці-
годдзя, уласціва ўспомніць,
паглядаючы на вокладкі сва-
іх кніг, першым сустрэчу з
гэтым хвалючым і моцным
друкаваным радком. Пісь-
менніку Мікалаю Кружавых
бачацца далёкія версты
франтавых дарог — якраз у
той час баявой маладосці да-
лучыўся ён да літаратурнай
творчасці.

У гады зацішша арты-
лерыйскі дальнамершчык ра-
давы Кружавых пісаў вершы.
Пісаў проста так, для сябе,
для таго, каб пачытаць тавары-
шам. Але зрэдку пасылаў
у рэдакцыю салдацкай шмат-
тыражнай. Іх друкавалі.

А аднойчы ненадальск ад-
важны артыліерыйца, які
прыкрываў мост праз раку
Сож, спыніўся на запасным
пуці п'езд франтавай газеты
«Красноармейская правда».
З дазволу камандзіра Кружа-
вых з тоісенькім вучнёўскім
шыткам сваіх вершаў пайшоў
да таго п'езда.

Іначына ў гімнасцёрцы І
ў пагонах, якая сустрэла яго,
сказаў:

— Папрашу Аляксандра
Трыфанавіча. Ён паглядзіць
вашы вершы.

І пайшла ў с'ябэдзіну ваго-
на са словамі: «Тут салдацік
прышоў... Паэт...».

Падпалкоўнік у шыялі
парохрыст, прысеўшы на
п'янік, пагартаў вучнёўскі
шытак. Грунтоўна пагута-
рыў з салдатам.

Ужо потым, праз некаль-
ры час Кружавых зрабіў для
сябе дзівоснае адкрыццё: гэ-
та ж размаўляў з ім Аляк-
сандр Твардоўскі, аўтар па-
эмы пра вясёлага, храбрага
салдата!

Пасля вайны М. Кружавых
застаўся на вышэйшыміх
службу ў адной з часцей Бе-
ларускай ваеннай акругі. Пі-
саў усё больш, ставіўся да
сваёй творчасці ўсё больш
патрабавальна. Толькі пісаў
ужо не ў вершах, а ў прозе.
У многім дапамагло яму, да-
ло ня мала добрых парад лі-
таратурнае аб'яднанне пры
акруговай газеце «Во славу
Родины», членам якога ён
з'яўляўся доўгія гады.

Амаль усё кнігі пісьменні-
ка прысвечаны ваенна-па-
трытычнай тэме. У першым
рамане «Чесць ярма не при-
емлет», які выйшаў у 1962
годзе, ён раскажаў пра муж-
ную барацьбу савецкіх люд-
зей, што аказаліся на тэры-
торыі, часова акупіраванай
ворагам.

Ратны подзвіг савецкіх
ваінаў у трагедыйнай сітуа-
цыі пакладзены ў аснову

аповесці «Не ради славы».
Пасля цяжкіх баёў група вы-
ходзіла з ворагага акружэн-
ня без камандзіра. Радавы
Лаўроў, які ўзначальваў яе,
аб'явіў сябе лейтэнантам. Ён
спрыяў з задачай і пасля
выхаду з акружэння рашыў
было прызнацца, што званне
лейтэнанта «прысвоіў» сабе
толькі часова, так сказаць,
для камандзірскага аўтары-
тэту. І тады адзін пактылы
салдат гаворыць Лаўроў,
што гэтага рабіць не трэба:
ён жа праявіў сябе сапраўд-
ным камандзірам, разумным
і храбрым.

Вядомы чытачам і раман
М. Кружавых пра ракетчы-
каў сучаснай арміі «Где не
ждут тишины».

Даўно зняў пагоны Міка-
лаі Пятровіч, развітаўся з
армейскай службай. Цяпер
ён бывае ў воіскіх часцах, у
асноўным, у час творчых
камандзіровак. Але ў яго
пісьменніцкіх планах — новыя
творы пра жыццё і службу
абаронцаў Радзімы. І хоца-
ца наікадаць яму ў гэтым вя-
лікіх поспехаў, многіх доб-
рых кніг на тэму, якой ён
верны ва ўсёй сваёй творча-
сці.

В. ТРЫХМАНЕНКА,
палкоўнік, член Саюза
пісьменнікаў СССР.

ПЕСНЯ—ДРУГУ Ў ПАДАРУНАК

У Лельчыцкім раённым До-
ме культуры сёння адбыўся
канцэрт вакальна-інструмен-
тальнага ансамбля «Летуценні-
кі» Жытомірскай абласной фі-
лармоніі. Гледачы цёпла прыня-
лі пасланцоў брацкай Украіны.
Гэтым выступленнем жыто-
мірцы пачынаюць вялікую га-
строльную паездку па Гомель-
шчыне. Яны выступаць у Ма-
зыры, Рэчыцы, Светлагорску,
Калінавічах, Брагіне, Хойні-

ках, Петрыкаве, Акцябрскім.
Узаемны абмен канцэртамі
стаў добрай традыцыяй у ра-
боце філармоніі слаборэчаю-
чых Гомельскай і Жытомірскай
абласцей. Гэта ўзбагачае куль-
турнае жыццё працоўных. У
сакавіку ў раёнах Жытомір-
скай вобласці выступаў го-
мельскі вакальна-інструменталь-
ны ансамбль «Сябры». У чэр-
вені да суседзяў паедзе ан-
самбль «Музыкі». Затым па
Гомельшчыне будзе выступаць

жытомірскі харэаграфічны ан-
самбль «Лянок».

— У канцы года, — гаво-
рыць намеснік дырэктара Го-
мельскай абласной філармоніі
Л. А. Партноў, — у Гомелі і
Жытоміры адбудуцца спавяд-
даныя канцэрты ўсіх калекты-
ваў абедзвюх філармоній.

ДОБРЫЯ ВЕСТКІ

«Пра тых, хто за кулісамі» —
так назвалі сустрэчу, што ад-
былася ў Магілёўскім абласным
драматычным тэатры.

Гасцямі калектыву былі на-
вучэнцы медыцынскага вучы-
лішча. Касцюмеры, грымёры,
мастані, радысты, бутфор рас-
казалі моладзі, як ствараюцца
спектаклі, падзяліліся сакрэ-
тамі свайго майстэрства. Акцё-
ры тэатра сыгралі некалькі
ўрыўкаў з п'ес вядомых дра-
матургаў. Сустрэча закончыла-
ся шчырым і зацікаўленым аб-
менам думкамі пра сучаснае тэ-
атральнае мастацтва і драма-
тургію.

М. НОЖНИКАУ.

З канцэртамі перад працоў-
нымі Гомельшчыны выступіў
беларускі кампазітар Эдуард
Ханон, лаўрэат Усесаюзных тэ-
левізійных конкурсаў «Песня-

71» і «Песня-74». На сустрэчах
перад слухачамі кампазітар
расказаў пра свой жыццёвы
шлях, падзяліўся творчымі пла-
намі.

**А. ЗЭКАУ,
Е. ЦІМОШЧАНКА.**

Падведзены вынікі сацыя-
лістычнага спаборніцтва на
лепшую пастаноўну культурна-
масавай работы ў 1975 годзе
сярод культурна-працоўчых Ма-
гдэчанскага раёна. Пераможца-
мі прызнаны: сярод сельскіх
дамоў культуры — Заскавіцкі
СДК (дырэктар Леанід За-
белскі, мастакі кіраўнікі
Пётр Клімовіч); сярод сельскіх
клубаў — Лебедзеўскі сельскі
клуб (загадчыца Софія Банко);
сярод сельскіх бібліятэк — Вя-
зынкаўская бібліятэка (загад-
чыца Зінаіда Сегель).

У. МАНГІНОВІЧ.

УСЁ—АБ ДРУКУ

Друк у Савецкай краіне на-
быў велізарны размах. Толькі
ў нашай рэспубліцы за год вы-
ходзяць сотні назваў кніг па
ўсіх галінах ведаў, выдаюцца
дзiesiąткі газет, часопісаў, у
якіх друкуецца безліч матэрыя-
лаў, патрэбных чытачам. Са-
чыць за ўсімі публікацыямі,
улічваючы іх чытачам было б
проста немагчыма, каб не «Ле-
тапіс друку БССР», які выдаец-
ца з 1924 года Кніжнай палатай
БССР. Зараз ён складаецца з
васьмі асобных частак.

Напрыклад, «Кніжны лета-
піс» як частка агульнага «Лета-
пісу друку БССР» ажыццяўляе
рэгістрацыю ўсіх кніг, брашур,
аўтарэфератаў, дысертацый,
што выйшлі на тэрыторыі Бе-
ларусі. У сярэднім за год пра-
ходзіць да 3.800 назваў.

Асобна выдаецца таксама рэ-
гістрацыя нот, прычым, не
толькі тых, што выпушчаны
асобнымі выданнямі, але і на-
друкаваных у газетах і часопі-
сах.

Для спецыялістаў і аматараў
«Летапіс выяўленчага мастац-
тва» змяшчае інфармацыю пра
апублікаваныя рэпрадукцыі
мастацкіх палотнаў, мастацкую
графіку.

«Летапіс перыядычных вы-
данняў», «Летапіс часопісных

артыкулаў», «Летапіс газетных
артыкулаў», «Летапіс рэцэнзій»
даюць вычарпальную інфарма-
цыю аб найноўшых работах,
што публікуюцца ў рэспублі-
канскім друку.

Летапіс «Беларуская ССР у
друку СССР і зарубажных са-
цыялістычных краін» дае да-
кладны малюнак палітычных,
эканамічных і культурных сувя-
зей Беларусі з брацкімі рэ-
спублікамі Саюза ССР, краін са-
цыялістычнай садружнасці.

Асобным дадаткам да «Лета-
пісу друку БССР» выходзяць
зводныя дапаможныя ўказаль-
нікі: імяны, геаграфічны, за-
галоўкаў кніг, серый кніг, за-
галоўкаў зборнікаў музычнай
літаратуры і г. д.

Каштоўнасць «Летапісу дру-
ку БССР» у тым, што ён дае
поўную, дакладную і рэгуляр-
ную інфармацыю аб надрука-
ваных матэрыялах, якія адлю-
строўваюць шматграннае жыц-
цё савецкага народа, напружа-
ную тэрэтычную і практычную
дзейнасць савецкіх людзей ва
ўсіх галінах народнай гаспа-
даркі, навукі і тэхнікі, літарату-
ры і мастацтва.

І. ФАЛЬКОўСКАЯ,
галоўны бібліяграф
Кніжнай палаты БССР.

ЗАХОПЛЕНАСЦЬ

З дзяцінства Святлана га-
дзінамі поркалася з пласты-
лінам, глінай, ляпіла з іх
мудрагелістыя фігуркі. За-
хопленасць любімай справай
прыяла дзятчынку ў сту-
дэнцкім выяўленчага мастацтва
пры мінскім Палацы піяне-
раў і школынікаў, якой тады
іраваў таленавіты педагог
С. П. Каткоў.

Пасля заканчэння сярэд-
няй школы Святлана Сухоч-
кая паступае ў Мінскае мас-
тацкае вучылішча. Затым —
вучоба на вярнімі аддзялен-
ні мастацкай керамікі Бе-
ларускага дзяржаўнага тэат-
ральна-мастацкага інстытута.

І вось Святлана Сухочкая
дэманструе свае творы з ке-
рамікі ў Цэнтральнай выста-
вачнай зале Масквы.

Яе работы былі паказаны
на рэспубліканскіх выстаўках
«Беларусь сацыялістычная»,
«30 год Перамогі» і інш.

Цяпер Святлана Віктараў-
на працуе ў Мінскім мастац-
кім вытворчым камбінаце.
Яе работы не залежваюцца
на прылаўках Мінскага са-

лон-магазіна Мастацкага фон-
ду БССР. Арыгінальная ва-
за-сувенір яе работы разы-
грывалася ва Усесаюзнай
мастацкай латарэі 1975 года.

Цікава, з багатай фантазі-
яй аформлены ёю інтэр'еры
сталовай завады шкловаляна
ў Полацку, магазіна-гастра-
нома па вуліцы Ландэра ў
Мінску, трох дзіцячых са-
доў-аслей сталіцы рэспублікі.
У вестыбюлі дзіцячага сада-
яслей № 252 Мінскага мяс-
каамбіната позірк затрымліва-
ецца на малаўніча аформле-
ных папо з керамікі. На іх
цэлы чароўны казачны свет.
Тут птушкі, звыры, хатняя
жывёла, усё, што так любяць
дзеці.

Пра сваю работу над
афармленнем інтэр'ераў роз-
ных грамадскіх і бытавых
збудоваў, аб падрыхтоўцы да
рэспубліканскай выстаўкі
твораў маладых мастакоў
«Маладосць краіны» Святла-
на Віктараўна раскажае з за-
хапленнем і любоўю да спра-
вы.

Р. СЫРКІН.

ССР у Беларусі. «Дзяржаўны
академічны тэатр оперы і бале-
таў Украінскай ССР імя Т. Р.
Шаўчэнкі». У 21.30 да VII з'езда
пісьменнікаў Беларусі. Аўтарскі
вечар народнага пісьменніка
БССР лаўрэата Ленінскай прэ-
міі Івана Мелёжа.

У сераду, 12 мая, па першай
праграме. У 19.10 «Дружба на-
родаў — дружба літаратур». Га-
вораць дэлегаты і госці VII
з'езда пісьменнікаў Беларусі.
У 19.40 «Людзям слабе пака-
жы». Прэм'ера дакументальна-
га фільма Беларускага тэле-
бачання. Пра народных умель-
цаў з Брэста, Моталі і Мінска.
У 20.00 прэм'ера тэлевізійнага
шматсерыйнага дакументальна-
га фільма «Салдацкія мемуа-
ры». Фільм 2-гі.

У чацвер, 13 мая, па першай
праграме. У 15.25 «Наш Лерман-
таў». У перадачы прымае
удзел лаўрэат Ленінскай прэміі
пісьменнік І. Андронікаў. У
16.45 «Нашы госці» —
удзельнікі і Усесаюзнага фе-
стывалю творчай моладзі тэат-
раў оперы і балеа. У 18.45
А. Барадзіч «Князь Ігар». Фільм-опера. Уступнае слова
музыказнаўцы С. Вінеградвай.

У пятніцу, 14 мая, па першай
праграме. У 18.15 «Ціхая песня
дубраўна...» Да 60-годдзя белару-
скай паэзіі Нінэ Тарас.
У 20.00 прэм'ера тэлевізійнага
шматсерыйнага дакументальна-
га фільма «Салдацкія мемуа-

ры». Фільм 3-ці. У 21.30 за-
ключны канцэрт фестывалю
мастацтваў «Маскоўскія зоркі».
Перадача з Крамлёўскага Па-
лаца з'ездаў.

У суботу, 15 мая, па першай
праграме. У 10.50 «Спяваю пра
Радзіму маю...». Канцэрт салі-
ста Беларускага тэлебачання і
радыё А. Падгайскага. У 12.00
«Запрашаем у кнігарню». Пера-
дачу аб кніжніках навінах вя-
дзе пісьменнік Артур Вольскі.
У 13.25 фестываль народнай
творчасці «Мы і наша кінака-
мера». Пра кінааматараў Ма-
гілёва. У 19.15 «Па музеях і
выставачных залах». Выстаўна
твораў заходнеўрапейскага і
амерыканскага жыцця і з му-
зеяў ЗША. Перадача 1-я.

У 19.45 прэм'ера тэлевізійна-
га мастацкага фільма «Каўказ-
скі палоннік» (Грузія-фільм).
У 22.50 танцоўчы «Харошкі».

Па другой праграме ў 12.15
«Павізія». В. Цыбін. У 19.20 «Вя-
сёлка». Музыкальная праграма з
удзелам калектываў мастацкай
самадзейнасці.

У нядзелю, 16 мая, па пер-
шай праграме. У 16.10 фестыв-
аль народнай творчасці «Кры-
ніца». У 21.30 «Усе зоркі ў го-
сці да нас». Заключная перада-
ча.

Па другой праграме ў 21.30
«Пра балет». Да 200-годдзя
Дзяржаўнага академічнага Вя-
лікага тэатра Саюза ССР. Вл-
дзе перадачу заслужаны дзеяч
мастацтваў Б. Льюў-Анохін.

С. Дзьяканаў. «Напярэдадні».

ся ў мужныя, спакойныя твары людзей.

Асобны раздзел у творчасці С. Дзьяканава — Ленініана. Сярод твораў гэтага раздзела ў першую чаргу варта назваць яго вялікую работу «Напярэдадні». Тут усё падпарадкавана адной задуме: краіна ў прадчуванні вялікіх змен. Пройдзе нямнога часу, і гrom легендарнай «Аўроры» апавясціць свету аб пачатку новай эры.

З любоўю выпісана фігура Ільча — самага чалавечнага з людзей, правадыра, мысліцеля.

Для абласнога Дома палітасветы ў Гомелі і Палаца хімікаў мастак выканаў вялікія партрэты Ільча.

У партрэтным жанры Станіслаў Дзьяканаў дасягнуў значных поспехаў. У яго серыі «Нашы сучаснікі» — партрэты ветэрана працы і трох войнаў І. Т. Сілко, удзельніка грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў, былога слесара Гомельскага вытворчага дрэвапрацоўчага аб'яднання Л. П. Далгова. Гэта — чалавек суролага лёсу,

за час, пакуль Станіслаў Дзьмітрыевіч працаваў над партрэтамі цялятніцы, ён стаў, як кажуць, сваім чалавекам у калгасе. Яго цікавіла і афармленне мясцовага клуба, шмат каштоўных парад даў мастак, як лепш аформіць «чырвоныя куткі» на фермах, «баявыя лісткі». У гэтыя дні ён часта бывае ў Гомельскім рачным порце. Сюды С. Дзьяканаў ходзіць не толькі любавіцца вясновай паводкай на Сожы. Ён сустракаецца з людзьмі, будзе пісаць партрэт аднаго з лепшых капітанаў «Ракеты» на падводных крылах.

Сярод апошніх работ, закончаных Станіславам Дзьмітрыевічам, нельга не адзначыць карціну «Без весткі загінуўшы». Відаць, тама мінула вайны будзе яшчэ доўга хваляваць мастака. На палатне мастак адлюстравана старую жанчыну, што чакае сына. Дзе, на якіх дарогах вайны знік ён? Мінаюць гады, усё бялейшымі робяцца валасы маці, а яна чакае.

Мастак выношвае новыя задумы. Як аб самым запаветным, ён гаворыць аб тым, што хоча напісаць карціну пра Леніна ў сібірскай ссыльцы.

Міхась ДАНИЛЕНКА.

ПАРА ТВОРЧАЙ СТАЛАСЦІ

У новую карціну Гомельскага мастака Станіслава Дзьмітрыевіча Дзьяканава «Беларускае світанне» хочацца ўглядацца зноў і зноў.

...Золак аханіў той край неба, дзе вось-вось павінна ўзысці сонца. У лёгкай перадсвітаннай дымцы ляжыць зямля. Гэта — зямля, якую адстаялі ў жорсткіх схватках з ворагам савецкія людзі. Аб тых гераічных днях напамінаюць Курганы славы.

Зямля прачынаецца ад зімовага сну, яна чакае свайго гаспадара, чые кляпатлівыя рукі кінучь у яе зерні, каб летам тут зашэпталі залатыя каласы.

У прасторным небе — сляды ад рэактыўных самалётаў.

Усё ў карціне падпарадкавана адной задуме: паказаць гледачу, якой дарагой цаной дасталася гэта мірнае світанне і як моцна мы павінны любіць нашу Зямлю.

Каля двух гадоў Станіслаў Дзьяканаў жыве і працуе ў Гомелі. Ён прыехаў сюды з Бранска з немалым творчым набыткам. Ён — удзельнік абласных мастацкіх выставак, што наладжваліся ў Бранску і Курску ў 1955—1956 гадах. Экспанаваліся яго творы і на Усесаюзнай армейскай выстаўцы 1952—1953 гадах, на занальнай выстаўцы «Край чарназёмны», якая праходзіла ў 1969 годзе.

Тыя, хто бываў на абласнай выстаўцы мастакоў Го-

мельчыны, падоўгу прыпыняліся перад палатном С. Дзьяканава «Памяць».

У суровым маўчанні застылі людзі перад брацкай магілай. Мастак пільна ўзіраецца ў суровыя твары — сівога генерала і партызанкі, маці, твар якой спярэцілі маршчыны ад перажытага гора і нягод, і хлопчыка, які не ведае, што такое гора.

Над карцінай мастак працаваў каля васьмі гадоў — рабіў эскізы, накіды, мяняў кампазіцыю. Дарэчы, тых, каго мы бачым на палатне, С. Дзьяканаў пісаў з натуры. Відаць, таму такой жыццядзейнасцю, непахіснай велічыннасцю павявае ад гэтай карціны, калі падоўгу ўглядаеш-

ён неаднойчы гарэў у танку, узнагароджаны шматлікімі баявымі ордэнамі. Мастак адлюстравана Далгова ў хвіліны цяжкага задумлення, калі чалавек быццам азіраецца на нялёгка пражыты жыццёвы шлях, успамінае баявыя дарогі, якімі давялося яму прайсці.

На рэспубліканскай мастацкай выстаўцы высокую ацэнку атрымаў партрэт С. Дзьяканава цялятніцы калгаса «Чырвонаягвардзеец» Гомельскага раёна Яфіміі Нікіфараўны Кулеш. У вобразе Яфіміі Нікіфараўны мастак пастараўся ўвасобіць абагульнены вобраз нашай сучасніцы — шчырай працаўніцы і стваральніцы.

Прыемна адзначыць, што

Станіслаў Дзьяканаў за работай. Фота М. ВЫСОЦКАГА.

Аляксей ГАРЭЛІК

САЛДАТАМ НЕ ЗАБЫЦЬ НІЯК...

УСПАМІН

Былому лётчыку-знішчальніку, Герою Савецкага Саюза Барысу Іванавічу Коўзану прысвячаецца

Дзе бой грымеў, клубіўся дым!
Стагналі міны ў вербалозах,
Сягоння зноў на месцы тым
Стаім на беразе Бярозы.

Была падзея не адна
І не адна была дарога:

Сюды ад Брэста йшла вайна
Аж да маскоўскага парога.

Салдатам не забыць ніяк
Лавін-атак бесперастанку,

Як нішчылі чужых ваяк,
Крыжастыя палілі танкі.

І ў той смяротнай барацьбе
Мы адстаялі дзень і сонца.
І ўспаміналі пра цябе
Не раз з удзячнасцю бясконцай.

Што ты, знішчальнік, дзесь
крышыў
Чужынца ў сполахх блакіту
І на зямлю кідаў крыжы
З абломкамі ад «месершмітаў».

Не раз суровы звездаў бой,
Ад успамінаў нават горка...
Але сягоння мы з табой—
З грудзей тваіх іскрыцца Зорка...

Наўкол квітнее край лясны,
Блакiт праменіцца ад сонца.
І люстрам вод Бярэзіны
Бабруйск любуецца бясконца!

Гартаю бланкеты,
Прыгадваю даты:
Паметкі, падкрэслена
Там або тут.
Вось запіс кароткі:
Вясна, сорак пяты...
(Яшчэ не грымеў
Перамогі салют).
Тады ў партызанскім

Сустрэўся атрадзе
З разведчыкам юным—
З сяла хлапчуком:
Сядзеў на пяньку ён
І ўдумліва ладзіў
Мадэль самалёта
З чырвоным крылом.
Пра лёс партызана
Нічога не знаю,
Ды толькі у далеч
Гляджу я заўжды,
Калі, як страла,
Самалёт пралятае,
Бы роспіс, пакінуўшы
У небе сляды.

раджаецца дасканалы твор. Калі пры гэтым не губляецца аўтарская індывідуальнасць драматурга, то гэта ўжо значная заваёва. Такіх заваёваў у нас усё больш і больш.

Шлях п'есы ад пісьменнікага стала да сцэны складаны. Ён цяжкі, папручасты. Памылкова думаць, што ў нашай рэспубліцы мала людзей, якія спрабуюць свае сілы ў жанры драматургіі. Але ўсё ж сапраўдных драматургаў малавата. Прывяду такі прыклад: на працягу 1971—75 гадоў у Міністэрства культуры БССР паступіла 125 рукапісаў у розных драматургічных жанрах, і толькі 33 з іх мелі характар завершанага мастацкага твора і рэкамендаваны тэатрам да пастаноўкі.

Тэатры стала працуюць і чакаюць рэпертуарнага папаўнення ад стабільнай групы драматургаў, якія валодаюць складаным жанрам літаратуры і лічаць яго галоўным у сваёй творчасці.

ную арбіту, атрымалі высокую ацэнку грамадскасці. Да апошняга твора, прэм'ера якога нядаўна адбылася ў Акадэмічным тэатры імя Я. Купалы, яшчэ прыглядваюцца нашы крытыкі, асэнсоўваючы першыя ўражання. Творчасць А. Макаёнка адметная тым, што ён займае перадавыя пазіцыі сённяшняга дня, яго героі ідуць у нагу з сучаснасцю. Ад калгаснай тэматыкі аўтар перайшоў да вырашэння часам нават глыбальных праблем узамадзеяння людзей свету, пытанняў вайны і міру. Гэта надае яшчэ большую папулярнасць яго драматургіі і падывае яе якасную вагу; разам з тым А. Макаёнка выконвае сацыяльны заказ часу. У асноўным гэта характарызуе яго

«Наследнік», дзе аўтар гаворыць аб жыцці сённяшняга калгаса, паказвае пераемнасць традыцый старошага і маладошага пакаленняў, барацьбу новага з аджыўшым.

Добрым традыцыйным лепшым традыцый нацыянальнай сатыры з'яўляецца Алесь Петрашкевіч. Ён шэрагам добрых п'ес актыўна ўліўся ў беларускую драматургію. Асноўны пафас яго папулярнай п'есы «Трыбога» накіраваны на барацьбу з агіднай з'явай сучаснасці — алкагалізмам. П'еса ў кароткі час заваявала амаль усе сцэны Беларусі і суседніх рэспублік. У гэтым жа жанры, дзе асноўнае вастрые сатыры накіравана на выкрывацё мяшчанства, бездухоўнай праці набытку, праўду кар'е-

людзей, якія прывялі іх да перамогі над фашызмам.

З 1946 года і па сённяшні дзень на сцэнах нашых тэатраў была пастаноўлена 91 п'еса, прысвечаная вайне. Сярод іх 37 твораў належаць беларускім аўтарам. Асабліва актывізаваўся адностраванне гэтай тэматыкі напярэдадні свята 30-годдзя Перамогі. Па-новаму глыбока і па-філасофску змястоўна асэнсавалі гэту тэму А. Макаёнка ў «Трыбунале», І. Шамякін у «Снежных зімах» (інсцэніроўка рамана, якая была ажыццёўлена ў Дзяржаўным тэатры імя Я. Коласа) і ў арыгінальнай п'есе «Экзамен на востры», пастаноўленай у Рэспубліканскім тэатры юнага гледача. Герызму абаронцаў Радзімы прысвечаны п'есы «Брэсцкая крэпасць» К. Губарэвіча (новы варыянт), «Апошні суніць у жніўні» А. Дзялендзіка, «Гаўрылы Брэсцкай крэпасці» А. Махначы і некаторыя іншыя.

Адметны адзін факт. Даўно

С. ПЯТРОВІЧ, намеснік міністра культуры БССР

ДРАМАТУРГІЯ—ЖАНР БАЯВЫ

ДАКУМЕНТЫ і рашэнні XXV з'езда КПСС для работнікаў літаратуры і мастацтва нашай рэспублікі з'яўляюцца матэрыялам глыбокага вывучэння і даследавання, крыніцай натхнення, стымулам дзейнасці на магістральным напрамку ідэалагічнай работы.

За мінулыя пяцігодку драматургамі, артыстамі і рэжысёрамі рэспублікі ажыццёўлена багата сцэнічных пастановак, якія з'яўляюцца актуальнымі па зместу, глыбокімі і арыгінальнымі па думцы, разнастайнымі па мастацкай форме, дзе праўдава, па-партыйнаму раскрываецца жыццё і праца, духоўны свет савецкіх людзей. Большая частка іх шматбакова паказвае вобраз нашага сучаснага, рысы камуністычнай маралі ў ім, служыць выхаванню пачуццяў патрыятызму і інтэрнацыяналізму. Аб гэтым сведчыць і сённяшня афіша тэатраў рэспублікі.

Разглядваючы беларускую нацыянальную драматургію ў агульным працэсе развіцця ўсёй савецкай літаратуры, можна сцвярджаць, што яна актыўна садзейнічае мастацкаму адкрыццю новых з'яў часу, дапамагае людзям асэнсоўваць асноўныя сацыяльна-палітычныя працэсы, якія і складаюць сутнасць нашай эпохі. Развівалася і ўдасканальвалася майстэрства ўжо вядомых і спрыяючых аўтараў. Яны стварылі цікавыя п'есы, прысвечаныя жыццю рабочага класа, калгаснага сялянства і савецкай інтэлігенцыі. Усё лепшае мы трымаем у рэпертуарным актыве і штогод папыраем гэтыя актыўныя новыя творы. Усё радзе, калі спектакль на п'есе сучаснага драматурга ставіцца сто і пяцьсот разоў на адной сцэне, або ў некалькіх дзесятках тэатраў. Такіх рэкордных лічбаў паказу дасягнулі п'есы Андрэя Макаёнка, Мікалая Матукоўскага, Івана Шамякіна, Кастуся Губарэвіча і некаторых маладых пісьменнікаў.

Тэатры рэспублікі сёння называюць 35 спектакляў, створаных па п'есах беларускіх аўтараў. Ёсць сярод іх мацнейшыя, ёсць слабейшыя, але яны займаюць асноўнае месца ў рэпертуары.

У цяперашні час высокіх патрабаванняў да мастацтва п'еса, якая выходзіць з-пад пера драматурга, бывае, і мяняецца, калі яна становіцца асновай спектакля, бо такая вялікая цяпер канцэнтрацыя сродкаў сцэнічнага мастацтва, што аднаму чалавеку ўлічыць усё гэта часам проста не пад сілу. Толькі ў калектыўнай працы сталых майстроў сваёй справы і маладых творчых работнікаў на-

На чале гэтага калектыву стаіць патрыярх нацыянальнай драматургіі Кандрат Крапіва, які пасля п'энай паўзы зноў напамінуў аб сабе сатырычнай камедыяй «Брама неўміручасці». П'еса пастаноўлена ў Акадэмічным тэатры імя Я. Купалы і востры ўжо некалькі сезонаў з поспехам паказваецца глядачу. Але, думаецца, купалаўцы на гэты раз не далі вычарпальнага мастацкага тлумачэння мудрай задумы аўтара, не зусім выразна паказалі «мурло» сучаснага мяшчаніна, супраць якога так страсна выступіў выдатны сатырык. Трэба спадзявацца, што будзе на сцэне яшчэ спектакль, які больш поўна раскрые вартасці гэтай ваяўнічай п'есы. Таленавіты сатырык пільны ў адборы сацыяльных з'яў і аб'ектаў для драматургічнага асэнсавання і абгудыненняў. Купалаўскі тэатр ледзь прыадкрыў адну фортку «Брамы», а расчыняць яе насцез даўдзёцца каму-небудзь іншаму.

Выдатная п'еса К. Крапівы «Мілы чалавек», якая трыццаць гадоў не бачыла святла рампы, нарэшце, рэжыруецца ў Гродзенскім абласным драматычным тэатры рэжысёрам Ул. Караткевічам І. думаецца, пасля прэм'еры спектакля набудзе шырокі грамадскі рэзананс. А гэта прыцягне ўвагу нашых тэатраў і да іншых п'ес К. Крапівы.

Наогул ворта зрабіць заўвагу, што сцэна навістаўша толькі часткай нашай класікі, пельмі рэдка з'яўляецца яе ле. Мала ставяць Я. Купалы, Я. Коласа, Ул. Галубка, Е. Мірновы і творы шэрагу іншых таленавітых аўтараў. Такое становішча павінна закланіць і Міністэрства культуры БССР, і нашых паважаных рэжысёраў, якія, на жаль, не заўсёды дасведчаны ў гісторыі беларускай драматургіі.

Паспяхова працуюць другі папулярны беларускі сатырык — Андрэй Макаёнка, які прадставіў тэатрам рэспублікі чатыры новыя творы: «Трыбунал», «Зацюканы апостал», «Таблетку пад язык» і «Святая прастата». Першыя тры выйшлі на ўсесаюз-

апошняю камедыя — «Святая прастата». Па шырыні ўзнятай праблемы яна адметная ў сучаснай беларускай драматургіі, мае шэраг каштоўных якасцей, цікавых вобразаў, дае ўсе падставы для падрыхтоўкі захопліваючага сцэнічнага відовішча.

Але — дзіўная рэч! — купалаўскі тэатр, дзе, дарэчы, і дэбютаваў А. Макаёнка, нібы траціць з ім кантакт. Калі спэнтанілі «Трыбунал» і «Зацюканы апостал» сталі своеасаблівай падзеяй у гісторыі тэатра, сталі п'эным адкрыццём, то гэтага ўжо нельга сказаць пра «Таблетку пад язык», а тамсама і пра «Святую прастату». Я думаю, што будучыні вызначыць праліні аўтара, рэжысёра і выканаўцаў у дадзеным выпадку, але факт неабвержны: творам А. Макаёнка ў апошні час не шанцуе на купалаўскай сцэне.

Па-ранейшаму ў сучаснай беларускай драматургіі займае адно з асноўных месцаў сатырычная камедыя. Лепшыя традыцыі К. Крапівы і А. Макаёнка паспяхова развіваюць у сваёй творчасці Мікалай Матукоўскі, Алесь Петрашкевіч, Анатоль Дзялендзік. Гэтыя аўтары, вобразна кажучы, трымаюць руку на пульсе часу. Іх творчасць цалкам заснавана на пытаннях сучаснасці, яны аддаюць перавагу праблемным тэмам.

Сур'ёзную і прынцыповую гаворку аб выхаванні моладзі, аб маральных нормах у сям'і, аб адказнасці бацькоў за сваіх дзяцей павёў М. Матукоўскі ў новай і па сваім жанры п'есе «Апошняя інстанцыя». Партыйная страгнасць п'есы, ясная аўтарская пазіцыя, несумненна мастацкая якасць і, галоўнае, вастрыня сённяшняй праблематыкі з'явіліся прычынай таго, што п'еса ставіцца ў многіх тэатрах краіны. Яркае і цікавае ўвасабленне яна атрымала на сцэне Рускага тэатра БССР імя М. Горкага (рэжысёр Б. Луцэнка). Як правіла, пастаноўшыцкі на аснове «Інстанцыі» ствараюць вострыя публіцыстычныя спектаклі, якія выклікаюць дыскусіі і дыспуты пры абмеркаванні іх шырокай грамадскасцю. Радуе і новая п'еса М. Матукоўскага —

рызму, напісаны і другія яго п'есы — «Злыдзень» і «Украіні кодэкс», якія пастаноўлены ў Бабруйска і Гомелі, запланаваны ў іншых творчых калектывах. Толькі здзіўляе адзін факт, што драматургія А. Петрашкевіча ніяк не адшукае дарогі на сцэну акадэмічнага тэатра, дзе і нарадзіўся гэты драматург — п'есай «Адкуль грэх?».

Увагу глядача прыцягнулі тамсама п'есы А. Дзялендзіка «Амазоні» і «Аперацыя «Мнагажэнец». У апошняй з іх жорстка выкрываюцца розныя інтрыганы і кар'ерысты. Письменнік Анатоль Дзялендзік — не павічок у драматургіі; яго п'есы ставяцца на сталічнай сцэне і ў абласных тэатрах, за межамі рэспублікі. Трэба спадзявацца, што з кожным новым творам будзе расці майстэрства гэтага аўтара, яго прафесіянальны ўзровень. Дзве п'есы — «Апошнія суніць у жніўні» і «Аперацыя «Мнагажэнец» трапілі на сцэну тэатраў у дэволі сырым выглядзе, што адбылася і на якасці спектакляў. Новая п'еса А. Дзялендзіка «Год тыгра» аказалася па-мастацку недапрацаванай. Гэта насцяржвае. Хацелася б паказаць пісьменніку большай стараннасці, больш дасканалай апрацоўкі літаратурнай асновы твора.

Па-ранейшаму значнае месца ў творчасці нашых аўтараў займае тэма Вялікай Айчыннай вайны, якая праходзіць магістральнай лініяй праз рэпертуар тэатраў. Яна з'яўляецца неад'емнай часткай практычнай дзейнасці работнікаў мастацтва на патрыятычнаму і інтэрнацыянальнаму выхаванню працоўных. Працэс вялікага роздому мастака аб жыцці, працы і барацьбе савецкага народа ў гады вайны працягваецца і ў нашы дні. Ён нават узмацніўся, аб чым сведчыць новы патак твораў на гэту тэму. Усё больш адчувальным становіцца імкненне аўтараў выявіць знутры і паказаць ідэяна-маральныя вытокі самаадданных намаганняў

дзюны з беларускім тэатрам празаік Іван Шамякін. Ён даволі часта сустракаецца з глядачом, выступаючы з інсцэніроўкамі сваёй прозы або з арыгінальнымі п'есамі. Прывяма, што гэтай цудоўнай традыцыі прытрымліваецца і другі папулярны празаік — Васіль Быкаў: інсцэніроўка яго апавесці «Сотніцаў» і п'еса «Апошні шанец» прынеслі прыкметную карысць нашаму тэатру. Хоццяцца спадзявацца, што гэта не адзіная спроба ў драматургічным жанры таленавітага пісьменніка.

Грамадскасць рэспублікі спадзяецца, што ў самы бліжэйшы час на сцэне нашых тэатраў з'явіцца новая добрая п'еса, дзе шырока прагучыць гераічны голас народа-пераможцы. Чакаюць свайго глыбокага сцэнічнага адностравання многія падзеі партызанскай дзейнасці і падпольнай барацьбы ў гарадах і вёсках, вобразы радавых фронту і тылу, подзвігі легендарных герояў — Мікалая Гастэлы, Сяргея Грыбаўца, Ціхана Бумажкова, Льва Даватара, Міхаіла Сільвіцкага, Кірылы Арлоўскага, Фядоса Смалычкава, Веры Харужай, Вацкі Міная, Івана Кабушкіна, Марата Казея, Мікалая Кедышкі, Зіны Партыновай, Льва Маневіча, Сяргея Прытыцкага... Сталыя аўтары і маладое пакаленне драматургаў, трэба спадзявацца, ў бліжэйшы час выканаюць такія пачэсныя абавязкі і падымуць гэту тэму на ўзровень высокіх мастацкіх абагульненняў.

Гаворачы пра актыўна дзеючых пісьменнікаў, што пішучы для сцэны, варта назваць такія імёны, як А. Маўзон («Блет у мяккі вагон») і новая п'еса «Перш за ўсё», П. Макаль («Дай вады, калодзеж») і «На ўсіх бяда адна»), А. Пінчук («Самы шчаслівы чалавек»), Ул. Караткевіч («Званы Віцебска»), Л. Гаўрылькін («Выпрабаванне»), В. Зуб («Тыдзень вечнага каханя»). Радуе прыток у драматургічную літаратуру і новых аўтарскіх сіл. Хоццяцца прыгадаць удалы дэбют п'есы Анатоля Вяцінскага на сцэне Дзяржаўнага тэатра лялек БССР з філасофска-паэтычнымі п'есамі «Дзякуй, вялікае дзякуй!» і «Скажы сваё імя, салдат», пастаноўку першых п'ес «Прад'явіце пропускі» і «Сіні снег» Яўгена Шабана, п'есу «Плошча Перамогі» Алены Паловай.

Найбольшы плён у стварэнні арыгінальнай драматургіі дае дзейная творчая сувязь тэатраў з драматургамі. Калісьці прыклад у гэтых адносінах даваў Акадэмічны тэатр імя Я. Купалы, які шырока расчыняў дзверы пісь-

У МИНИСТЕРСТВЕ КУЛЬТУРЫ БССР

ТРАДЫЦЫІ, ПОШУКІ, ПЛАНЫ

30 красавіна адбылося сумеснае пасяджэнне прадстаўнікоў тэатральнай грамадскасці з пісьменнікамі рэспублікі. На ім прысутнічалі галоўныя рэжысёры і загадчыкі літаратурнай часткі тэатраў, драматургі, празаікі і паэты.

Пасля паведамлення аб цяперашнім стане і творчым працэсе ў стварэнні арыгінальнага сучаснага рэпертуару драма-

тычных і музычных тэатраў Беларусі, якое зрабіў намеснік міністра культуры БССР С. Пятровіч, адбыўся абмен думкамі, назіраннямі і планами. Прамоўцы адзначалі п'энымі здабыткамі і дасягненнямі ў розных жанрах беларускай драматургіі, аналізавалі творчыя ўзаемаадносіны паміж артыстычнымі калектывамі і аўтарамі п'ес, вызначалі традыцыі, якія даюць значны плён і ўзбагачаюць афішу но-

вымі назвамі. Удзельнікі пасяджэння падкрэслівалі значэнне якасці літаратурнай першаасноўны сцэнічнага твора, ідэяна-мастацкага ўзроўню п'есы і лібрэта, партыйнасці і народнасці тэатральнага відовішча. Было адзначана, што матэрыялы XXV з'езда КПСС даюць дакладны артыяцэр дзейнага развіцця мастацтва наогул і тэатральнага, у прыватнасці. Разглядзілі і арганізацыйныя формы, якія могуць спрыяць поспеху ў замацаванні садружнасці паміж літаратурнай і сцэнай. Указвалася на недапушчальнасць бюракратычнай валакыты з разгляда прапанаваных тэатрам твораў, на неаб-

ходнасць заахвочваць і прыцягваць да творчых пошукаў у галіне драматургіі таленавітых празаікаў і паэтаў.

На пасяджэнні выступілі пісьменнікі Я. Рамановіч, А. Вольскі, А. Бачыла, Л. Левановіч, А. Маўзон, І. Васілеўскі, П. Васілеўскі, А. Макаёнка, рэжысёры С. Штайн (Акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета БССР), В. Раеўскі (Акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы) і Б. Луцэнка (Рускі тэатр БССР імя М. Горкага).

У рабоце нарады ўдзельнічалі загадчык адрэда культуры ЦК КПБ А. Л. Петрашкевіч і міністр культуры БССР Ю. М. Міхневіч.

меніцкай моладзі, часта радаваў глядача свежымі п'есамі, адкрываў новыя літаратурныя імёны. Чамусьці цяпер гэты традыцыйны парусылася. Спасылаліся на тое, што быццам калектыў змагаецца за высокую якасць новых п'ес. Актыўная садружнасць тэатра падтрымліваецца толькі з драматургам А. Макаёнкам, ды яшчэ пастаўлены п'есы К. Крапівы і В. Быкава. На большасць праланую кіраўніцтва тэатра яснага адказу не дае, і выходзіць — ні якасці, ні новых п'ес. Тут не зацікавіліся творами М. Матукоўскага і А. Петрашківіча, ды і наогул распаўсюд былы аўтарскі актыў. З'ява ненармальна! Грамадскасць не можа не трывожыцца з прычыны таго, што ролі вядучых творчых лабараторый на рабоце з малядымі аўтарамі страцілі тэатры імя Я. Купалы і імя Я. Коласа. За апошнія пяць гадоў купалаўцы паставілі 7 п'ес беларускіх аўтараў, 4 з якіх трапілі ў рэпертуар толькі пасля іх пастаноўкі ў іншых калектывах: тэатры імя Я. Коласа за той жа тэрмін першым паставіў толькі тры арыгінальныя п'есы. Ці не малавата для такіх калектываў, дзе ўжо ёсць пэўныя традыцыі работы з аўтарамі?

Варта адзначыць і дадатныя факты. Добры прыклад творчай садружнасці з драматургамі накіраваў Рэспубліканскі тэатр юнага глядача, які актыўна супрацоўнічае з драматургамі І. Шамякіным, П. Макалём; мае шырокі актыў пачынаючых аўтараў. Цесныя кантакты наладзіў Рэспубліканскі тэатр імя М. Горкага з М. Матукоўскім і А. Адамовічам, Гомельскі і Магілёўскі абласныя тэатры — з А. Дзялендзікам і А. Петрашківічам, Дзяржаўны тэатр лялек БССР — з А. Варцінскім. Актыўна разгортваюць дзейнасць у гэтым напрамку тэатры Брэста і Гродна.

Эфектыўнай формай работы з драматургамі стала практыка дзяржаўных заказаў на аснове праблемна-тэматычнага плана і перыядычнае правядзенне адкрытых і закрытых конкурсаў на лепшую п'есу аб рабочым класе, калгасным сялянстве і савецкай інтэлігенцыі. Нядаўна былі праведзены вынікі аднаго такога конкурсу, і прэміі атрымалі творы М. Матукоўскага, І. Шамякіна, Я. Шабана, А. Варцінскага. Такі конкурс мы мількіем не забаве правесці зноў. Наогул конкурсы садзейнічаюць актывізацыі драматычных сіл. Напрыклад, за ўдзел ва Усесаюзнам фестывалі, прысвечаным святкаванню 30-годдзя Перамогі над фашызмам, дыпламамі і грашовымі прэміямі былі адзначаны спектаклі «Апошні жанч» (Акадэмічны тэатр імя Я. Купалы) і «Сканы сваб і салдат» (Дзяржаўны тэатр лялек БССР). У Міністэрстве культуры БССР стала практыкай адзначаць грашовымі прэміямі Удалую работу рэжысёраў над новымі п'есамі беларускіх аўтараў. Раз у два гады тэатры праводзяць агляд і абмеркаванне лепшых спектакляў арыгінальнай драматургіі, матэрыяльна заахвочваюць рэжысёраў, мастакоў і выканаўцаў роляў.

Рэпертуарна-рэдакцыйная калегія Міністэрства культуры БССР на 1976 год і далей на ўсю пільгаюць прадуманага плана даць дзяржаўныя заказы пісьменнікам І. Шамякіну, А. Макаёнку, М. Матукоўскаму, А. Петрашківічу, К. Губарэвічу, А. Маўзону, А. Вольскаму, А. Кобец-Філімонавай, Я. Шабану на стварэнне новых драматычных твораў аб нашым сучасніку. Прыкладаюцца намаганні, каб пачынаючы драматургі, вядомыя пісьменнікі, якія працуюць у іншых жанрах, знаходзілі добразычлівы прыём у тэатрах. Папярэдняе дамаўленне на напісанне п'ес маецца з А. Адамовічам, І. Навуменкам, І. Чыгрынавым, В. Быкавым, Ул. Караткевічам, Н. Гілевічам, С. Грахоўскім, Л. Арабей, В. Віткам, Ул. Мехавам. Спадзяёмся, што гэта не застанеца толькі знакам ветлівасці, а будзе мець над сабой грунт і выльецца ў канкрэтныя дра-

матычныя творы. Для музычнага тэатра пішуць лібрэта У. Халіп, А. Бачыла, Я. Рамановіч, Я. Шабан.

З прыведзеных прыкладаў і фактаў можа сяслацца ўяўленне, што ў тэатральных калектывах рэспублікі наступіла тая «залатая пара», калі можна спакойна любаваліся дасягнутым. Несумненна, поспехі мы маем. І ў пастаноўцы класікі, і ў развіцці нацыянальнай драматургіі, і ў адлюстраванні некаторых важных праблем сучаснасці. Драматургію і рэпертуар тэатраў Савецкай Беларусі ведаюць шырокія колы грамадскасці. Пісьменнікаў і дзеячаў сцэны ўзнагароджваюць дыпламамі і грашовымі прэміямі, хваляць у друку і на сходах.

Ды заспакойвацца нельга! Асабліва сёння, пасля гістарычных рашэнняў XXV з'езда КПСС.

Драматургія і тэатр, багатыя на сучасную праблематыку, ахвотна і глыбока адлюструюць вобраз сучасніка, пранікнёна заглядаюць у духоўны свет нашай інтэлігенцыі і калгасніка, асэнсоўваюць складаныя пытанні міжнароднага характару, праблемы вайны і міру. Гэта так. Мы навучыліся цікава паказваць падзеі Вялікай Айчыннай вайны. Ёсць здабыткі ў асветленні беларускай вёскі ва ўсіх яе пластах. Уволю пасмяяліся тэатры над мешчанінам і над рознымі адмоўнымі перажыткамі. Тут яўны творчы дасягненні драматургіі і тэатра. Але і дагэтуль сцэнічнае мастацтва ў вялікім даўгу перад нашым рабочым класам. Вось куды драматургіі і тэатр ніяк не могуць прапалтаць торную сцежку, глыбока і паслядоўна асвоіць гэту тэматыку! Такіх п'ес адзікі. Ды і па якасці яны не лепшыя. Гэты недахоп тэатры імкнуча запоўніць творами драматургіі братніх савецкіх народаў.

Такім чынам, ёсць тэматычная сфера, куды варта скіраваць увагу пісьменнікаў, якія ведаюць сучасную вытворчую праблематыку, і прыцягнуць іх да ўдзелу ў стварэнні надзвычайна рэпертуару тэатраў рэспублікі. Патрэбны творы, дзе быў бы грунтоўна ўвасоблены праўдзвы і ўражлівы вобраз перадавога рабочага, які ўбірае ў сябе лепшыя рысы савецкага чалавека. Патрэбны творы, прысвечаныя моладзі, інтэрнацыянальнаму выхаванню, барацьбе за мір. Патрэбна сатыра і вострае высмейванне недахопаў.

Галоўны ж клопат Саюза пісьменнікаў БССР і тэатральнай грамадскасці павінен быць пра паказ ідэалу сучасніка, што стаіць на ўзроўні дасягненняў тэхнічнага прагрэсу краіны, забяспечвае саёбе працоўна-яспыны рост эканамічнага і сацыяльнага патэнцыялу савецкага грамадства. Мабыць, акурат такому герою могуць саступіць дарогу персанажы, якія ўжо набілі аскаміну мяшчанскімі канфліктамі маштабу гарадскіх кватэр, гумарыстычнымі дэямі і бабулі з іх дасціпнай і афарыстычнай мовай, персанажы з абавязковай заганаю у душы і з экспансіўнымі характарамі, бязвольнымі інтэлігентамі і юныя разумнікі з максімалістычнымі запатрабаваннямі. Гледача цікавіць партрэт чыльнага, здаровага характарам і духам героя, ваявая натура, станоўчы ідэал, з якога магла б браць прыклад наша моладзь. Жыццёвыя прататыпы такіх вобразаў дзейнічаюць сярод нас, мы іх ведаем асабіста, захапляемся імі, а ў тэатры яны чамусьці адсутнічаюць.

У духоўным жыцці савецкага грамадства наступіў перыяд, калі ўсе ідэалагічныя атрады, у тым ліку і тэатр, абавязаны актыўна звярнуцца да карэных сацыяльна-вытворчых праблем, характэрных для жыцця народа ва ўмовах разгортвання сацыялізму. Навукова-тэхнічная рэвалюцыя аказвае магутнае ўздзеянне на ўсе сферы існавання, дзейнасці і жыццёвага побыту чалавека. Яна вызначае больш высокі ўзровень духоўнага і інтэлекту-

альнага жыцця, таму і героі мастацтва цяпер стаў больш складанай натурай у спалучэнні сваіх грамадскіх і асабістых інтарэсаў. Асэнсаванае сябе як стваральніка і гаспадара і неспраўнага ўдзельніка грамадскага развіцця, добраахвотнага выканаўцы законаў, норм, парадкаў і правіл гэтага грамадства адбіваецца на ўсім абліччы сучасніка, на яго працы і адвачынку, на сямейных і службовых узаемаадносінах.

Сёння на нашых сцэнічных пляцоўках адлюстраваліся вастрыня ідэалагічнай барацьбы, змагання з адмоўнымі з'явамі, сцвярджаюцца ідэалы нашага грамадства, камуністычная мараль. Фронтам гэтай барацьбы, месцам сцэнічнага дзеяння часцей за ўсё бываюць агульныя сходы, пасяджэнні парткома, службовыя кабінеты, заводскія і вытворчыя лятучкі, — карцей кажучы, падзеі адбываюцца там, дзе ажыццяўляецца стваральны працэс і гартуюцца характары. Тут маюцца на ўвазе такія п'есы і спектаклі, як «Чалавек з боку» І. Дварыцкага, «Сталаявара» Г. Бокарава, «Працікол аднаго пасяджэння» А. Гельмана, «Марыя» А. Сальніскага, «Надвор'е на заўтра» М. Шатрова, «Сваёй дарогай» і «Мезазойская гісторыя» Р. і М. Ібрагімбакавых, «Улада» А. Сафронава, «Сумленне» Д. Паўлавай і В. Токарава... Іны прыцягнулі да сябе ўвагу мільянаў глядачоў. Гэтым твораў характэрна высокая грамадзянскасць і партыйная перакананасць. Такія п'есы можна аднесці да так званых тэатра псіхалагічнай публіцыстыкі, які ў апошні час атрымаў у нас шырокае распаўсюджанне. Адзначым, што гэты напрамак у раскрыцці вытворчай тэмы не ёсць штосьці штучна прыдуманнае, а заканамерны працяг лепшых традыцый савецкай драматургіі мінулых дзесяцігоддзяў.

Такая драматургія і рэжысура, якая адчувае гэты стыль, па-сапраўднаму хваляюць глядача.

Тэатр хоча шчыра паслабраваць з пісьменніцкай арганізацыяй Беларусі, з тымі літаратарамі, якія зарэкамендавалі сябе, і тымі, хто пачынае разведку ў новым жанры. Хацелася б, каб на гэты заклік адгукнуліся празаікі і паэты, каб сцэнічнай ніва ў гэтай пільгодцы была больш урадлівая, прынесла шмат новых заваёў. У развіцці і ўзбагачэнні тэатральнай культуры вялікая роля належыць наватарскай рэжысуры, і ў нас ёсць цікавыя пастаноўшчыкі, якія шукаюць новыя формы і метады раскрыцця багаццяў драматургіі. Інтэнсіўныя пошукі характарызуе творчасць рэжысёраў Б. Луцэні, В. Раеўскага, Б. Зрына, Р. Баравіка (Мінск), Ул. Караткевіча (Гродна), А. Міроненкі (Магілёў), В. Мазынскага (Віцебск), С. Яўдашэні (Брэст), мастакоў Ю. Тура, Б. Герлавана і іншых. Праўда, мы яшчэ не можам сказаць, што ў поўную сілу авалодалі санкрэтам стопрацэнтных удач. Ёсць заўвагі, крытычныя прэтэнзіі і да «Працікола аднаго пасяджэння» у Акадэмічным тэатры імя Я. Купалы, і да «Сталаявара» у Дзяржаўным тэатры імя Я. Коласа. На нашу думку, зусім не ўдаўся нядаўні спектакль «Мезазойская гісторыя» у коласаўцаў. Гэта гаворыць аб тым, што рэжысура, бывае, не заўсёды патрабавальна і прадумана ўключае тую ці іншую п'есу ў рэпертуар або не дакладна разлічвае ўласныя сілы. За гэта ў адплату тэатр атрымлівае аб'янаваць глядача, тым самым, дэвальвіруючы творы актуальнай тэматыкі.

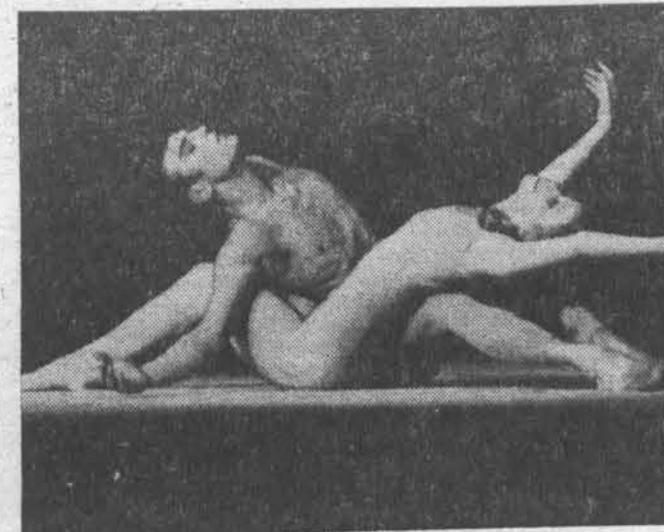
Адбываюцца вялікія змены ў драматургіі і тэатры. Паўстае багата праблем, асноўных з якіх — высокая якасць творчай прадукцыі. Пісьменніцкая арганізацыя і тэатральная грамадскасць выкарыстоўваюць рэзервы, каб дабіцца большай эфектыўнасці нашай агульнай працы. Пospех яе — у замацаванні і развіцці садружнасці паміж літаратурай і сцэнічным мастацтвам.

Гомельскі абласны драматычны тэатр паставіў новую п'есу А. Петрашківіча «Укралі кодэкс». Рэжысёр Г. Вагаў. На здымку — артысты В. Смірноў, Т. Смыслова і заслужаны артыст БССР М. Маліноўскі ў ролях Максіма, Зойкі і Кузьміча. Фота П. БАБРОЎНІКАВА.

Коласаўцы запрасілі на прэм'еру спектакля «Апошняя інстанцыя» рабочых аршанскага заводу «Чырвоны Кастрычнік», з якім тэатр заключыў дагавор аб сацыялістычнай садружнасці. У той жа вечар артыстам былі ўручаны заводскія прэміі за лепшыя творчыя работы мінулага года. Прэміі атрымалі заслужаны артыста БССР Г. Маркіна, ацёркі М. Цішчанкін і Б. Слюко. За прапаганду сцэнічнага мастацтва ў асяроддзі рабочых завода прэмію адзначаны загадчык літаратурнай часткі тэатра Ул. Ганчароў. На здымку — сцэна са спектакля «Апошняя інстанцыя» па п'есе М. Матукоўскага у выкананні ацёркаў Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Януша Коласа народнага артыста СССР Ф. Шмакава і артыста Б. Слюко (Малахаў і Дзімка). Паставіў спектакль заслужаны дзеяч мастацтваў БССР С. Казіміроўскі ў дэкарацыях народнага мастака БССР Я. Нікалаева. Фота С. КОХАНА.

Дзяржаўны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета БССР па знаёмім мінчан і гасцей сталіцы з новым спектаклем — «Стварэнне свету» на музыку А. Пятрова (лібрэта Н. Касаткінай і В. Васіліва ў рэдакцыі В. Елізар'ева і Я. Лысіка). Задуму балета падказалі аўтарам папулярныя малюнкi французскага прагрэсіўнага мастака Жана Эфеля, дзе з іранічнай усмешкай распрацаваны біблейскі сюжэт аб першых днях існавання жыцця, аб Адаме і Еве... Балет у Мінску ідзе пад музычным кіраўніцтвам дырыжора У. Машэнскага са сцэнаграфіяй народнага мастака Украінскай ССР Я. Лысіка. Харэаграфія і рэжысура лаўрэата Усесаюзнага конкурсу балетмайстраў В. Елізар'ева. На здымку — лаўрэат Міжнароднага конкурсу артыстаў балета Л. Сінельнікава і артыст В. Камноў у партыях Адама і Евы. Фота І. ГАРБАЦЭВІЧА.

На сцене — хор калгаса «Новае жыццё» Карэліцкага раёна. Калектыву сёлета спаўняецца 50 год, кіруе ім самадзейны кампазітар П. Шаўка. У цэнтры хору адзін з яго заснавальнікаў — 76-гадовы А. Моніч, асоба каларытная, вядомая. З асаблівым поспехам прагучала ў выкананні калектыву песня А. Граса «Палескія прасторы».

Паказальным было і выступленне хору культработнікаў Карэліцкага раёна. Гэты малады калектыв з'яўляецца своеасаблівым, пастаянна дзеючым харавым семінарам для кіраўнікоў сельскай самадзейнасці раёна.

Добрае ўражанне пакінула выступленне мужчынскага квартэта Бераставіцкага РДК. Наогул, удзел у абласным конкурсе 14 мужчынскіх хораў і ансамбляў — прыемная з'ява ў развіцці мастацкай самадзейнасці Гродзеншчыны.

Прадманэстраваў зладжанасць у традыцыйнай рускай народнай манеры малады хор аб'яднання «Ваўкавыскіх ментшыфер».

Лагодную лірычную фарбу ўнёс у канцэрт вядомы «Дзівочы карагод» Я. Хвораства ў пластычным выкананні ваўкавыскага ансамбля «Малодосць». На высокім мастацкім узроўні выступіў мужчынскі хор Свіслацкай «Сельгастэхнікі».

Удала паказаў сваю канцэртную праграму хор Дзяляцкага РДК, які выканаў большасць нумароў без суправаджэння, а выступленне жаночага квартэта гэтага хору з'явілася творчай кульмінацыяй першага дня паказу: песні «Чырвоныя зоркі» І. Лучанка і руская народная «Камера муха любіла» былі выкананы спявачкамі на прафесіянальным узроўні.

Першае аддзяленне канцэрта закончылася каларыт-

ным выступленнем Бароўскага пароднага хору (Гуеўскі раён).

У другім аддзяленні было паказана некалькі цікавых масавых і парных танаў, сярод якіх трэба адзначыць «Беларускую кругавую» ў выкананні гродзенскага ансамбля тана «Юнацтва», украінскі «Ганак», агніста выкананы танцавальным калектывам будтрэста № 11 г. Гродна і жартоўны танец «Старыя», паказаны лідскім дуэтам.

вагрудскага раёна. Гэтаму калектыву, як і Запольскаму хору, сёлета споўніцца 50 год. У яго складзе ёсць ветэраны, якія спяваюць у хоры з дня яго існавання. Калектыву спяваў стройна і выразна. Незадавальнае аднак тое, што ў сваім выступленні ён абмежаваўся выкананнем толькі адной акапэльнай песні, трывожыць таксама і сённяшні колькасны склад калектыву: 33 выканаўцы — гэта мала для такой капэлы.

Капэлу змяніў на сцене

яго рэпертуару, пенсіянер-настаўнік У. Русілка заслугуе самай высокай пахвалы. Тут мы павінны зрабіць невялікае адступленне.

Днямі нам пра гродзенскі агляд даслалі нумар газеты «Гродзенская правда» з рэцэнзіяй Т. Ліпстока пад загалоўкам «Радості і огорчэння». Трэба пагадзіцца з аўтарам, што радасцей на аглядзе было шмат, а да засмучэнняў трэба далучыць тыя, якія выклікаў у нас артыкул Т. Ліпстока з памылковай

еса. x 37

СПЯВАЕ І ТАНЦУЕ

Адзін і ў гэтым аддзяленні пераважаў вакал.

Добра зарэкамендавалі сябе хор народнай песні Лідскага медаб'яднання — з асаблівай цеплынёй выканаў ён песню Ул. Захарава «Ой, туманы мои, растуманы». — капэла Лідскага ГДК, мужчынскі хор заводу «Лідсельмаш». Усе гэтыя калектывы патэнцыяльна моцныя і перспектывныя.

З уздымам праспяваў песню Я. Петрашкевіча «Добры дзень, гарадзяне» мужчынскі хор аб'яднання «Азот» (пад кіраўніцтвам аўтара).

Зладжана выступіў адзін з лепшых жаночых ансамбляў вобласці — вакальны актэт Гродзенскага педінстытута імя Я. Купалы. З гродзенскіх калектываў трэба адзначыць яшчэ добры творчы ўзровень хору аўтанамбіната № 2 і, асабліва, капэлу настаўнікаў.

Першы дзень агляду закончыўся масавай тэмпераментнай «Лявоніхай» ансамбля тана аб'яднання «Азот».

Канцэрт другога дня праходзіў на яшчэ вышэйшым мастацкім узроўні. Яго адкрыла народная харавая капэла Дзяляцкага СДК На-

ансэмбл песні і тана «Крыніцы» Ашмянскага РДК. Добра спяваў хор гэтага калектыву, не адставалі ад яго і ўдзельнікі танцавальнай групы, якія разам са спявакамі выканалі паэтычную вакальна-харэаграфічную кампазіцыю (муз. А. Эшпая, пастаноўка Я. Карпава).

Добра паказаў сябе хор Слонімскага РДК, асабліва натхнёна праспяваў вакальную паэму М. Гарабца «А пущыч гамоняць». Гэты твор самадзейнага кампазітара заслугуе шырокай папулярнасці. Затым жаночая група хору, аркестр народных інструментаў і танцавальны калектыв гэтага ж РДК паказалі прывабную вакальна-харэаграфічную кампазіцыю «Цвіці, каласуйся, мой край» (муз. В. Краснаарцава, пастаноўка М. Красоўскага).

Пакарыла ўсіх нас выступленне народнага жаночага вакальнага ансамбля Берштыскага СДК Шчучынскага раёна. Выкананы ім без суправаджэння тры беларускія народныя песні прагучалі на ўзроўні высокага вакальнага майстэрства. Кіраўнік ансамбля і аранжыроўшчык

ацэнкай творчага ўзроўню народнага вакальнага ансамбля з Бершты ў паасобным дэарыентацыйным нашым самадзейнасць рэкамендацыямі. Непасрэдна за берштыцамі выступіў лепшы мужчынскі хор вобласці, калектыв Навагерніцкага СК таго ж раёна пад кіраўніцтвам заслужанага дзеяча культуры БССР А. Валынчыка. Мы здаўна знаём гэтага майстра харавой справы, вучыліся і вучымся ў яго майстэрству інтэрпрэтацыі твораў. Прадстаўлены ім на конкурсе саўчасны хор выступіў дасканала. На жаль, штучна далучаны да калектыву, інструментальны ансамбль засланяў ювельную шаноўную кіраўніку.

Добра паказалі сябе на аглядзе хор і танцавальная група калгаса «Прагрэс» Гродзенскага раёна. На праграме калектыву яўна адчуваўся дабратворны ўплыў народнага ансамбля «Нёман», які асабліва ярка праявіўся ў вакальна-харэаграфічнай пастаноўцы «Залатыя каласы».

Няроўна выступіў на аглядзе народны ансамбль Лідскай абутковай фабрыкі, але паасобныя нумары яго пра-

У гасцях у воінаў заслужаныя артысты БССР Юрый Смірноў, Наталля Гайда, саліст тэатра музыкамеды БССР Уладзімір Ліневіч, народная артыстка рэспублікі Святлана Данілюк. Фота Я. КОЛЬЧАНКІ.

АБАВ'ЯЗАК ПАЧЭСНЫ І ГАНАРОВЫ

Дзеянні савецкай культуры, літаратуры і мастацтва добра ўсведамляюць сваю адказную ролю ў камуністычным выхаванні воінаў Савецкай Арміі.

У гасцях у воінаў акругі павялічалі народныя пісьменнікі Беларусі Іван Шамякін і Іван Мележ, пісьменнікі Мікалай Аляксееў, Леанід Прокша, Аляксей Кулакоўскі, Аляксандр Міронаў і многія іншыя. Цёпла прымалі салдаты і афіцэры прадстаўнікоў братніх літаратур, якія прыежджалі ў розны час у Беларусь. Сярод іх Міхаіл Стэльмах і Рысула Гамзатава, Канстанціна Сіманова і Сяргея Баруздына, Героя Савецкага Саюза Генрых Гомфана, народнага паэта Малдавіі Эміліяна Букава. Кожная з гэтых сустрэч ператваралася ў жывую зацікаўленую гаворку аб савецкай літаратуры, яе героях, пошуках, праблемах.

Сярод тых, хто ведае самы кароткі шлях да армейскага гледача, саўчасна, хто заслужыў воінскую ўдзячнасць

шмат знатных імёнаў. Гэта народныя артысты СССР Л. Рахленка, З. Стома, А. Клімава, Ф. Шамаў, народныя артысты БССР М. Яроменка, Р. Янкоўскі, З. Браварская, С. Данілюк, мастакі А. Курачкін і Н. Валынца, кампазітары, народныя артысты БССР Ю. Семіянка і Ул. Алоўнікаў, заслужаныя дзеянні мастацтваў БССР І. Лучанок, Г. Вагнер, і Л. Смольскі, архітэктары Я. Патапаў, Л. Левін і Ю. Градаў, кінематаграфісты — народныя артысты рэспублікі І. Вейняровіч, Р. Ясініскі, А. Ястрабаў.

І яшчэ адно радуе: культурнае шэфства паступова пазбаўляецца ў нас кампанейшчыны, становіцца пастаянным, дзелавым, разнастайным.

Ваенна-шэфская камісія Саюза мастакоў, напрыклад, пастаянна плануе сваю работу ў войсках. Выстаўкі твораў на ваенна-патрыятычную тэму, экскурсіі ў выставачныя залы рэспубліканскіх, абласных, гарадскіх і раённых музеяў, арганізацыя

перасоўных выставак у часнях і падраздзяленнях, лекторыі і сустрэчы з вядомымі мастакамі, аказанне металічнай і практычнай дапамогі армейскім самадзейным мастакам у выкананні афарміцельскіх работ, музеяў рэвалюцыйнай і баявой славы — вось далёка не поўны пералік мерапрыемстваў, якія арганізаваны ваенна-шэфскай камісіяй Саюза мастакоў Беларусі.

Бываючы ў часнях ЧВВА, на награнічных заставах і падраздзяленнях унутраных войскаў майстры пэндзля і разна не толькі знаёмяць людзей ратнай працы са сваімі творами, але і дораць ім свае лепшыя работы. Старшыня ваенна-шэфскай камісіі Саюза мастакоў БССР скульптар А. Курачкін выканаў на грамадскіх пачатках бюсты Героя Савецкага Саюза В. П. Мірашнічэнка і батальённага камісара А. А. Галафеева. Гэтыя работы перададзены ў дар воінам.

А ўсяго мастакі Беларусі воінскім часням ЧВВА, падраз-

дзяленням унутраных і пагранічных войскаў падаралі 320 твораў жывапісу, графікі і скульптуры.

Шмат і плённа працуюць у войсках архітэктары Беларусі. Іх намаганні накіраваны галоўным чынам на распрацоўку інтэр'ераў леныскіх пакояў, салдацкіх клубаў і дамоў афіцэраў, музеяў і пакояў баявой славы, на ўвекавечанне памяці савецкіх воінаў, якія загінулі ў агні бітваў Вялікай Айчыннай вайны.

Акцыя таго Саюза архітэктараў БССР і яго ваенна-шэфскай камісія, якую ўзначальвае ветэран мінулай вайны І. Давыдкін, арганізавалі ў часнях і падраздзяленнях некалькі дзеючых перасоўных выставак. А ўсяго для воінаў праведзены сотні ваенна-шэфскіх мерапрыемстваў, у тым ліку шмат лекцый і дакладаў па пытаннях горадабудаўніцтва, добраўпарадкавання гарадоў і сёл, па генеральнаму плану забудовы беларускай сталіцы.

Радасна адзначыць, што пісьменнікі і паэты, мастакі і кінарэжысёры ўсё часцей пачалі выязджаць у творчыя камандзіроўкі ў войскі нашай і іншых акруг з тым, каб непасрэдна на месцах бліжэй пазнаёміцца з жыццём, культурай і бытам воінаў. Тысячы агітацыйна-прапагандысцкіх, відэвічных і іншых культурна-масавых мерапрыемстваў на шэфскіх пачатках — такі вынік работы ў войсках за мінулы год.

Наша рэспубліка з году ў год займае вядучыя месцы ў краіне па культурнаму шэфству над савецкімі воінамі, пра што сведчаць высокія ўзнагароды, якіх не раз удастойвалася прафсаюзная арганізацыя работнікаў культуры рэспублікі «Ураджайным» на ўзнагароды быў і мінулы год. Раённем

прэзідыума ЦК прафсаюза работнікаў культуры і калегій Міністэрства ўнутраных спраў і Міністэрства абароны СССР Беларускаму рэспубліканскаму камітэту прафсаюза работнікаў культуры прысуджаны пераходны Чырвоны сцяг Міністэрства ўнутраных спраў СССР і Кубак Міністэрства абароны СССР. Гэтыя ўзнагароды перададзены на захаванне перадавікам культурнага шэфства — калектывам Беларускай дзяржаўнай філармоніі і Савету ветэранаў вайны БССР. Саюзу журналістаў БССР уручаны пераходны Чырвоны сцяг Ваеннага Савета ЧВВА.

Многія творчыя калектывы і арганізацыі, а таксама актыўныя шэфскай работы ўзнагароджаны кубкамі, граматамі і каштоўнымі падарункамі.

Бясспрэчна, зроблена шмат. Але ёсць яшчэ і такія ўчасткі, дзе сёння адчуваецца неабходнасць кваліфікаванай дапамогі з боку мастакоў, пісьменнікаў, артыстаў, музыкантаў. Гутарка ідзе аб самадзейнай творчасці воінаў. Трэба пашыраць сетку семінараў для кіраўнікоў калектываў, зрабіць сістэматычныя кансультацыі, рэцэнзаваць у друку выступленні армейскай самадзейнасці, літаратурныя работы маладых вясных аўтараў і г. д.

Трэба больш шырока прыцягнуць да шэфскай работы творчыю моладзь. Галоўнае тут не толькі канцэртныя выступленні, але і актыўны ўдзел маладых пісьменнікаў, мастакоў, музыкантаў, рэжысёраў у распрацоўцы ваенна-патрыятычнай тэмы.

Ваенна-шэфская работа — адзін са шляхоў выхавання стойкіх абаронцаў Радзімы. Шлях гэты вельмі дзейсны, плённы.

Я. МАЛЫ.

грамы заслугоўваюць увагі. Гэта, перш за ўсё, беларуская народная песня «Ой, зелена, зелена» і танец «Лідскія чаравічкі». Народны ансамбль песні і танца «Лідчанка» парадаваў нас зладжаным выкананнем песень і танцаў, асабліва — «Лідскай кругавой кадрылі».

Прыемна было ўбачыць на сцэне адноўлены ў перыяд фестывалю народны ансамбль імя М. Агінскага Смартонскага РДК, які, будзем спадзявацца, пад удумлівым кі-

раваджэннем канцэрт-паказ яркім выступленнем карыфея мастацкай самадзейнасці вобласці, народнага ансамбля песні і танца «Нёман». Аб конкурснай праграме гэтага калектыву можна было б напісаць асобны артыкул, але, як і дагэтуль, мы абмяжуемся тут абагульненай ацэнкай.

Калектыву выступаў у поўным складзе і групамі. На ўступе высока прагучала песня Ю. Семянякі «Ленінская праўда расцвітае». Без суп-

раваджэннем канцэрт-паказ яркім выступленнем карыфея мастацкай самадзейнасці вобласці, народнага ансамбля песні і танца «Нёман».

Падводзячы вынікі абласнога агляду народных талентаў Гродзеншчыны, зробім некалькі агульных заўваг.

На добрым узроўні было музычнае суправаджэнне вакальных і харэаграфічных нумароў. Наглядалася значная колькасць зладжаных інструментальных ансамбляў, пераважна ў складзе 9—11 музыкантаў. Гэта добра, але не заўсёды. Вышэй мы зазначалі, што такое суправаджэнне ў мужчынскім хоры Навагерніцкага СК перашкаджала поўнаму ўспрыманню выканаўчага майстэрства гэтага калектыву, а ў Воранаўскім ансамблі «Радасць» яно зусім заглушала вакал. У пагоні за ансамблевым суправаджэннем некаторыя кіраўнікі забываюць аб вышэйшай ступені харавага выканання — спяванні акапэла.

Разнастайным і змястоўным быў песенны рэпертуар агляду. Дастаткова сказаць, што ў праграмах канцэртаў значыліся імёны 11 беларускіх кампазітараў. Тут найчасцей гучалі творы Ю. Семянякі і П. Кузняцова. У рэпертуары калектываў творы 45 савецкіх, у асноўным, рускіх кампазітараў. Класіка была прадстаўлена ў канцэрце М. Глінкам, П. Чайкоўскім, І. Брамсам, С. Танеевым, Б. Сметанай, М. Агінскім.

З 29 самадзейных кампазітараў, творы якіх выконваліся на аглядзе, было выканава 9 песень А. Шыдлоўскага, 8 — А. Граса, 4 — Я. Петрашэвіча. Большасць песень аматараў апрабаваны часам, а вось новыя «творы» Д. Макарова, які паказаў сябе здольным кіраўніком, не ўпрыгожылі праграму канцэрта нават у выкананні яго перспектывага хору.

Хорамі, ансамблямі і салістамі было выканава 35 беларускіх народных песень, 16 рускіх, 3 украінскія, прычым у канцэрце амаль не паўтараліся тыя ж самыя творы.

Некалькі слоў аб касцюміроўцы. За рэдкімі выключэннямі, яна была ў гродзенцаў багатай і разнастайнай, асабліва ў жанчын. Тут жывуць яшчэ добрыя традыцыі Л. Баразны, які ў свой час многа папрацаваў над стварэннем рэгіянальнага касцюма Прынямоння.

З мужчынскім адзеннем было горш. Адзін з прыкладаў: на фоне з густым касцюміраванага мужчынскага хору Палаца культуры аб'яднання «Азот» з'яўляецца саліст у паласатай «ніжманай» куртцы? Неўзабаве мы бачым такія ж курткі на 15-ці спеваках вакальнай групы таго ж палаца.

Часам мужчынскія світкі «ўпрыгожваюцца» фантастычнымі дзіўнымі пазументамі.

За апошнія гады ў вобласці выраслі колькасца і якасна кадры кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці. У артыкуле мы не мелі магчымасці назваць усіх тых, з кім сустрэліся на аглядзе і абмежаваліся толькі імёнамі ветэранаў, але вылучаючы той ці іншы калектыв, заўсёды мелася на ўвазе, што поспех кожнага хору ці ансамбля ў першую чаргу залежыць ад здольнасцей, прафесіянальнай падрыхтоўкі, густу і тэмпераменту яго кіраўніка.

Другі тур фестывалю прайшоў на Гродзеншчыне арганізавана, праграмы выступленняў былі падрыхтаваны загадзя. У гэтым несумненнай заслуга абласнога аргкамітэта, упраўлення культуры, абласных дамоў народнай творчасці і мастацкай самадзейнасці.

Г. ЦІТОВІЧ,
народны артыст СССР.

Любоў Гараева даўно дружыць з песняй. Яна — салістка народнага хору Палаца культуры завода «Гомсельмаш».

Фота І. ЮДАША. (БЕЛТА).

ПРАЦУЕ СТУДЫЯ

Пры Віцебскім абласным Доме народнай творчасці аднавіла сваю работу студыя выяўленчага мастацтва. Яе наведваюць людзі розных прафесій: рабочыя, інжынеры, служачыя. Паспяхова займаюцца ў студыі жывапісам слесар А. Скраблоў, рабочы, ветэран працы М. Гвоздзікаў, культурработнік І. Шамовіч і многія іншыя. Кіраўнік студыі — выкладчык мастацка-графічнага факультэта педінстытута В. Андросаў.

ПРЫНЯМОННЕ

раўніцтвам А. Ляха неўзабаве адродзіць свой былы ўзровень.

У аменшаным складзе выступіў на конкурсе народны ансамбль «Свіцязь» Навагрудскага РДК, паводле колькаснага рэгламенту Міжнароднага фестывалю фальклорных калектываў у Чэхаславакіі, на якім новагрудчане будуць прадстаўляць наша народнае мастацтва. Паказаныя групай ансамбля вакальныя і харэаграфічныя нумары былі на добрым мастацкім узроўні, у чым немалая заслуга і сталых кансультантаў калектыву К. Паплаўскага і Я. Хвораста.

Як заўсёды парадаваў нас і на гэтым аглядзе народны ансамбль танца «Раніца» Гродзенскага Палаца культуры тэкстыльшчыкаў. Тут перш за ўсё хочацца вылучыць гарзную беларускую польку «Трапятыху» і «Катчынскую кадрыль», а ўзрадаваннем на сцэне «Бульбы» Я. Штоп нагадаў нам аб тым, што, ствараючы новае, не трэба забываць і апрабаваную часам беларускую харэаграфічную класіку.

Закончыўся гэты цікавы

раваджэння і без дырыжора хор выканаў даволі складаную апрацоўку беларускай народнай песні «Ой, рана на Івана», зробленую Я. Прохаравым. Мякка, з глыбокім адчуваннем зместу праспявала жаночая група хору беларускую народную песню ў апрацоўцы Н. Сакалоўскага «Як сарву я ружу-кветку». Стройна, у зладжаным ансамблі мужчынскі квартэт без суправаджэння выканаў песню А. Шыдлоўскага «Чорныя вочкі, пара ўжо спаць». Упрыгожвалі праграму і танцы, з якіх нам найлепш падабаліся «Рассыпхлі полькі». Традыцыйны «Нёман» Н. Сакалоўскага быў дастойнай канцоўкай выступлення і агляду. Заслужаныя дзеячы культуры БССР мастацкі кіраўнік ансамбля А. Чопчыц, балетмайстар Л. Ляшэнка і іх памочнікі з поспехам здалі свой чарговы творчы экзамен.

Са шматлікіх салістаў-вакалістаў і вакальных дуэтаў, якія ўдзельнічалі ў конкурсе, неабходна вылучыць: С. Прызван (Зэльвенскі РДК), Т. Ступак (Дзятлаўскі РДК), Л. Ігнатву і К. Юткіну (Гродна), З. Бянько (г. Лі-

Марк СМАГАРОВІЧ

АДКРЫВАЮ МНОСТВА, ТАЯМНІЦ

Па нашым гарадку разбітым,
Паміж цаглін і шкла,
Ішлі нахабнікі-фашысты,
Калона іх ішла.

Наперадзе — бронемашына,
Выў, як шакал, матор.
Ды нечакана выбух міны
Ускалыхнуў прастор.

Ляцелі ў вылюдкаў гранаты.
Дым. Стрэлаў траскатня.
Збянтэжыліся акупанты:
То ж трэба—сярод дня!

Тым часам на кані чырвоным,
Нібы агню клубок,
Крыху прыўстаўшы на страмёнах,
Памчаўся ў лес яздок.

Ляжалі гільзы ў каляіне,
Парожні патранташ...
Хто быў ён: рускі? украінец?
Адно вядома—наш.

БАЛАДА ПРА БУМАЖКОВА

Ноч навагодняя заззяла...
Сваіх наведцаў землякоў
Сыходзіў, кажуць, з п'едэстала
Таварыш Ціхан Бумажкоў.

Прайшоў па вуліцах Акцябрска,
На плошчы пастаяў крыху,
Спыніўся ля магілы брацкай,
Пасля пакрочыў па шляху.

І тою ж ноччу, ходзяць чуткі,
Наведаў не адзін калгас,—
Курыў з сябрамі самакруткі
І слухаў пра ўраджай расказ.

І нават дзед, былы разведчык,
Калгаснай фермы вартайнік
Таксама пра ўсё гэта сведчыць:
— Быў. Ферму аглядаў. І знік.

САЛДАТКА

Пражылі яны, маладажоны,
Разам роўна месяц. І—вайна.
І каторы раз—відаць, мільённы—
Пра каханне ўспомніла яна:

— Вечарам, бывала, у дзень
будні,
На сяле ўжо людзі спяць усе,
Ён мяне сустрэне каля студні,
Вёдры аж на ганак прынясе.

А вось справа іншая ўжо—святы
(Гэта ўсё было, нібыта ў сне),
На драўлянай лаўцы каля хаты
З кветкамі ў руках чакаў мяне...

І яны ішлі на вечарынку
У далёкі даваенны час.
І хусцінкай горкую слязінку
Сцёрла з твару і на гэты раз.

Годы даваенныя далёка.
Валасы сівелі,—як той дым.
Уздыхнула, бедная, глыбока:
— Быў ён чалавекам залатым!

Што агароджа, як той ложка?
Што ззянне літар на крыжах?
Стаю, дзе ў засені бярозак
Салдаты нашыя ляжаць.

Я аддаю ім перавагу,
І не забуду іх імён.
Я на ўзбраенне іх адвагу
Узяў яшчэ з тых грозных дзён.

Няма спакою ні минуты
(Хоць мы ў вайне перамаглі)
Пакуль дыктатары і хунты
Расправы чыняць на зямлі.

Спяшаюць, чорныя іх душы,
Крывавы выдаваць загад...
Няхай жа верш мой іх аглушыць;
Як з дальнябойнае снарад.

ШУМІЦЬ РАКА МНЕ...

«Ідзі, не стой!—шуміць рака
мне,—
Не траць дарэмна дні ў жыцці,
А то, як надмагільны камень,
Ты можаш мохам абрасці...»

На месцы не стаіць крыніца,
Па лузе ўецца да сяла.
Каб дзесьці дожджыкам праліцца,
У небе хмаркі паплыла.

На ўзгорку ветрык маладую
Абняў бярозку на ляту...
А я таксама не бядую,
Прайсці мне не адну вярсту.

Яшчэ за даячыняй шэрай
Адкрыю мноства таямніц...
Мне суджана ісці наперад
І ненавідзець, і любіць.

Пабла НЭРУДА

РАНАК, НАСТОЕНЫ НА ПАВЕТРЫ

Заложнікам уздыху вольнага
чалавек выйшаў у ранак спелы,
што на глобус з крышталю падобны.
Што дазнацца ён мог і што ўчуць,
вязень, палонны, знямелы, як рыбіна,
паміж прастранню і цішынёй,
ён, перад кім кветкі зла
закрыла лісце свавольна!

Мне, ці не мне, — спавядальшчыку душ,
пространі гэтай географу,
натуралісту нізрынутаму,
мне, ці не мне, праўду сказаць
падарожніку!

Я напярэймы выйшаў яму,
рукой ухачуся за веласіпед ягоны.

Забываешся, кажу, такі-сякі,
невук і блазен, пасудзіна
для кіслароду,

пра нэндзу, пра скруху, кажу,
бяздольных,
пра адзіноту іхняй надзеі!

Табе напляваць, кажу, што недзе
кінжалам,
а там — дубцом, бізуном, каменем
чэрствым,

а недзе яшчэ — рэвальверам,
а ў Чыкага нажом і вілкай
забіваюць жывёлін бедных,
нутро дастаюць галубінае ў голуба,
галовы сякуць ковунамі!

Распачвайся за кісларод хоць
сорамам, чуеш! —
так я сказаў падарожніку, —
не патрабую жыцця, настоенага
на празрыстасці, —
ты зразумеў мяне!

Трэба, чуеш, увайсці ў змрочны дом,
у змрочны завулак смерці таксама,
каб адчуць, як пахнуць і кроў,
і страх,
каб уведаць чужое гора.

Падарожнік доўга глядзеў на мяне
неўразуменна і цяжка.
Ад мяне адварнуўшыся, ён пайшоў
пад ранішнім сонца ззяннем.

І па дарозе — о гора! — пакінуў мяне
аднаго;
пайшоў, размаўляючы сам з сабою.

ГЕРОЙ

На вуліцы шумнай Сант'яга
жыў чалавек без апракці,
доўга так жыў даволі, —
без вопраткі, так, без абутку,
ды меў жа, аднак, самбрэра.

Здаралася, што на балконе
у выглядзе першародным
паказваўся ён прахожым —
ці то адзінокім нудыстам,
ці то як праціўнік кашуляў,
ці вораг штаноў і падцяжак
і пінжакоў даўгапалых.

І так праходзілі моды,
так зношваліся камізэлькі,
шырэлі і вузелі плечы
у пінжакоў, і нанова
ўваходзілі ў моду мундзіры:
рабіўся распад адраджэннем,
адно не мяняўся герой наш
з уласнаю скурай, з якою
на свет гэты ён нарадзіўся —
спаважна спакойны, як бог.

[Праўда, знаходзяцца сведкі, —
наглядалікі добрасумленныя, —
сведчаць яны аб'ектыўна
пра нейкія змены ў абліччы
таго чалавекі і ў ім].
Словам, ад той галізіны
праз сорак гадоў або меней
не так засталася і многа:

большамі, чорнай лускай
укрылася цела, і вочы
закрыла яму валасё, —
і значыць, чытаць ён не мог
штодзённыя нават газеты.

І так змарнавалася думка,
у прошласці змізарнела,
нібы перадоўка старая
забытай усімі газеты.

[Таксама цікавы выпадак:
сканаў аднойчы мужчына,
як гнаўся за птушкай па даху].

А наш выпадак пасведчыць,
што паслядоўнасці цяжка
ўстояць перад зімой.

ЖОЎТАЕ СЭРЦА

Можа, таму, што шмат я выхадзіў
земляў,
недаступных кнігам і картам нават,
я звыкся з далеччу гордай,
дзе ніхто не пытае ў мяне,
ці люблю я, скажам, салату,
ці, можа, мне больш да спадабы

мята,
якою ласуюцца сланы.
І можа, таму, што маўчаў я доўга,
маю цяпер я жоўтае сэрца,

ЯШЧЭ АДЗІН

Я пакінуў падводныя лёкі,
зненавідзеўшы змрок, макрэчу,
дрыжыкамі адрынуўшы пырскі,
што, магчыма, любілі мяне, —
і тады прыйшло празарэнне,
здагадка, што я няйначай
зямны, як і ўсе, чалавек.

О, вядома, журналісты пстрыкалі
сваімі экстравагантнымі машынкамі,
бессаромна сабе прысвоіўшы
мае зрыні і мой пупок:
адкажы, раскажы пра тое і гэта,
быццам я быў не я, — проста труп,
муляж адмысловы ці монстр,
ім на ўцеху аддадзены. Божа!
Я хістаўся. Нутро дрыжэла,
і плылі прад вачмі кругі,
бо і як жа магло быць іначай,
калі быў я тады на мяжы
таго і гэтага свету!

Бо ці не так і ў дзяцінстве было,
калі падваляло мяне сэрца,
дваістасць сваю паказваўшы,
упадабаўшы мора,
падводнае ў ім жыццё!

Там спасцігаў я сакрэт каларыту,
ракурсаў, блікаў — моё дом і наедак,
і жонак меў там, ды цяпер вось

толькі
цяжка мне ўспомніць, якіх і колькі.
Адно толькі помню:
было ўсё звычайна,
занадта звычайна,
і кроў пульсавала
мо так, як у рыбіны
ці ў кашалота.

І калі пад нагой я адчуў
залаты пясок вострава Чорнага,
каб жыццё мне пачаць, як і ўсе,
па-людску,
дык, бачыце, біць пачынаюць

на кумпалу
і задаваць вар'яцкія пытанні
пра нейкія там аспекты
даволі адцягненай явы.
Ха! Ну а што давай!

Хай муж мнагамудры падкака мне,
дзе змагу я пажыць спакойна!

Пераклаў М. СТРАЛЬЦОЎ.

ЧАСОПІСЫ Ў МАІ

МАЛАДОСЦЬ

Друкуюцца вершы М. Мішчанчука, Я. Мільчэўскай, заканчэнне апавесці А. Асіпенкі «Два дні і дзве ночы», «Дзёнік 1942 года» народнага пісьменніка Беларусі І. Мележа.

«Ад стэпаў прывольных, ад стромаў Дняпра» — падборка вершаў П. Тычыны, А. Малышкі, Я. Шпорты, Б. Алеяніка, Р. Лубкіўскага, І. Драча, змешчаная да Дзён літаратуры і мастацтва Украінскай ССР у Беларускай ССР.

«Дзвіз: эфектыўнасць і якасць» — інтэрв'ю з членам калегіі Дзяржплана БССР В. Ф. Рамашкіным.

«Хор чатырох капітэнтаў» — фотарэпартаж В. Ждановіча.

«Воблік чалавека» — дыялог

А. Вярцінскага і М. Яругіна аб уплыве НТР на сучасную паэзію.

А. Кулакоўскі і А. Бачыла выступаюць з роздумам напярэдадні VII з'езда пісьменнікаў БССР.

Змешчаны артыкул В. Рачмедзіна «Нашай дружбы краса», календар на чэрвень «Ці помнім мы ўсё?» і іншыя матэрыялы.

Неман

«Пачуццё сям'і адзінай» — такой назвай аб'яднаны вершы ўкраінскіх паэтаў М. Стэльмаха, М. Бажана, М. Нагібеды, П. Варапко, Б. Алеяніка, І. Драча, Д. Паўлычкі, Ул. Забаштанскага, Ул. Броўчанкі, Я. Лецюка, Р. Трацякова, В. Кароціча, М. Вінаграпоўскага, П. Моўчана ў перакладзе на

рускую мову. Яны друкуюцца да Дзён літаратуры і мастацтва Украінскай ССР у Беларускай ССР.

«Другі вытворны» — апавесць М. Круля.

Змешчаны першы В. Грышкаўца, С. Міроўскай, апавяданне В. Казько «Сірэнэ», пераклад апавесці А. Жука «Такая восень».

У раздзеле «Публіцыстыка» — артыкулы В. Лазарэгава «Асобая місія грамадзяніна» і Ю. Салажкова «Беларуская пушвіна».

«Вучуся ў жыццё...» — творчы партрэт пісьменніка М. Кругавых, які да 50-годдзя з дня нараджэння яго напісаў Ул. Анісковіч.

Вясную прозу разглядае ў артыкуле «Пасля трох дзесяцігоддзяў» Н. Валадковіч.

Новыя кнігі рэцензуюць Р. Бярозкін і В. Антопаў.

У пумары — пастаянны раздзел «Учора, сёння, заўтра». Аўтары карэспандэнцый, паведамленняў Ф. Заян, М. Мельнікаў, М. Васілевічкі, С. Юр'еў, Ул. Кудзінаў.

НАДРУКАВАНА

Ў «НАСТАЎНІЦКАЙ ГАЗЕЦЕ»

Разнастайныя матэрыялы змешчаны ў газеце за 1 мая. У карэспандэнцыі А. Куліцкага «Там, дзе цяжэй», расказваецца пра важнае намуністаў Раеўскай сярэдняй школы Маладзечанскага раёна А. Мацкевіча. Артыкул М. Прыёмкі «Паўтарыся ў вучнях» апавядае пра дырэктара Нясвіжскай школы-інтэрната Г. Воранаву. З карэспандэнцыямі «У разведцы — першы» і «Целыні — на ўсіх» выступаюць В. Дамараці і Р. Куісенскі. Чытачы даведаюцца з іх пра вопыт работы Віцебскага інстытута ўдасканалення настаўнікаў і калектыву 23-й школы г. Магілёва. Сакратар Магілёўскага абкома КПБ Н. Чыгалеўчык выступае з артыкулам «Датычыць будучыні», у якім расказваецца аб ахаванні падрастаючага пакалення. Пра партыйную арганізацыю сярэдняй школы № 13 г. Баранавіч піша А. Балаш.

Газета надрукавала публіцыстычны артыкул М. Гамолкі «Поступ эпохі». Багата прадстаўлена паэзія. З вершамі ў газеце выступілі П. Прануза, С. Кацуба, Л. Лівада, І. Младзедзеў і Ж. Яцкевіч.

У газеце за 5 мая надрукавана чарговая карэспандэнцыя І. Тапарнова і К. Клімовіча «Райном і школя» са Свіслацка-

га раёна. «На пярэднім краі» — так называецца артыкул сакратара партарганізацыі сярэдняй школы № 116 г. Мінска Н. Мухінай, у якой яна расказвае аб тым, як педагогічны калектыву вынарыстоўвае друк на ніве народнай асветы. З артыкулам, прысвечаным Дню радзій, выступае галоўны рэдактар Дырэкцыі праграм Беларускага радыё В. Ватурын. На паласе пад рубрыкай «Пытанні прафарыянтацыі» выступаюць настаўнік біялогіі Бараўлянскай сярэдняй школы Мінскага раёна К. Пілюк, загадчыні кабінета працоўнага навучання і прафарыянтацыі Мінскага інстытута ўдасканалення настаўнікаў А. Журын, старшы навуковы супрацоўнік Інстытута філасофіі і права АН БССР М. Бароўскі, студэнт Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта А. Іванькоў.

Пад рубрыкай «Педагогічны роздум» надрукаван артыкул Ул. Бойкі «Невідочныя ніці». Я. Мільчэўскі выступае з рэцэнзіяй на кнігу В. Жучкевіча «Нагляднасць і наглядныя дапаможнікі ў географіі», змешчаны анатацыі на кінафільмы «Буран», «Я больш не буду», «Хлопчы і лось», «На лсны агонь».

Калектыву рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва» выказвае глыбокае спачуванне былому загадчыку аддзела культуры штотыднёзніка В. А. Полюку з выпадку вялікага гора, якое напатнала яго, — смерці МАЦІ.

ВЯСНА. Фотазвод А. ГЛІНСКАГА.

ПА СЛЯДАХ ВЫСТУПЛЕННЯ

«ЛІТАТУРЫ І МАСТАЦТВА»

«ГАРЫЗОНТЫ НАРОДНЫХ ПРОМЫСЛАУ»

Старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па прафесіянальна-тэхнічнай адукацыі Л. Максімаў наведваў рэдакцыю аб тым, што пытанні, узнятыя ў артыкуле «Гарызонты народных промыслаў» («ЛіМ» за 16 студзеня), заслугоўваюць увагі. Артыкул быў абмеркаваны на сходах выкладчыкаў і майстроў вытворчага навучання Віцебскага тэхнічнага вучылішча № 19 і Бабруйскага мастацкага прафесіянальна-тэхнічнага вучылішча № 15.

Для пашырэння вытворчай базы Бабруйскага мастацкага вучылішча Міністэрства мясцовай прамысловасці БССР прадугледжвае ў дзесятай пяцігодцы выдзеліць сродкі на будаўніцтва майстэрняў.

У артыкуле правільна ставіцца пытанне аб тым, што ў рэспубліцы неабходна праводзіць канферэнцыі, семінары па вывучэнню беларускай народнай творчасці, развіццю мастацкіх промыслаў. Дзяржкамітэт прафтахдукацыі сумесна з Міністэрствам мясцовай прамысловасці БССР, Саюзам мастакоў БССР арганізуюць правядзенне такіх семінараў.

«ЭКСПЕРЫМЕНТ: СВЯТЛО І ЦЕНІ»

Пад такой назвай быў апублікаваны ў «ЛіМе» за 23 студзеня артыкул, у якім ішла гаворка аб недахопах у арганізацыі прыёму макулатуры ад насельніцтва і абмену яе на кнігі павышанага попыту.

На артыкул адгукнуліся намеснік старшыні Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю Р. Ткачук і начальнік упраўлення кніжнага гандлю Л. Саслоўскі.

Указанні на недахопы ў арганізацыі эксперыменту і ў рабоце прыёмных пунктаў прызнаны правільнымі. Упраўленне звярнула ўвагу кіраўніцтва Мінскага аблкілгасгадлю на неабходнасць лепш абслугоўваць пакупнікоў у кніжных магазінах, якія прадаюць літаратуру ў абмен на макулатуру.

Дзве аўтарытэтыя арганізацыі адказваюць за правядзенне ў Мінску важнага эксперыменту—збору ад насельніцтва паняровай макулатуры ў абмен на кнігі, якія карыстаюцца павышаным попытам у пакупніка. Гэта Дзяржкамвыд і Белкаапсаюз. Першы забяспечвае кнігамі па талонах, другі — арганізоўвае прыём макулатуры. Але кіраўніцтва Белкаапсаюза ніводным словам не адгукнулася на гэты артыкул. Тым не менш работнікі па прыёму паняровай макулатуры сярод рознай старызны не адмаўляюцца ад кніг, якія маюць пэўную мастацкую каштоўнасць і могуць быць пабыты кнігарнямі для продажу насельніцтву. Цікава ведаць, як ставіцца да гэтага Белкаапсаюз?

Савось АВОСЬ

Футбольны рэпартаж з СП

Калі адлушыць слоў эмаль,
Як гаварыў Раман Тармола,
Саюз пісьменнікаў амаль,
Як Федэрацыя футбола.
Я гэтак параўнаць хачу,
Каб быць прыемным чытачу,
Бо толькі з прозы балагол
Не знае,
Што такое гол.
! з-за прапушчаных галоў
Нямала згублена галоў.

Вядома,
Мегады старыя,
Цягнуць сваю перыферыю.
Ды ўсё ж земляк,
Як цэнтр нападу,
Дасць прагавітым хвіццам раду!

А ігракам вышэйшай Лігі,
Як той казаў,
І ў рукі кнігі!
Перавыданні,
Тыражы.
Адно зямляцтвам даражы!
Казаць не след
Пра ганарары.
Чужыя грошы
Лічаць скнарны.
Зайздросцю ганарар прапах.
Ён большы
У чужых руках!

Пасады годнай старшыні,
Радок з падтэкстам,
Не крані!
Арганізацыі ані
Не можа быць
Без старшыні!

У старшыні
Канкрэтны нам,
На пэўным месцы
Ставіць сам
Знак якасці палешукам,
Як зямлякам,
Як ігракам.
Яны не лезуць напралом —
Трымаюць кукіш
Пад сталом.

Пружын патайных
Цікі спрат,
Расце няўхільна апарат:
Памочнікі,
Намеснікі, —

БЕЗ СЛОУ

Малюнкi з часопісаў «Лудаш Маці» (Венгрыя), «Урзіка» (Румынія), «Стршэл» (Балгарыя).

Аж стаў будынак цесенькі!
Па кабінету
Марны смутак —
Знайдзі ля вешалкі закутак,
Фанерай
Перагарадзі,
З манерай
Гжэчнаю сядзі!
Бо, як сказаў Грачанікаў,
Хапае ўсім тапчанікаў,
Аблямцаваных
Тоўстай скурай
У адпаведнасці з натурай.
І адпаведна ўсе Іваны
У нішы славы ўмураваны.
Залежыць толькі ад пасада,
Каго наперад,
Хто — назад.
Пасадай іншы
Так зраханен,
Што на пчатку з пыхаю
Не хукае,
А дыхае,
Як прававерны мусульманін
У чайхане
На піялу,
І сам сабе ўздае хвалу,
І ў верасні,
І ў маі
Адказны
Клопат мае:
Сабраць найбольш
Балельшчыц
Ад Пухавіч
Да Лельчыч.
Як да пасады
Тузіч год
Паўзеш—
Сшаруецца жывот.
Ды на пасадным жывале
Здор адпаведны нарасце!

І кансультанты —
Трэнеры
Ва ўдзячны грунт карэннямі
Так ураслі—
Не адарвеш.
Трымаюць думкі ў галаве ж.

Сакратары —
Варатары.
(Сам да авацый
Шлях тары!)
Як станеш
Экс-варатаром
(Сакратаром!) —
За ноч нутром
І чубам пасівееш,
І не паласкавеш.

Як майстар вопытны
Нацкоўкі
Пачнеш трэніраваць
Групоўкі.
Калегія судзейская—
Прыёмная камісія,
Падсіткам добрым высее —
Няма чакаць надзей з каго!
Адказны матч —
Ідзе прыём!
Трыбуны —
Хмурых сцен праём.
І поле—
Сцішаная зала
Жаданняў не расперазала.
Застылі ў крэслах
Гледачы.
Язык грымай,
Але тачы.
Да маладых
Не маюць жалю
Кладуць на ўзважлівых шалі
І выдадзеныя кнігі лістаж
(Саюз старэе!)
І літстаж.

Адвод...
Падножка...
Абаронца
(Хто рэкамендаваў)
Старонцы
Уласнай верыць
І абзацу,
Пачэсную прымае працу.
Сам-насам
Выйшаў да варот,
Ды невясёлы паварот—
Зноў не хопіла кворуму
(Не здаравець бы
Хвораму!).

Ды ўсё бывае ў злагадзе,
Калі грунтоўна
Загадзя
Прадуманы патрэбны матч.
Тут, каментатар,
Не глумач.
Не закранута штанга.
Гол!
Есць член СП.
Віват, сакол!
Хоць з-за Сажа,
Кіруйся ў «Нёман» —
Да поўначы не сціхне гоман.

Балельшчык,
Не крыўдуй за наш
Непрафісійны рэпартаж...

СУСТРЭЧЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ.

- СУСТРЭЧА БЕЛАРУСКИХ І ЛІТОВСКИХ КАМПАЗИТАРАЎ.
- ПАКАЖУЦЬ СЕВАСТОПАЛЬЦЫ.
- УЗНАГАРОДЫ ДЗЕЯЧАМ СЦЭНЫ.
- СЯРОД ЛЕПШЫХ КОНКУРСНЫХ СТУЖАК.

СЯБРОЎСКАЯ РАЗМОВА

У книгу дружбы і супрацоўніцтва дзвюх творчых арганізацый — Саюзаў кампазітараў Літвы і Беларусі — упісана новая старонка: іх прадстаўнікі сустрэліся нядаўна ў Мінску, каб пазнаёміцца і абмеркаваць творы Б. Кутавічуса і Ю. Юзапайціса. Аўтары прывезлі для паказу сімфанічныя і камерныя творы. Асабліваю ўвагу прыцягнулі — «Дзускія варыяцыі» Б. Кутавічуса і Саната для бірбіні і фартэпіяна Ю. Юзапайціса. Кампазітары карыстаюцца нацыянальным фальклорам. «Дзускія варыяцыі» прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння выдатнага літоўскага мастака і кампазітара Мікалоюса Канстанцінаса Чурленіса і напісаны на тэму літоўскай народнай песні з этнічнай вобласці Дзукія — «Узыходзячая заранка». Правадзены тэмы аўтар даручае сапраўднай народнай спя-

вачцы, і з гэтага свежага гучання потым вельмі арганічна выліваюцца аркестравыя варыяцыі. У канцы твора, нібы падкрэсліваючы бяспонцыя варыяцыйныя магчымасці народнай мелодыі, кампазітар уключае ў партытуру харавую апрацоўку гэтай песні Чурленіса. Саната Ю. Юзапайціса напісана з улікам усіх тэхнічных, каларыстычных, рэгістравых і тэмбравых магчымасцей народнага інструмента. Гэты твор служыць яшчэ адным доказам таго, якія сапраўды багатыя тэмбравыя россыпы можа выявіць музыкант — знаўца народнага інструментарыя. Саната прагучала ў добрым выкананні А. Іонушаса (бірбіні) і Л. Юзапайціне (фартэпіяна).

Творы буйных формаў былі прадстаўлены Першай сімфоніяй Б. Кутавічуса і сімфоніяй Ю. Юзапайціса «Rex». Або-

два яны праграмныя. Кампазітар Кутавічус прысвяціў дзвюхчасткавую сімфонію (1-я частка — «Інтрадукцыя», 2-я — «Пасакалья») Вільнюсу, Дзвюхчасткавая сімфонія Ю. Юзапайціса «Rex» напісана пад удзеяннем слаўтай нарціны М. К. Чурленіса, назву якой кампазітар вынес у заглавак сімфоніі. На вечары прагучалі тансама вакальныя цыкл «На гары», Струнны квартэт Б. Кутавічуса і Музыка для флейты, ударных, альты, фартэпіяна і вялянчэлі Ю. Юзапайціса.

У час абмеркавання праслуханай музыкі Б. Смольскі, Г. Вагнер, С. Картэс і В. Сізно падзяліліся уражаннямі і выказалі упэўненасць, што такія сустрэчы замацоўваюць сяброўскія сувязі кампазітараў братніх рэспублік.

Т. ВАРФАЛАМЕЕВА.

ПАСЛАНЦЫ ГОРАДА-ГЕРОЯ

8 мая ў Мінску пачынаюцца гастролі Севастопальскага гарадскога драматычнага тэатра імя А. В. Луначарскага

Сцяг гастрольнага сезона 1976 года ў сталіцы Беларусі падымае калентны з горада-героя Севастопалю. Першая назва на афішы гасцей — «Есць таякая партыя!» з п'есай І. Рачадзі мінчане знаёмы па спэнтанілю Харкаўскага акадэмічнага рускага тэатра імя А. С. Пушкіна, які выступаў тут некалькі гадоў назад. Ды цікавасць да цяперашніх гасцей з боку тэатралаў ад гэтага не паменшала. Група з Севастопалю на чале з галоўным рэжысёрам заслужаным дзелчам мастацтваў УССР Ул. Яснагародскім зарэкамандавала сябе як ансамбль патрабавальных і удумлівых артыстаў, здатных самастойна інтэрпрэтаваць класіку і сучасную драматургію. Грамадскасць Украіны і тэатральная крытыка не раз давалі высокую ацэнку спэнтанілюм севастопальцаў.

У 1974 годзе тэатр адзначыў сваё 50-годдзе. Юбілейная афіша яго засведчыла добры творчы неспакой трупы, якая шукае свой рэпертуар і сваё мастацкае аблічча. Асабліва выразна гэтае аблічча прапўляецца ў творах гераічнай тэматыкі, патрыястычных і рэвалюцыйных па ідэйнаму пафасу спектаклях. Пра арыгінальнасць рэпертуару севастопальцаў гавораць такія назвы спэнтанілю, як «Жменя зямлі» па п'есе Ю. Бабошкі і В. Данілеўскага — пра легендарную абарону мар-

На здымку — кампазітар К. Цесакоў, хормайстар В. Роўда, музыкант А. Іонушас, кампазітар Б. Кутавічус, старшыня Саюза кампазітараў БССР Р. Шырма, кампазітар Ю. Юзапайціс, піяністка Л. Юзапайціне, музыказнаўцы В. Сізно і Т. Шчарбанова. Фота Ул. КРУКА.

АДЗНАЧАНЫ ДЫПЛОМАМІ

Пасля Фэстывалю драматычнага мастацтва Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі ў ССРС, наладжанага Міністэрствам культуры ССРС і Усерасійскім тэатральным таварыствам, у Маскве адбыўся савецка-літвінскі сімпозіум, на якім былі падсумаваны вынікі гэтага важнага мерапрыемства. Сярод спектакляў, што выілікалі цікавасць і заслужылі высокую ацэнку, была пастаноўка п'есы «Што той салдат, што гэты лаўрэат Міжнароднай Ленінскай прэміі «За ўмацаванне міру паміж народамі» Бертальда Брэхта на сцэне Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. Гэта камедыя ідзе ў Мінску ў пера-

глядзе на беларускую мову Г. Бураўкіна (рэжысёр В. Раеўскі, мастак В. Герлаван, кампазітар С. Картэс).

Журы Фэстывалю драматычнага мастацтва ГДР на сцэне тэатраў ССРС адзначыла прэміямі з адначасовым уручэннем дыпламаў галоўнага рэжысёра В. Раеўскага за пастаноўку спектакля і заслужанага артыста БССР А. Мілаванова за выкананне ролі грузчыка-ірландца Гэлі Гэй. Усяго за рэжысуру было ўзнагароджана 12 творчых работнікаў, а адзін з галоўных іграў — дваццаць, за мастацкае афармленне спектакляў — два, і за музыку — па два чалавекі.

В. ІВІН.

НА СЦЭНАХ КРАІНЫ

Па традыцыі часопіс «Тэатр» апублікаваў у чацвёртым нумары звесткі аб рэпертуары драматычных тэатраў. Сёлета — за 1974 год. Сярод твораў, што карысталіся найбольшым поспехам, названы п'есы беларускіх драматургаў. Камедыя А. Макаўкі іграўся ў тым годзе 2190 разоў. «Таблетку пад язык» ставілі 53, а «Трыбунал» 65 тэатральных калентываў. На 29 сцэнах ішла «Амністыя» М. Матушоўскага (яе паказалі 183 разы). Больш за трыста прадстаўленняў вытрымалі дзве п'есы В. Вольскага — «Несцерна» і «Чароўны падарункі» («Дзед і жораў»). Калі ўлічыць, што ў звесткі трапляюць тыя творы, што выконваліся на падмошках тэатра звыш ста разоў, то названыя факты сведчаць аб шырокім прызнанні дасягненняў сучаснай беларускай драматургіі.

П'ЕСЫ СЕЛЬКОРА

Няштатны карэспандэнт доўшчэйкай раённай газеты «Ленінская трыбуна» Рыгор Марозаў па просьбе самадзейных артыстаў Бягомльскага Дома культуры напісаў п'есу «Яны былі першымі». У п'есе расказваецца аб Бягомльскім антыфашысцкім падполлі і пачатку партызанскага руху ў гэтых мясцінах.

Нядаўна Р. Марозаў закончыў свой новы драматычны твор «Маці-партызанка», у аснову якога пакладзены сапраўдныя падзеі з гераічнага партызанскага жыцця. Самадзейныя артысты прысвяцілі гэтую пастаноўку Міжнароднаму жаночаму дню.

А. ГАПАНЕНАК.

ЖЫВЕ ПАМЯЦЬ АБ БЕЛАРУСІ

Летась у нашай рэспубліцы павышала вядомыя пісьменніцы з Люксембурга Розмары Кіфер. Нядаўна на старонках літаратурнага часопісаў «Дрылда» і «Заклік» яна падзялілася ўражаннямі аб сустрэчах на беларускай зямлі.

Р. Кіфер піша аб мужнасці народа ў гады другой сусветнай вайны, расказвае аб жорсткасці фашыстаў, аб трагічным лёсе Хатыні, якая сёння — памяць аб велізарных пакутах, страхах і нават больш чым памяць: гэта пакуты, што застаюцца жывымі.

«Калі думаеш аб зверствах фашыстаў, — прапўляе яна, — аб чалавечых страхах гэтай ірацыі, пакутах і подзвігах лясноў, дык разумееш, чаму савецкія пісьменнікі расказваюць аб Вялікай Айчыннай вайне на-

ват цяпер, трыццаць гадоў пасля Перамогі».

Знаёмства з беларускімі пісьменнікамі, іх творчасцю асабліва ўсхвалявала нашу госцю з Люксембурга. Яна расказвае сваім суайчыннікам пра паэтычны зборнік «Слухайце — Хатыні!», знаёміць іх з вершамі Е. Лось, з часопісам «Вясёлка».

У культурным цэнтры імя А. С. Пушкіна, дырэктарам якога яна з'яўляецца, прайшоў вечар беларускай паэзіі.

Наша госця захапляецца беларускай прыродай і асабліва Беларускай пушчай, расказвае пра п'янерскі лагер «Зілёнае» пад Мінскам.

Р. Кіфер падкрэслівае важнасць сяброўскіх сувязей з беларускімі калегамі.

В. ДОМНІЧ.

НОВЫЯ ТВОРЫ МАСТАКОЎ

«Нафтагігант на Дзвіне», — так назваў сваё буйное палатно старэйшы пейзажыст Антон Каржанеўскі. Твор прысвечаны вялікай будоўлі камунізму, што ўзводзіцца рукамі гераічнага рабочага класа нашай Радзімы на беларускай зямлі.

Жывапісец Васіль Ціханенка напісаў карціну «Маладыя будаўнікі Лукомля», якая неўзабаве ўвойдзе ў пастаянную экспазіцыю Палаца культуры энергетыкаў.

жосць шчодрой зямлі азёрнага краю мастак Уладзімір Кухараў у сваёй кампазіцыі «Яблык». Яго пэндзлю належыць і другая работа «Будатрадавец», якая ўспэўляе вобраз студэнта-віяцяншчына, які павываў на будаўніцтва КамАЗа.

Партрэтчыца Пятра Явіча цікавыя людзі індустрыяльнага Віцебска. Ен працуе над партрэтамі знатнага фрэзероўшчыка станкабудаўнічага завода імя Кірава Анатоя Воранава.

С. РОДЗІН.

ЛАЎРЭАТЫ НАЗВАНЫ

У сталіцы Савецкай Кіргіі горадзе Фрунзе закончыўся IX Усеазаюзны кінафэстываль, на якім было прагледжана 110 мастацкіх, дакументальных, навукова-папулярных і мультиплікацыйных стужак. Журы назвала лаўрэатаў. Сярод лепшых конкурсных стужак — дакументальны фільм «Янчына з забытай вясні».

якую на студыі «Беларусь-фільм» (аб'яднанне «Летаніс») стварыў рэжысёр Віктар Дашу па сцэнарыю, напісаным ім а А. Адамовічам, Я. Брыльм і У. Калеснікам. У ліку лепшых кінаацэраў лаўрэатам фэстывалю названы Юрый Гарабец — выканаўца адной з галоўных роляў у фільме «Час ле сыноў».

«Літаратура і мастацтва» — орган Міністэрства культуры і правалення Саюза пісатэлей БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарэва, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, на месніна галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масвай работы — 33-22-04, выдавецтва — 23-52-85, бухгалтэрыі — 23-77-65.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія:

Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН,

Анатоль ГРАЧАНИКАЎ, Юрый ГРЫГОР'ЕЎ,

Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАЎ,

Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА,

Аляксандр КАПУСЦІН [на меснік галоўнага рэдактара],

Уладзімір НЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ,

Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОЎ,

Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК [адказны сакратар],

Рыгор ШЫРМА.